

T. C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÇATIŞMA
STİLLERİ, ALGILADIKLARI EBEVEYN
ÇATIŞMASI VE PSİKOLOJİK BELİRTİLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİLER**

Burcu İLDENİZ

2501160714

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. Gül ŞENDİL

İSTANBUL – 2019

TEZ ONAY SAYFASI

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : BURCU İLDENİZ Numarası : 2501160714
Anabilim Dalı /
Anasanat Dalı / Programı : PSİKOLOJİ Danışmanı : PROF.DR.TELAT GÜL ŞENDİL
Tez Savunma Tarihi : 17.05.2019 Saati : 15.00
Tez Başlığı : ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÇATIŞMA STİLLERİ, ALGILADIKLARI EBEVEYN : ÇATIŞMASI VE PSİKOLOJİK BELİRTİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER.

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
PROF.DR.TELAT GÜL ŞENDİL		Kabul
DOÇ.DR.ŞERİFE SEMA KARAKELLE		Kabul
DR.ÖĞR.ÜYESİ HİLAL KARABULUT		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
DR.ÖĞR.ÜYESİ ZEYNEP HALE AKSUNA		
DR.ÖĞR.ÜYESİ DENİZ ATALAY ATA		

ÖZ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÇATIŞMA STİLLERİ, ALGILADIKLARI EBEVEYN ÇATIŞMASI VE PSİKOLOJİK BELİRTİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER

BURCU İLDENİZ

Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin çatışma stilleri, ebeveyn çatışma algıları ve psikolojik belirtileri arasındaki ilişkileri incelemektir. Çalışmanın örneklemini 160 kız 160 erkek olmak üzere toplam 320 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 22,22'dir. Katılımcılara Çatışma İletişim Tarzları Ölçeği, Çocukların Ebeveyn Çatışması Algısı Ölçeği ve Semptom Tarama Envanteri Revize Versiyonu (SCL-90R) uygulanmıştır. Çalışmanın bulgularına göre, üniversite öğrencilerinin çatışma stillerinde cinsiyete dayalı anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür; erkekler kızlara oranla çatışmaya daha fazla yaklaşırken, kızlar erkeklere göre çatışma esnasında duygularını daha fazla ifade etmektedir. Ebeveyn çatışma algısında cinsiyete dayalı farklılık incelendiğinde ise erkeklerin ebeveyn çatışmasına dair kendilerini daha fazla suçladıkları görülmüştür. Psikolojik belirtiler cinsiyete göre farklılık göstermemiştir.

Üniversite öğrencilerinin çatışma stilleri, ebeveyn çatışması algıları ve psikolojik belirtileri arasında ilişkiler incelendiğinde farklı boyutlar arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Çatışma stillerinin, ebeveyn çatışma algısı ve psikolojik belirtileri yordadığı; ebeveyn çatışmasının ise psikolojik belirtiler üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Çatışma stilleri ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide ebeveyn çatışma algısının aracı rolü incelenmiş, duygularını ifade etme alt boyutu ile psikolojik belirtilerin alt boyutları arasında ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdit ve kendini suçlama alt boyutları ile çatışma algısı toplam puanının aracı etkisi saptanmıştır. Çatışma stilleri toplam puanları ve psikolojik belirtilerin alt boyutları arasındaki ilişkide ise ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdidin aracı rol oynadığı görülmüştür.

Anahtar sözcükler: Çatışma stilleri, ebeveyn çatışması, psikolojik belirtiler

ABSTRACT

THE RELATIONS BETWEEN COLLEGE STUDENT'S CONFLICT STYLES, THEIR PERCEPTIONS OF INTERPARENTAL CONFLICT AND PSYCHOLOGICAL SYMPTOMS

BURCU İLDENİZ

The aim of this study is to investigate the relationships between conflict styles, perceptions of interparental conflict and psychological symptoms of university students. The sample of the study consisted of 320 university students (160 female and 160 male). The mean age of the participants was 22,22. Conflict Communication Scale, Children's Perceptions of Interparental Conflict Scale and Symptom Checklist-90-R (SCL-90R) were applied to the participants. According to the findings of the study, gender-based differences in conflict styles of university students were found; boys are more likely to approach conflict than girls, while girls express more emotion during conflict than boys. When gender-based differences in the perception of parental conflict were examined, men were more likely to blame themselves for parental conflict. Psychological symptoms did not differ according to gender.

Significant relationships were found between between conflict styles, perceptions of interparental conflict and psychological symptoms of university students. Conflict styles predicted perceptions of interparental conflict and psychological symptoms; parental conflict was found to be effective on psychological symptoms. The mediator role of the perceptions of interparental conflict in the relationship between conflict styles and psychological symptoms was examined. The relationship between emotional expression and sub-scales of psychological symptoms is mediated by perceived threat and self blame. And the perceived threat is seen as a mediator in the relationship between the total scores of conflict styles and the sub-scales of psychological symptoms.

Key words: Conflict styles, interparental conflict, psychological symptoms

ÖNSÖZ

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca beni her zaman destekleyen, akademik kariyerimin bundan sonrası için de varlığını ve desteğini hissettiren, bu alanda bir amaca sahip olmama katkı sağlayan sevgili hocam Prof. Dr. Gül Şendil'e teşekkür ederim.

Beni tüm eğitim hayatımda olduğu gibi yüksek lisans sürecimde de destekleyen, hep en iyisini başaracağıma inanan ve beni de buna inandıran sevgili annem Sevgi İldeniz ve sevgili babam Necmi İldeniz'e sonsuz sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunarım.

Bizim için zorlayıcı ve yorucu olduğu gibi bir o kadar da keyifli geçen bu yılda, tüm stresime, moral bozukluğlarım katlanan, bana yaptığım her işte cesaret veren, hayallerimi destekleyen, inancımı ve sevgisini hep hissettiren sevgili yol arkadaşım Mete Tan'a sevgimi ve teşekkürlerimi sunarım.

Ve tabi ki bu süreçte hayatımıza giren, bana koşulsuz sevgiyi ve sıcaklığı yeniden öğreten, bütün sıkıntılı anlarımda beni sakinleştiren ve eğlendiren sevgili kedim Malvo'ya çokça teşekkürler.

İstanbul, 2019

Burcu İLDENİZ

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vii
GİRİŞ.....	vii

BİRİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR

1.1.Çatışma Stilleri.....	4
1.1.1.Çatışmaya Neden Olan Faktörler.....	5
1.1.2.Çatışma Algısı.....	6
1.1.3.Çatışma Algısını ve Çatışma Stillerini Farklılaştıran Faktörler.....	8
1.1.4.Çatışma Stilleri.....	14
1.2.Ebeveyn Çatışması.....	18
1.2.1.Ebeveyn Çatışmasının Nedenleri.....	19
1.2.2.Ebeveyn Çatışmasının Çocuklar Üzerindeki Etkileri.....	20
1.2.3.Duygusal Güvenlik Teorisi.....	25
1.2.4.Bilişsel-Bağlamsal Teori.....	26
1.3.Psikolojik Belirtiler.....	32
1.3.1.Ruh Sağlığı.....	32

1.3.2.Psikolojik Belirtilere Kuramsal Yaklaşımlar.....	34
1.3.3.Psikolojik Belirti Kategorileri.....	40
1.4. Çatışma Stilleri, Ebeveyn Çatışma Algısı ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkileri İnceleyen Çalışmalar.....	44
1.4.1.Çatışma Stilleri ve Psikolojik Belirtiler İle İlgili Yapılmış Çalışmalar.....	44
1.4.2. Ebeveyn Çatışması ve Psikolojik Belirtiler ile İlgili Yapılmış Çalışmalar.....	47

İKİNCİ BÖLÜM

ÇALIŞMANIN AMACI VE PROBLEMLERİ

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1.Katılımcılar.....	55
3.2.Veri Toplama Araçları.....	55
3.2.1.Demografik Bilgi Formu.....	56
3.2.2.Çatışma İletişim Tarzları Ölçeği (ÇİTÖ).....	56
3.2.3.Çocukların Ebeveyn Çatışması Algısı Ölçeği (ÇEÇAÖ).....	57
3.2.4.Semptom Tarama Envanteri Revize Versiyonu (SCL90-R).....	58
3.3.İşlem.....	60

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

KAYNAKÇA.....115

EKLER.....139

TABLÖLAR LİSTESİ

- Tablo 1.** Üniversite Öğrencilerinin Çatışma İletişim Tarzları (ÇİTÖ) Ölçeğinden Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....62
- Tablo 2.** Üniversite Öğrencilerinin Çocukların Ebeveyn Çatışması Algısı Ölçeği'nden (ÇEÇAÖ) Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....63
- Tablo 3.** Üniversite Öğrencilerinin Semptom Tarama Envanteri Revize Versiyonundan Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....64
- Tablo 4.** Üniversite Öğrencilerinin Çatışma İletişim Tarzları Ölçeği Puanları ile Semptom Tarama Envanteri Revize Versiyonu Alt Ölçek Puanları Arasındaki Korelasyonlar.....69
- Tablo 5.** Üniversite Öğrencilerinin Çatışma İletişim Tarzları Ölçeği (ÇİTÖ) Puanları, Çocukların Ebeveyn Çatışması Algısı Ölçeği (ÇEÇAÖ) Puanları ile Semptom Tarama Envanteri Revize Versiyonu (SCL90-R) Toplam Puanları Arasındaki Korelasyonlar.....70
- Tablo 6.** Üniversite Öğrencilerinin Çocukların Ebeveyn Çatışması Algısı Ölçeği (ÇEÇAÖ) Puanları ile Semptom Tarama Envanteri Revize Versiyonu (SCL90-R) Alt Ölçek Puanları Arasındaki Korelasyonlar.....72

Tablo 7. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Anksiyete Puanları Arasındaki İlişkide Algılanan Tehdidin Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	74
Tablo 8. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Obsesif Kompulsif Puanları Arasındaki İlişkide Algılanan Tehdidin Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	75
Tablo 9. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Depresyon Puanları Arasındaki İlişkide Algılanan Tehdidin Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	76
Tablo 10. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Kişilerarası Duyarlılık Puanları Arasındaki İlişkide Algılanan Tehdidin Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	77
Tablo 11. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Psikoz Puanları Arasındaki İlişkide Algılanan Tehdidin Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	78
Tablo 12. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Fobik Anksiyete Puanları Arasındaki İlişkide Algılanan Tehdidin Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	79
Tablo 13. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Paranoid Düşünce Puanları Arasındaki İlişkide Algılanan Tehdidin Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	80

Tablo 14. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Ek-skala Puanları Arasındaki İlişkide Algılanan Tehdidin Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	81
Tablo 15. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Toplam Semptom Puanları Arasındaki İlişkide Algılanan Tehdidin Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	82
Tablo 16. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Anksiyete Puanları Arasındaki İlişkide Kendini Suçlamanın Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	84
Tablo 17. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Obsesif Kompulsif Puanları Arasındaki İlişkide Kendini Suçlamanın Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	85
Tablo 18. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Depresyon Puanları Arasındaki İlişkide Kendini Suçlamanın Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	86
Tablo 19. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Kişilerarası Duyarlılık Puanları Arasındaki İlişkide Kendini Suçlamanın Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	87
Tablo 20. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Psikoz Puanları Arasındaki İlişkide Kendini Suçlamanın Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	88

Tablo 21. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Fobik Anksiyete Puanları Arasındaki İlişkide Kendini Suçlamanın Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	89
Tablo 22. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Paranoid Düşünce Puanları Arasındaki İlişkide Kendini Suçlamanın Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	90
Tablo 23. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Ek-skala Puanları Arasındaki İlişkide Kendini Suçlamanın Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	91
Tablo 24. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile SCL90-R Toplam Puanları Arasındaki İlişkide Kendini Suçlamanın Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	92
Tablo 25. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Anksiyete Puanları Arasındaki İlişkide Ebeveyn Çatışması Algısı Toplam Puanının Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	94
Tablo 26. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Obsesif Kompulsif Puanları Arasındaki İlişkide Ebeveyn Çatışması Algısı Toplam Puanının Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	95
Tablo 27. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Depresyon Puanları Arasındaki İlişkide Ebeveyn Çatışması Algısı Toplam Puanının Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	96

Tablo 28. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Kişilerarası Duyarlılık Puanları Arasındaki İlişkide Ebeveyn Çatışması Algısı Toplam Puanının Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	97
Tablo 29. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Psikoz Puanları Arasındaki İlişkide Ebeveyn Çatışması Algısı Toplam Puanının Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	98
Tablo 30. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Fobik Anksiyete Puanları Arasındaki İlişkide Ebeveyn Çatışması Algısı Toplam Puanının Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	99
Tablo 31. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Paranoid Düşünce Puanları Arasındaki İlişkide Ebeveyn Çatışması Algısı Toplam Puanının Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	100
Tablo 32. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Ek-skala Puanları Arasındaki İlişkide Ebeveyn Çatışması Algısı Toplam Puanının Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	101
Tablo 33. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile SCL90-R Toplam Puanları Arasındaki İlişkide Ebeveyn Çatışması Algısı Toplam Puanının Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....	102
Tablo 34. Üniversite Öğrencilerinin Çatışma İletişim Tarzları Toplam Puanı ile Kişilerarası Duyarlılık Puanı Arasındaki İlişkide	

Algılanan Tehdidin Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz
Sonuçları.....104

Tablo 35. Üniversite Öğrencilerinin Çatışma İletişim Tarzları Toplam

Puanı ile Fobik Anksiyete Puanı Arasındaki İlişkide Algılanan
Tehdidin Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları.....105

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.	28
Şekil 2. Model 1	73
Şekil 3. Model 2	83
Şekil 4. Model 3	93
Şekil 5. Şekil 4	103

GİRİŞ

İnsan, günlük yaşam akışında diğerleriyle sürekli etkileşim içinde olan sosyal bir varlıktır. Kişilerarası ilişkilerde yaşanabilecek olası anlaşmazlık ve uyumsuzluk durumları çatışmaları da beraberinde getirmektedir. Temel ihtiyaçların karşılanamaması, sınırlı kaynaklar, önemsenen farklı değerler sıklıkla çatışma kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişilerarası çatışma kaçınılmaz olduğu gibi her zaman yıkıcı ve olumsuz da değildir. Çatışma taraflar arasındaki anlaşmazlıkları ve gerginliği arttırıcı etkiye sahip olabileceği gibi, tarafların ortak bir amacına yönelik, iki tarafın da hedef ve çıkarlarına uygun çözüm yollarının bulunması ve uygulanmasına da olanak sağlar (Deutsch ve Coleman, 2000).

Çatışmaya yüklenen anlam, çatışmaya dair algı ve çatışma karşısında takınılan tutum olarak tanımlanan çatışma stilleri kişilere göre değişiklik göstermektedir. Çatışma stilleri çatışmayla yüzleşme, çatışmaya girme konusunda kendini rahat hissetme, kendini karşı tarafa açma, duygularını ifade etme ve çatışmaya yaklaşma/kaçınma gibi boyutlar üzerinden değerlendirilmektedir (Goldstein, 1999). Kişinin sahip olduğu çatışma stili diğerleri ile etkileşimini ve ilişkilerini doğrudan etkilemektedir.

Çatışma stilleri pek çok değişken tarafından şekillendirilmektedir. Biliş, algı, kişilik, duygular, iletişim becerisi, empati, cinsiyet ve bilinçdışı bireylerin çatışma stillerini etkileyen bireysel faktörler olarak değerlendirilirken, toplumsal cinsiyet, kültür, dil, sosyal-fiziksel çevre, roller vb. değişkenler çatışma stillerini şekillendiren sosyokültürel değişkenler olarak değerlendirilmektedir. Bu değişkenlere göre edinilen çatışma stilleri bireylerin stres yaratan durumlar karşısında tutumlarını, olaya dair algılarını ve etkileniş biçimlerini de farklılaştırmaktadır (Dökmen, 2005).

Çatışma stilleri kişilerin günlük hayatlarında karşılaştıkları stres yaratıcı durumlardan etkileniş biçimlerini de şekillendirmektedir. Olumsuz çatışma stillerine sahip bireyler çatışmalı ve stresli durumları yönetmekte, kendi stres seviyelerini kontrol altında tutmakta zorlanmakta, şiddet ve saldırganlığa başvurabilmektedir (Yavuzer ve ark, 2013). Duygu ve düşüncelerini karşı taraf ile paylaşamamaları,

sorun yaratan durumlar hakkında etkin olamadıkları için daha çok stres yaşamakta ve bu yüzden daha fazla psikolojik belirti sergilemektedir. Bu kişiler diğerlerinin beklentilerini anlamada zorluk yaşamakta ve daha fazla duygusal problem ile baş etmek zorunda kalmaktadır (Hamarta, 2010).

İnsanlar günlük hayatlarında diğer insanlarla olduğu gibi eşleriyle de çatışma yaşayabilmektedir. Eşlerin birbirlerinin istek ve arzularını engelledikleri veya sınırladıkları, taraflar arasında uyumsuzluk olduğu durumlarda evlilik çatışmaları yaşanmaktadır. Çatışmalar sıklıkla sözel ve fiziksel istismar, kişisel, ailevi, dini, politik görüş ayrılıkları, aldatma, iletişimsizlik, kıskançlık vb. sebepler ile meydana gelmektedir (Fincham, 2003). Diğer çatışmalarda olduğu gibi evlilik çatışmaları da normal ve kaçınılmaz olarak değerlendirilmektedir. Ancak eşlerin çatışmaya düşmanca veya şefkatlice yaklaşması, problemlere çözüm üretmesi veya problemleri büyütmesi gibi tutumları evlilik çatışmasının yıkıcı ya da yapıcı özellik kazanmasını sağlamaktadır (McCoy, Cummings ve Davies, 2009).

Evlilik çatışması çocuklarda görülen psikolojik problemleri açıklayan en önemli yordayıcılardan biridir. Alan yazında çatışmanın çocukları nasıl etkilediğine dair açıklama yapan teoriler mevcuttur (Grych ve Fincham, 1990; Davies ve Cummings, 1994). Bilişsel Bağlamsal Teori ebeveynler arasındaki çatışmadan ziyade çocukların ebeveyn çatışmasına dair algılarının belirleyici olduğunu, ebeveyn çatışmasının çocukların psikolojik problemleri üzerindeki etkisinin ise bilişsel, bağlamsal ve gelişimsel faktörlere bağlı olarak çocukların çatışma algısı üzerinden şekillendiğini öne sürmektedir (Grych ve Fincham, 1990). Çocukların ebeveynleri arasındaki çatışmanın özelliklerine (sıklık, şiddet, içerik) dair algısı, kendisine ve ailesine yönelik algıladıkları tehdit, çatışmanın nedenine dair duydukları suçluluk çocukların uyumunu olumsuz etkileyerek psikolojik problemler yaşamalarına neden olmaktadır. Ayrıca eşler arasında yaşanan çatışma, ebeveyn ve çocuk ilişki kalitesini ve ebeveynlik pratiklerini bozmak suretiyle çocuğun psikososyal işlevselliği üzerinde bozucu bir etki yaratmaktadır (Gerard ve Krishnakumar, 2006).

Literatür incelendiğinde ebeveynler arası çatışmanın çocukluk ve ergenlik döneminde çocukların psikolojik problemleri ile ilişkisini inceleyen pek çok çalışma yapıldığı görülmektedir (Fosco ve Feinberg, 2015; Kızıldağ ve Şendil, 2006;

Altınok, Özer, Set ve Bayoğlu, 2017). Nitekim çalışmalar anne babanın çatıştığı durumlarda çocukların depresyon, anksiyete, saldırganlık vb. pek çok psikolojik sorun yaşadıklarını bildirmektedir (Cummings ve Davies, 2011; El-Sheik, Harger ve Whitson, 2001). Genç yetişkinlik dönemine yönelik araştırmalar ise hem dünya hem de Türkiye literatüründe görece daha azdır (Shimkowski, Schrodt ve Willer, 2017; Amato ve Sobolewski, 2001). Bu çalışma ebeveynler arası çatışmanın genç yetişkinlik dönemindeki etkilerini yansıtmayı amaçlamaktadır.

Ebeveyn çatışmasına maruz kalmak bireyler için stres yaratıcı ve baş edilmesi gereken bir durumdur. Sahip olunan çatışma stillerinin, bir stres kaynağı olan ebeveyn çatışmasına dair algıları ve bu durumla başa çıkma yollarını etkilemesi beklenmektedir. Alan yazın incelendiğinde özellikle küçük yaş grubu ile yapılan çalışmalarda ebeveyn çatışması ve ebeveyn çatışma stillerinin çocuklara aktarılmasına ilişkin çalışmalar görülmektedir (Reese-Weber, 2000; Underwood ve ark., 2008 vb.). Belirli bir çatışma stili edinmiş genç yetişkinlerin ebeveyn çatışmasına dair bakış açılarının kendi çatışma stillerinden nasıl etkilendiğini inceleyen yeteri kadar çalışma olmadığı görülmektedir. Aynı zamanda çatışma stilleri, ebeveyn çatışması algısı ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkilerin incelendiği bir çalışmaya da rastlanmamıştır. Buradan hareketle bu çalışmanın amacı, genç yetişkinlerin çatışma stillerinin stres yaratan bir durum olarak ebeveyn çatışmasının algılanmasında ve değerlendirilmesindeki rolünü incelemek, bunun yanı sıra çatışma stilleri ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide ebeveyn çatışması algısının aracı rolünü incelemektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR

1.1. ÇATIŞMA STİLLERİ

İnsan, günlük yaşam içerisinde diğer insanlar ile pek çok etkileşime giren sosyal bir varlıktır. Diğerleri ile kurduğu iletişim içerisinde tarafların birbirleriyle anlaşamadıkları ve uyumsuzluk yaşadığı durumlarda çatışmalar yaşanması olasıdır. İnsanlar günlük hayatta sık sık ve farklı şekillerde çatışmaya girmek durumunda kalırlar.

Deutsch'a (1973) göre çatışma, genel anlamıyla birbiriyle uyumsuz durumların varlığında ortaya çıkmaktadır. Çatışma, kişinin amaç ve isteklerine ulaşma çabasında başkasının amaç ve isteklerini engellediği, zorlaştırdığı veya sınırladığı durumlardır. İki veya daha fazla tarafın, farklı ilgilere, amaçlara, değerlere ve inançlara sahip olması veya bunlar hakkında yanlış anlaşılmanın yaşanması olası çatışma kaynakları olarak değerlendirilebilir (Deutsch, 2003).

Çatışma, bireyler ve gruplar arasındaki ya da içindeki anlaşmazlıklar, farklılıklar ve uyumsuzluklardan doğan, karşılıklı etkileşim gerektiren durumlardır. Çatışmanın etkileşimli bir süreç olarak değerlendirilmesi, kişinin kendi içinde çatışma yaşamasının önünde engel değildir, çünkü birey en çok kendisi ile etkileşim içerisinde (Rahim, 1985).

Sigmund Freud da psikanaliz kuramında, kişinin dürtülerinden doğan içsel çatışmaya dikkat çekmektedir. Freud'un yapısal kişilik kuramına göre zihin, id (alt benlik), ego (benlik) ve süperego (üst benlik) olmak üzere üç yapıdan oluşur. İd içgüdülerden ve psikolojik gizil güçlerden meydana gelen kişiliğin dürtüsel ve en ilkel yanını temsil etmektedir. Erteleme, düzenleme ve denetleme yetilerine sahip değildir, haz ilkesinin altında isteklerinin hemen doyurulmasını bekler ve kendi gerçekliği içerisinde işler (Freud, 1917/2016).

Ego ve süperego id'den ayrılaşarak gelişmiştir. Ego id ve dış gerçeklik arasında denge kurma amacı taşır. Gerçeklik ilkesinin (ikincil süreçler) etkisi altındadır ve uygun yer ve zaman oluşana kadar id'den gelen haz arayışını ertelemek ile yükümlüdür. İçsel istek ve dürtülerin anlamlandırılması, dışsal gerçekliğin algılanması ve ikisi arasında denge kurulması adına ego, benliğin düzenleyici ve dengeleyici parçası olarak nitelendirilir. Süperego ise içselleştirilmiş toplumsal değer yargılarını içeren, kişiliğin kural ve yasakları temsil eden parçasıdır. İd'den gelen dürtüleri bastırır, egoyu gerçekçi amaçlar yerine ahlaki amaçlara yönlendirir ve kusursuz olma çabası içerisindedir. Benliğin bu yapıları arasında sürekli ve dinamik bir çatışma meydana gelmektedir. Bireylerin geliştirdiği psikopatolojiler bu çözilemeyen içsel çatışmaların yansıması olarak kabul görmektedir. Bastırılarak bilinçdışına itilmiş dürtüler ancak bilince getirilip üzerinde çalışılırsa çatışma çözümüne imkân sağlanır (Freud 1917/2016).

1.1.1. Çatışmaya Neden Olan Faktörler

Crawford ve Baudine'e (1996) göre kişilerarası ilişkilerde yaşanan çatışmaların "temel psikolojik ihtiyaçlar", "sınırlı kaynaklar" ve "farklı değerler" olmak üzere üç ana kaynağı vardır.

1.Temel psikolojik ihtiyaçlar: Glasser (1984) dört temel psikolojik ihtiyaçtan bahsetmiştir (Akt. Crawford ve Baudin, 1996).

-Ait olma: Diğer kişiler ile etkileşimler, sevilme, paylaşma ve iş birliği ihtiyacıdır.

-Güç: Başarma duygusu, bir şeylerin üstesinden gelme, diğerlerinden saygı görme ve diğerleri tarafından tanınma ihtiyacıdır.

-Özgürlük: Seçim yapabilme ve karar verebilme ihtiyacıdır.

-Eğlence: Oyun oynama ve gülme ihtiyacıdır.

Kişiler arasındaki çatışmalar tarafların ait olma konusunda farklı düşüncelere sahip oldukları, karar verme ve seçim yapmada kendilerini yeterince özgür hissetmedikleri, diğeri tarafından sevilip saygı görmediklerini düşündükleri ya da ikili ilişkinin kişiye yeterince eğlence sağlamadığı durumlarda ortaya çıkabilmektedir.

2.Sınırlı kaynaklar: Para, zaman, mal, statü, pozisyon ve bilgi gibi kaynaklar kısıtlı olduğunda, bu kaynakların paylaşımı ile ilgili kişiler arasında çatışma yaşanabilmektedir. Sınırlı kaynaklar konusunda rekabet etmek yerine iş birliği yapmak, diğerrinin ilgilerini tanımak ve kararlar almak çatışmanın çözümüne yardımcı olacak adımlardır.

3.Farklı değerler: İnançlar, öncelikler ve ilkeler gibi farklı değerler nedeniyle ortaya çıkan çatışmaları çözmek diğerrlerine göre daha zordur. Çatışmanın çözümüne yönelik adımlar atmak tarafların kendi değerlerinden vazgeçerek, karşı tarafın değerlerini kabul ettiği algısı yaratarak çatışma çözümünün önünde engel oluşturabilmektedir. Her iki tarafın çatışmanın kökenine dair psikolojik ihtiyaçların farkına varması ve ortak bir amaç doğrultusunda çatışma çözümüne katkıda bulunması önemlidir.

Özetle kişilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılamalarının engellenmesi, kaynakların sınırlılığı ve tarafların farklı değerlere sahip olması çatışma yaşanmasına neden olmaktadır.

1.1.2. Çatışma Algısı

Crawford ve Baudin'e (1996) göre çatışma, ihtiyaçlar, dürtüler, arzular ya da taleplerde bir uyumsuzluk yaşandığı durumlarda ortaya çıkar. Çatışma kendi kendine olumlu ya da olumsuz bir özelliğe sahip değildir. Çatışmanın ele alınış biçimi, verilen tepkiler çatışmanın yıkıcı-rekabetçi ya da büyüme sağlayacak yapıcı bir fırsat özelliği kazanmasını sağlamaktadır. İlişkiler için bozucu, yıkıcı etkileri olduğu gibi, kişisel ve sosyal değişimi destekleyen, sorunlara çözüm üretilebilmesini sağlayan yapıcı özellikleri de bulunmaktadır. Çatışmanın yapıcı ya da yıkıcı özelliklere sahip

olması, çatışmayı yaşayan kişilerin çatışma algıları yakından ilgilidir (Deutsch, 1994).

Alanyazında çatışma daha önceki yıllarda genellikle yıkıcı ve olumsuz olarak değerlendirilirken, son yıllarda pek çok teorisyen çatışmanın yapıcı ve olumlu taraflarına dikkat çekmeye başlamıştır (Deutsch ve Coleman, 2000). Bu teorisyenler çatışmayı bireylerin ve toplulukların gelişimini ve değişimini destekleyen, sosyalizasyonun doğal ve gerekli bir şekli olarak açıklamışlardır (Johnson ve Johnson, 1996).

Gelişim psikoloğu Jean Piaget (1932), çatışmayı genellikle aynı yaş grubunda ya da aynı gelişimsel dönemde bulunan çocuklar arasındaki, çocuğun ben-merkezciliğini azaltarak empati ve iş birliği yeteneğini geliştiren bir araç olarak görmüştür. Benzer şekilde Erik Erikson da (1959), yaşamın farklı dönemleri için çözülmesi gereken farklı çatışmalar tanımlamış, bireyin bu içsel ve dışsal çatışmalarla başa çıkma tarzlarının daha fazla gelişime olanak sağladığını ya da durgunluk ve gerilemeye neden olacağını söylemiştir.

Çatışma algısı, bireyin kişilerarası anlaşmazlıklarla ve onların ele alınış, çözümlenmiş biçimleri ile ilgili, deneyimlerle şekillenen sosyal-bilişsel bir değişkendir (Jones ve Brinkman 1994). Olumsuz çatışma algısına sahip kişiler, anlaşmazlıkların ve çatışmaların istenmeyen, yıkıcı ve boşuna olduğunu, çatışmaların kişisel ilişkileri tehdit ettiğini ve tehlikeye attığını düşünürler. Olası çatışmaları önlemek amacıyla iletişime ve kısıtlamalara önem verme eğilimindedirler. Çatışmanın olumsuz sonuçlarından korkarlar, yaşadıkları duygusal yoğunluğa tolerans gösteremezler ve çatışmanın olumlu bazı etkileri olabileceği düşüncesini reddederler (Johnson ve Johnson 1996).

Olumlu çatışma algısına sahip kişiler ise çatışmayı bir meydan okuma, yeni anlayışlar ve iki tarafın da faydalanabileceği bir çözüm yaratmak için fırsat olarak görürler. Buna göre çatışma tarafları bir araya getirerek, gereksiz hatalardan kaçınma ve sorunları netleştirmek için bir fırsat sağlar. Olumsuz ve olumlu çatışma algısı kavramsal bir kategorilendirmeye dayanır ve bireyler bu spektrumun herhangi bir noktasında bulunabilirler (Wilmot ve Hocker 1985).

Çatışmanın günlük yaşamda kaçınılmaz olduğu düşünülürse, çatışma çözümüne yönelik yapıcı stratejiler geliştirmek önemlidir. Bu stratejilerin geliştirilmesinde de çatışmaya neden olan etkenleri ve yöntemlerini iyi anlamak gereklidir.

1.1.3. Çatışma Algısını ve Çatışma Stillerini Farklılaştıran Faktörler

Çatışmaya yönelik algı ve çatışma sürecinde benimsenen tutumlar bireysel ve çevresel pek çok etkene göre şekillenmektedir. Bu farklılıklar hem çatışmanın anlam kazanmasında hem de çatışma çözümünde farklılıklara neden olmaktadır (Dökmen, 2005).

- a. **Biliş/Algı:** Biliş, duyuşal girdilerin dönüştürüldüğü, gözden geçirildiği, depolandığı ve kullanıldığı tüm süreçleri içermektedir (Neisser, 1967; Akt. Solso, Maclin ve Maclin, 2011). Algı ve duyum ise dış dünyadan gelen uyarıların tespiti ve yorumlanması sürecidir. Bireyler bilişsel yetenek ve kapasite açısından farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar kişilerin dışarıdan gelen uyarıların farklı yorumlamasına, farklı düşünce kalıpları ve düşünce yanlılıkları geliştirmesine ve kişilerarası ilişkilerdeki farklı tepkiler vermesine neden olmaktadır.

Bilişsel çarpıtmalar, kişinin çeşitli durumlara ilişkin gerçeklikle bağı zayıf, olumsuz düşünme, algılama ve yorumlama biçimidir. Dış uyarıların gerçekte olduklarından daha farklı algılanır ve yorumlanır, buna bağı olarak pek çok olumsuz duyguya ve çatışmaya neden olur (Beck, 1963). Bilişsel çarpıtmalar nedeniyle kişilerarasındaki çatışmalar farklı yorumlanabilir ve çatışmaya verilen tepkiler de farklılaşabilir.

Düşünceler, kişilerin duyuş ve davranışlarını etkilemektedir. Bilişsel-davranışçı yaklaşıma göre düşüncelerimiz temelde iki gruba ayrılmaktadır. Birinci grupta akılcı ve gerçekçi düşünceler bulunmaktadır. İkinci grupta ise *kalıplaşmış düşünceler* olarak nitelendirilen akılcı ve gerçekçi olmayan düşünceler bulunur. Kişiler bu kalıplaşmış düşüncelerinin genellikle

farkında değillerdir; bu yüzden onların doğruluğunu sorgulamazlar. Değişmeye dirençlidirler, bu yüzden kişiler kalıplaşmış düşüncelerine uymayan durumlar ya da kişiler ile çatışmaya girme eğilimindedirler (Dökmen, 2005). Kalıplaşmış düşünceler kişilerin aşırı genellemelerde bulunmasına, kutuplaştırıcı tavırlar sergilemesine, kişiselleştirmesine (üstüne alınma) ve diğer insanları değiştirmeye çalışmasına neden olmaktadır. Günlük hayattaki uyumsuzlukların ve çatışmaların temelinde de kalıplaşmış düşünceleri temel alan bu davranışlar etkili olmaktadır (Arslan, 2005).

b. Kişilik: Burger (2016) kişiliği fizyolojik süreçler ile yakından ilişkili, bireyin davranışlarını etkileyen, bireyin kendinden kaynaklanan tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçler olarak tanımlamıştır. Çatışma algısının şekillenmesinde ve çatışma çözüm sürecinde kişilik önemli bir belirleyicidir.

Friedman ve Rosenman (1974; Akt. Burger, 2016) kişiliği A ve B tipi olarak kategorilendirmiştir. A tipi kişiliğe sahip bireyler başarıya önem verir, rekabet eğilimlidirler. Çabuk öfkelenir ve çatışmaya girerler. Zaman kaybindan hoşlanmadıkları için kendilerinden daha rahat kişileri bir engellenme olarak görürler. B tipi kişiliğe sahip bireyler ise, rahattır ve aceleci değildir. A tipi kadar rekabetçi değildir, çabuk öfkelenip çatışmaya girmezler. Daha hoşgörülü ve uyumludurlar. Günümüzde A ve B tipi kişiliğe C ve D tipi kişilikler eklenmiştir (Ertürk, 2017).

Farklı isimler ile anılsa da alanda üzerine büyük uzlaşma sağlanmış olan kişilik kategorilendirmesi *Büyük Beşli* olarak adlandırılır. Büyük beşli nevroitiklik, dışa dönüklük, açıklık, uyumluluk ve özdisiplin kategorilerinden oluşmaktadır. *Nevrotiklik*, duygusal kararlılık ve kişisel uyum ile ilişkilidir. Nevrotiklik düzeyi yüksek insanlar günlük hayat olaylarından daha fazla etkilenir, daha sık stres yaşar, daha çok uyumsuz tepkiler gösterirler. *Dışadönüklük/içedönüklük* bireyin sosyal, sıcakkanlı ve girişken olma derecesi ile ilgilidir. Dışadönük bireyler sosyal ve girişken iken, içedönük bireyler duygularını diğerlerine göre daha az

ifade ederler, sosyal ortamlara ve diğer kişiler ile etkileşime girmekten çekinirler. *Açıklık* boyutu yeniliklere ve değişikliklere açık olmak anlamındadır. Açıklık boyutu yüksek kişiler bağımsız ve yenilikçidir, farklı fikirlere ve yeni deneyimlere karşı hoşgörülü ve isteklidir. *Uyumluluk* bireyin kişilerarası ilişkilerinde yardımsever, güvenilir, şefkatli olma ve iş birliğine açık olması olarak tanımlanır. Uyumlu kişiler diğerleriyle çatışmaya girmek yerine ortak bir çözüm yolu bulmaya odaklıdır. *Öz disiplin* ise bireyin kontrol ve disiplin özellikleri ile ilgilidir. Öz disiplini yüksek kişiler işlerinde ve ilişkilerinde kontrollü ve planlıdır (Goldberg, 1990).

c. Duygular: Duygu olayların, kişilerin ya da nesnelerin bireyin iç dünyasında oluşturduğu izlenim ve ruhsal hareketlilik olarak tanımlanmaktadır. Alan yazında benimsenmiş görüşten hareketle, “mutluluk”, “üzüntü”, “öfke”, “hayret”, “korku”, “tiksinme” ve “küçük görme” olmak üzere yedi temel duygudan söz edilebilir. Duygular, bireyi harekete geçirmekte ve hareketlerine yön vermekte etkilidir (Ekman ve Davidson, 1994). Hissedilen duyguları bastırmaktansa farkına varmak ve ifade etmek kişilerarası ilişkiler için daha sağlıklıdır. Aksi takdirde güçlü duygular diğerleri ile çatışmaya zemin hazırlayacaktır (Çeçen, 2002). Bireyin duygularının farkında olma ve kontrol edebilme becerisi olarak tanımlanan duygu düzenleme de çatışmaya yönelik algıları ve çatışma karşısındaki tutumları şekillendirmede etkilidir (Crocker ve Langrock, 2001).

d. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet: Cinsiyet bireylerin iletişim biçimlerini, çatışmaya yönelik algılarını ve çatışma karşısında takındıkları tutumları etkilemektedir (Roloff, 1987). Bireyler ait oldukları cinsiyete uygun davranışlar ve tutumlar sergilediklerinde kabul görmekte, kendi grupları içerisinde sosyalleşerek belirli iletişim kalıplarını içselleştirmektedir (Cüceloğlu, 2006). Çatışma sürecindeki ve çatışma stillerindeki cinsiyete dayalı farklılıkları inceleyen çalışmalar, kadınların erkeklere kıyasla çatışma sürecinde daha esnek davranabildiklerini, bununla birlikte daha

duygusal tepkiler vererek, dinlemeyi ve anlayış göstermeyi tercih ettiklerini gösterirken; erkeklerin daha çok probleme ve çatışma sürecine odaklandıklarını ortaya koymuştur (Yelsma ve Brown, 1985).

e. **İletişim Becerisi:** İnsanlar kişilerarası iletişim kurarken farkında olmadan bazı mekanik hatalarda bulunabilmektedir. Telaffuz bozuklukları, söz kesme, göz teması kurmama gibi hatalar kişilerarası iletişim sürecini olumsuz etkilemekte ve taraflar arasında yanlış anlaşılmalardan doğan çatışmalara neden olabilmektedir (Dökmen, 2005).

f. **Bilinçdışı:** Psikanaliz'e göre bireylerin bilinçdışında gerçekleşen içsel çatışmalar, günlük hayattaki duygu, düşünce ve davranışlarını etkilemektedir. Günlük çatışmalarda, alınganlıklarda, dil sürçmelerinde, yanlış anlaşılmalarda bu bilinçdışı çatışmaların izleri görülebilmektedir. Bilinçdışı çatışmalara karşın ruhsal dengemizi sürdürebilmek için geliştirdiğimiz savunma mekanizmaları (Bastırma, yansıtma, yer değiştirme vb.) diğer kişiler ile ilişkilerimizde çatışmalara neden olabilmektedir (Dökmen, 2005).

g. **Kültür ve Dil:** Kültür genel anlamıyla, toplumda yaşan insanların bütün paylaştıklarını ve öğrendiklerini kapsayan, kuşaktan kuşağa aktarılan bir kavramdır (Yalçın ve Yoğun Erçen, 2004). Bireyin içinde bulunduğu kültür, kurallar ve kullanılan dil aracılığıyla bireylerin duygu, düşünce ve davranışlarını şekillendirmektedir. Kültürün sosyal hayatı ve kişilerarası ilişkileri düzenleyen kuralları, kişilerarasında yaşanan çatışmaların da çıkış noktasını oluşturabilmektedir. Gerek bireylerin çatışma algıları gerekse çatışma stilleri açısından kültürlerarası farklılıklar bulunmaktadır (Avruch, Black ve Scimecca, 1991).

Kültür, bireyci ve toplulukçu olmak üzere iki kategoride değerlendirilmektedir. Bireyci kültürlerde insanlar arasındaki bağlar gevşektir, bireyler iç gruplarından duygusal olarak kopuktur, ayrıklık ve özerklik gereksinimi öne çıkmaktadır. Kişisel amaçlar önemlidir ve grup amaçlarının

önünde tutulur; amaçların farklılaşması durumunda kişilerarası çatışmaların yaşanması kaçınılmazdır. Toplulukçu kültürlerde ise bireyin kendi amaçlarından ziyade grubun amaçları ve iç uyumu önemsendir. İtaate dayalı sosyalleşme, dayanışma ve karşılıklı ilişkilerde uyum ön plandadır (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014).

Çatışma stilleri de kültürel farklılıklardan etkilenmektedir. Toplulukçu kültür özellikleri sergileyen bireylerin çatışma sürecinde tarafların ortak çıkar sağlayacağı çözümlere odaklanarak daha fazla uyum davranışı gösterdikleri, özellikle kadınların işbirlikçi ve uzlaşmacı çatışma çözme stillerini benimsedikleri görülmüştür. Bireyci kültür özellikleri sergileyen bireylerin ise tarafların çıkarlarını karşılaştırarak daha çok hükmetme ve uyma stillerini kullandıkları bulunmuştur (Birsell, İslamoğlu ve Börü, 2009).

- h. Empati:** Empati, kişinin kendisini karşı tarafın yerine koyarak duygularını ve düşüncelerini doğru bir şekilde anlaması, olaylara onun bakış açısıyla bakması, hissetmesi ve durumu ona iletmesi sürecidir (Rogers, 1970 ve 1983; Akt. Dökmen, 2005). Kişilerarası ilişkilerde empati kurulması, tarafların birbirini daha iyi anlamasını, daha empatik tepkiler vermesini, kendi duygularını daha çok açmasını (Chlopan ve diğerleri, 1985) sağlayarak çatışmaları yatıştırıcı, iş birliğine hazırlayıcı ve uzlaştırıcı bir etki yaratır (Marcus, Telleen ve Roke, 1979).
- i. Sosyal ve Fiziksel Çevre:** Kişinin içinde bulunduğu sosyal ve fiziksel çevre davranışlarını etkileyebilmektedir. Kişi farklı gruplar içerisindeyken veya farklı fiziksel ortamlardayken benzer durumlar karşısında farklı davranışlar sergileyebilmektedir. Örneğin yapılan araştırmalarda kalabalık bir ortamda yaşamak zorunda kalan kişilerin daha fazla çatışmaya girdikleri, erkek çocukların rekabet gerektiren oyunlarda diğer oyunlara kıyasla daha fazla saldırgan davranış sergiledikleri görülmüştür. Sosyal ve fiziksel çevrenin insan davranışları üzerindeki etkisi düşünüldüğünde,

çevrenin kişilerarası çatışmalar üzerinde de benzer bir etkisi olduğu düşünülebilir (Dökmen, 2005).

- j. Roller:** Kişilerarası ilişkilerde en önemli çatışma kaynaklarından biri de rollerdir. Rol, bir grup içerisinde belli bir pozisyonda bulunan kişiden beklenen işler ve davranışlardır (Aronson, Wilson ve Akert, 2013). İnsanlar üstlendikleri rollerin niteliğinden ya da bu rolleri üstleniş biçimlerinden dolayı diğer insanlar ile çatışmalar yaşayabilirler. Rol uyumsuzluğu kişiden üstlenmesi beklenen rolün kişinin tutum, değer ve yetenekleri ile uyuşmaması sonucunda ortaya çıkar. Rol belirsizliği, kişinin rolünün ve rolün gerekliliklerinin net olmamasıdır. Rol fazlalığı ise kişinin yerine getirebileceğinden daha fazla rolü üstlenmek sorunda kaldığı durumlarda meydana gelir. Bu gibi durumlar kişilerin stres yaşamasına, engellenmiş hissetmesine yol açar ve kişilerarası ilişkilerinde saldırgan tutumlar takınmalarına neden olabilir (Dökmen, 2005).

Kişilerarası çatışma çözme yaklaşımları pek çok kişilik özelliğine bağlı olarak şekillenmektedir. Gelişime açık, öz disiplini yüksek, dışadönük ve uyumlu kişiler çatışmaya yaklaşmaya eğilimlidirler. Çatışmada yapıcı tutumlar sergiler, iş birliği ve uzlaşmaya önem verirler. Çatışma esnasında duygularını karşı taraf ile paylaşmaları ve açık sözlü olmaları sayesinde sosyal ilişkilerini sürdürmede başarılı olurlar (Basım, Çetin, Tabak, 2009).

Çatışmayı olumlu çözme biçimleri pek çok sosyal becerinin kazanımını gerektirmektedir. Akgün ve Araz (2010) yaptıkları çalışmada erken yaşlarda verilecek çatışma çözümü eğitim programlarının sosyal ve duygusal becerileri geliştirerek yapıcı çatışma çözümlerinin kazanılmasını sağladığını göstermektedir. Erken yaşlarda kazanılan yapıcı çatışma çözme becerileri, ergenlik ve yetişkinlik döneminde de kişilerarası ilişkilerin sağlıklı ve devamlı olmasını sağlamaktadır.

Hisli Şahin ve ark. (2009), kişilerin çatışmaya yaklaşımlarının kendilik algısına göre farklılaştığını öne sürmüştür. Olumlu kendilik algısına sahip bireyler

çatışmalarla yüzleşme, çatışma esnasında karşı tarafa duygularını ifade etme eğilimindedirler. Çatışmaya yaklaşma, çatışmayı yapıcı çözüme ulaştırma çabası olarak değerlendirilirken, pek çok kişilik özelliğine göre farklılaşan duyguları ifade etmenin, kişilerin kişilerarası ilişkilerini koruyucu ve geliştirici olduğu belirtilmiştir.

1.1.4. Çatışma Stilleri

Çatışmanın kendi başına olumlu ya da olumsuz anlam taşımadığı, çatışmaya yaklaşma biçimleri, çatışma esnasında takınılan tavırlar ve çatışmaya yüklenen anlamlar ile olumlu ya da olumsuz özellik kazandığını öne süren kuramlar, çatışmanın yönetilebilir bir süreç olduğunu belirtmektedir. Literatürde çatışmaya yaklaşma biçimleri, çatışma stilleri, çatışma iletişim biçimleri vb. gibi farklı şekillerde adlandırılan, çatışmayı yönetmeye yönelik davranışları açıklayan, ikili kategoriden beşli kategoriye uzanan pek çok model geliştirilmiştir (Follet, 1940; Deutsch, 1940; Bales, 1950; Blake ve Mouton, 1964; Thomas, 1976; Rahim ve Bonama, 1979; Lee, 1990; Tjosvold, 1990; Ting-Toomey, 1991; Hocker ve Vilmot, 1991; Hoy ve Miskel, 2000; Akt. Tan, 2018). Çatışma sürecinin yönetimine ve kullanılan çatışma stillerine yönelik ilk çalışmalar çatışmayı örgütsel bazda ele alarak geliştirilmiştir.

Blake ve Mouton (1964; Akt. Basım ve ark., 2009) kişilerarası çatışma sürecini yönetmek için kullanılan çatışma stillerini tanımladığı kavramsal bir model öne sürmüşlerdir. Bu modelde diğerlerine yönelik ilgi ve üretime yönelik ilgi boyutları üzerine temellenen, yüzleşme, yumuşatma, kaçınma, zorlama ve uzlaşma olmak üzere beş çatışma stili tanımlanmıştır. Thomas (1976; Akt. Thomas, 1992) ise çatışmadaki tarafların niyetlerini dikkate alarak modeli yeniden yapılandırmış ve iş birliği, uyumlu olma, kaçınma, rekabet ve uzlaşma stillerini içeren beşli modeli geliştirmiştir. Bu modellemelerden hareketle kişilerarası ilişkilerde çatışma sürecinin yönetilmesi ve çatışma stilleri ile ilgili kapsamlı bir model Rahim (1979; Akt Rahim, 2002) tarafından geliştirilmiştir.

Rahim'in modelinde çatışma stilleri kategorilendirilirken kendine yönelik ilgi ve diğerlerine yönelik ilgi olmak üzere iki temel boyut dikkate alınmıştır. İlk boyut kişinin kendi ilgilerini ve ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik girişimlerini

nitelendirirken, ikinci boyut kişinin çatışmadaki karşı tarafın ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik girişimlerini ifade eder. Bu iki boyutun farklı eşleşmeleri ise hükmetme, tümleştirme, ödün verme, kaçınma ve uzlaşma olmak üzere beş çatışma stilini meydana getirmektedir (Rahim, 2002).

1. **Tümleştirme Stili:** Bireyin hem kendi amaç ve isteklerine hem de karşı tarafın amaç ve isteklerine yüksek ilgi gösterdiği, her iki taraf için de kabul edilebilir bir çözüm bulmak için farklılıkların değerlendirilmesini hedefleyen stildir. İki taraf bilgi paylaşımında bulunur, çözüme yönelik ortak bir çaba gösterir ve tarafların çıkarlarına önem verilerek kazanç iki taraf içinde maksimize edilmeye çalışılır.
2. **Ödün Verme Stili:** Bireyin kendi amaç ve isteklerini geri planda tutarak karşı tarafın amaçlarına ve isteklerine yüksek ilgi gösterdiği stildir. Birey kendi istek ve amaçlarında ısrarlı olmanın çatışmayı büyütmesinden ya da çözümsüz kılmasından çekindiği için çatışma çözümünü karşı tarafa bırakma eğiliminde olabilir (Solmuş, 2014).
3. **Hükmetme Stili:** Bireyin kendi amaç ve ihtiyaçlarına yüksek, karşı tarafın ihtiyaçlarına düşük ilgi gösterdiği stildir. Rekabet yönelimli bu stilde kişi kendi isteklerini ön planda tutarak, karşı tarafın isteklerini görmezden gelme eğilimindedir. Amacına ulaşmak için karşı tarafı zorlayabilir, saldırganlık gösterebilir, değersizleştirebilir ve karşı tarafı hedef haline getirebilir (Yürür, 2009).
4. **Kaçınma Stili:** Bireyin hem kendi hem karşı tarafın amaç ve isteklerine düşük ilgi gösterdiği çatışma stildir. İçeride kapanma, çözüme yönelik çaba göstermeme, geri çekilme şeklinde ifade bulur. Birey düşünce, duygu, istek ve arzularını karşı taraf ile paylaşmaz, çatışmaya karşı duyarsız ve tepkisiz davranırlar. Çatışmayla yüzleşmenin çözüme yönelik bir etkisinin olmayacağını düşündüğü durumlarda bireyler bu stili kullanabilirler.
5. **Uzlaşma Stili:** Bu stilde birey kendinin ve karşı tarafın amaç ve isteklerine orta düzeyde ilgi gösterirler. Bireyler iki taraf içinde uygun bir amaca ulaşmak için karşılıklı fedakarlıkta bulunurlar ve ortak bir çözüme varırlar. Tarafların bu süreçte esneklik göstermeleri beklenir, yapılan

fedakarlıklardaki dengesizlik çatışmaların yinelenmesine neden olabilmektedir (Rahim, 2002).

Ting-Toomey (1988) bireylerin çatışmayı ele alma ve çatışmaya yaklaşma stillerinin kültürel değerlerden ve farklılıklardan etkilendiği öne sürmüştür. Çatışma iletişimini betimlerken Hall'ın (1976; Akt. Ting-Toomey, 1988) düşük ve yüksek bağlamlı kültürler sınıflandırmasını temel almıştır. Yüksek bağlamlı kültürlerde bilginin çoğu fiziksel bağlamda ya da bireylerde içselleştirilmiş halde bulunur, bilgi iletimi ve paylaşımı düşük ve gizlidir. Düşük bağlamlı kültürlerde ise bilginin çoğu açık ve iletime hazır halde bulunur, fikir ve düşüncelerin açıkça ifade edilmesi desteklenir. Yüksek bağlamlı kültürler toplulukçu olma eğilimindeyken, düşük bağlamlı kültürler ise bireyciliğin desteklendiği kültürlerdir. Yüksek bağlamlı kültürlerde çatışma olumsuz özellikleri ile tanımlanan ve kaçınılan bir durum iken, düşük bağlamlı kültürlerde çatışma gelişme potansiyeline hizmet eden olumlu bir durum olarak ele alınır (Akt. Goldstein, 1999).

Ting-Toomey'e (1985)'e göre yüksek bağlamlı kültürlerde çatışma gerginlik ya da düşmanlığı azaltmak gibi ifade ile ilişkili bir etkiye sahiptir ve çatışmadaki bireyler ile etkin bir şekilde bağlantılıdır. Düşük bağlamlı kültürlerde ise çatışma daha çok bir amaca ulaşmak için kullanılan araç gibi işlevsel bir etkiye sahiptir ve çatışmadaki bireylerden ayrı bir olgu olarak değerlendirilir.

Çatışmayı ele alış biçimleri bireysel ve kültürel pek çok farklılıklardan etkilenecek şekilde şekillenmektedir. Çatışma çözümüne yönelik adımlar atmak için bireylerin kullandıkları çatışma stillerini ve bu stillerin kazanımında etkili olan temel değişkenleri bilmek önemlidir. Goldstein (1999) Ting-Toomey'in görüşlerinden hareketle, çatışma sürecindeki iletişime odaklanarak ve çatışmayı ele alış biçimlerindeki kültürel ve bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak çatışma iletişim tarzlarını tanımlamıştır.

Bu bölümde, çalışmanın uygulama kısmında da benimsenen Goldstein'in (1999) sınıflandırmaları baz alınarak çatışma sürecinde kullanılan çatışma iletişim tarzları tanımlanacaktır. Buna göre çatışma iletişim tarzları "yüzleşme", "öznel/genel davranış", "kendini açma", "duygularını ifade etme" ve "çatışmaya

yaklaşma/kaçınma” olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar aşağıda sırasıyla açıklanmıştır.

1. **Yüzleşme:** Çatışma çözümüne yönelik bir etkileşimin sağlanması için tarafların yüzleşmesi önemli bir adımdır. Bu boyut kişilerin çatışmayı çözmeye yönelik diğer tarafla bir araya gelme ve yüzleşmeye verdikleri önem ile ilişkilidir. Kişilerarası çatışmaların etkili, olumlu ve ortak çıkarları koruyan bir sonuca ulaştırılması için önemlidir (Goldstein, 1999). Bazı çalışmalar yüzleşmeye verilen önem derecesi ile ilgili anlamlı kültürel farklılıkların olduğunu desteklemiştir (Bond, Wan, Leung ve Giacalone, 1985; Jandt ve Pedersen, 1996; Leung ve Lind, 1986; Akt. Goldstein, 1999).
2. **Özel/Genel Davranış:** Bireylerin çatışmaya girme konusunda kendilerini rahat hissettikleri yer ayrımını temel alır. Genel davranış bireylerin kendi fikirlerini ve düşüncelerini her ortamda ifade etmeleri, diğerleri ile çatışma konusunda rahat hissetmeleridir. Özel davranış ise yalnızca belli ortamlarda ya da belirli insanlar ile birlikteken bu davranışları sergilemek ve çatışmak konusunda kendilerini rahat hissetmeleridir (Goldstein, 1999).
3. **Kendini Açma:** Bireylerin çatışma çözüm sürecinde kendi amaç, ihtiyaç ve düşüncelerini karşı taraf ile paylaşması olarak tanımlanan çatışma stilidir. Tarafların etkili ve olumlu bir çözüm üzerinde mutabık kalmaları için kendi görüş ve hikayelerini birbirleri ile paylaşması oldukça etkilidir.
4. **Duygularını İfade Etme:** Bu yaklaşım bireylerin çatışma sürecinde duygularını karşı tarafa ifade etmede kendilerini rahat hissetme derecesi ile ilgilidir. Duyguların ifade edilmesi taraflar arasında samimiyete dayalı bir iş birliği sağlayabildiği ve çatışmayı hafifletebildiği için çatışma çözümüne olumlu katkılar sağlayabilmektedir.
5. **Çatışmaya Yaklaşma/Kaçınma:** Bu yaklaşım, bireylerin çatışmayı nasıl değerlendirdikleri ve çatışmaya dair hoşgörülerini ile yakından ilişkilidir. Çatışmayı olumsuz ve yıkıcı olarak değerlendiren kişiler çatışmadan uzak dururken, çatışmayı olumlu ve yapıcı olarak değerlendirenler çatışmaya yaklaşmakta ve açık bir şekilde çatışmanın içinde olmaktan rahatsız

olmamaktadırlar. Çatışmaya karşı tolerans (hoşgörü) kültürler arasında farklılık göstermektedir. Düşük bağlamlı kültürlerde yaşayan bireyler, çatışmayla yüzleşmek veya çatışma durumunun bir yönünü değiştirmek gibi çatışmaya yönelik doğrudan aktif bir duruş sergilerken, yüksek bağlamlı kültürlerdeki bireyler çatışmaya karşı, kaçınma veya görmezden gelme gibi görece dolaylı ve inaktif duruş sergilerler (Gudykunst ve Ting-Toomey, 1988).

Bu çalışmada Goldstein'in (1999) çatışma stilleri yaklaşımı ele alınmıştır.

1.2. Ebeveyn Çatışması

İnsanların, günlük hayatlarındaki etkileşimlerde çatışmalar yaşayabileceği gibi, evli oldukları kişiler ile de çatışmaya girmeleri kaçınılmazdır. Evlilik çatışması; tarafların birbirinin istek ve arzularını engellediği, sınırladığı ya da müdahale ettiği durumlarda (Hatipoğlu, 1993), eşler arasında anlaşmazlık, uyumsuzluk ve karşıtlık durumunun yaşanması olarak tanımlanmaktadır (Profeta, 2002).

Eşler arasındaki çatışmalar taraflardan birinin keyifsiz bir şekilde davranmasıyla başlayabilirler; eşlerin tartışmaya girebilir; sonrasında tartışma konusu bir çözüme erdirilir ya da tartışmadan kaçınılabilir (Uğurlu, 2003). Eşler arasındaki çatışma, mevcut sorunlara yönelik var olan çözümlerin yetersiz bulunduğu durumlarda da ortaya çıkabilir (Özen, 2006).

Eşler arasında yaşanan çatışmalar normal ve kaçınılmaz bir durum olarak görülmektedir. Kişilerarası çatışmalarda olduğu gibi, evlilik çatışmaları da yıkıcı ve yapıcı olmak üzere iki kategoride değerlendirilmektedir. Eşlerin çatışma sırasında sözel ve fiziksel şefkat gösterme, problem çözme ve destek verme gibi davranışlar sergilemeleri yapıcı çatışma olarak nitelendirilir (Goetze-Morey, Cummings, Harold ve Shelton, 2003). Düşmanca davranma, fiziksel ve sözlü saldırı, tehdit ve aşağılama gibi çatışma taktiklerinin kullanıldığı çatışmalar ise yıkıcı çatışmalardır (McCoy, Cummings ve Davies, 2009).

1.2.1. Ebeveyn Çatışmasının Nedenleri

Fincham (2003) evliliklerde yaşanan çatışmaların hemen hemen her şeyden kaynaklanabileceğini, ancak öne çıkan problemlerin kişisel özellik ve davranışlara yönelik sözel ve fiziksel istismar, evdeki iş bölümüne dair eşitsizlik algısı, iktidar ve gücün paylaşılabilmesi, aldatma, madde kötüye kullanımı, kıskançlık ve gereksiz para harcanması olduğunu belirtmiştir. Bu nedenlerin yanı sıra, eşlerin kişisel ve ailevi özellikleri, dini, politik, felsefi ve ahlaki görüşleri de eşler arasında çatışma konusu olabilmektedir.

Weiten, Dunn ve Hammer (2012) eşler arasında yaşanan çatışmalarda sıkça rastlanan nedenleri şu şekilde özetlemiştir:

- a. Evlilik ile birlikte üstlenilen rollere dair beklentilerin farklılaşması
- b. Evliliğe yönelik gerçekçi olmayan mutluluk beklentisi
- c. Ekonomik sorunlar
- d. İletişimde yetersizlik ve kopukluk
- e. Cinsel sorunlar
- f. Çocukların büyütülme tarzları ve disiplin anlayışları ile ilgili farklılıklar
- g. Tarafların aileleri ve akrabaları ile ilişkili sorunlar
- h. Eşlerin işleri ya da diğer yaşam olayları ile ilgili sorunların evlilik yaşamına taşması
- i. Eşlerden birinin farklı bir yönde kendini geliştirmesi/farklı arkadaşlar edinmesi ve diğer eşin bu değişikliklere uyum sağlayamaması
- j. Kıskançlık
- k. Sadakatsizlik
- l. Benmerkezcilik

Stanley, Markman ve Whitton'ın (2002) eşler arasındaki iletişim, çatışma ve bağlılık ile ilgili yaptıkları araştırmada, ilk evliliklerde eşler arasında yaşanan çatışmaların nedeninin sıklıkla para olduğunu, yeniden yapılan evliliklerde ise çatışmaların genellikle tarafların çocuklarına ilişkin sorunlar olduğu görülmüştür. Orta yaşta evli bireyler ile yapılan çalışmada, en sık karşılaşılan sorunların finansal konular, çocuklarla başa çıkma yolları ve cinsel sorunlar olduğu görülmüştür.

Değerler, bağlılık ve manevi konular ise en az sorun yaşanan alanlardır (Henry ve Miller, 2004).

1.2.2. Ebeveyn Çatışmasının Çocuklar Üzerindeki Etkileri

Ebeveynler arası çatışma, çocuklar üzerinde doğrudan ya da dolaylı etkilere sahiptir. Ebeveynler arası çatışma sırasında, çocuklara, psikososyal problemleri ile başa çıkarken kullanacakları işlevsel, davranışsal ve duygusal modeller hatalı bir şekilde aktarılarak, kullandıkları duygu düzenleme yeteneklerini (Katz ve Gottman, 1991), duygusal güvenliklerini (Cummings ve Davies, 2002) ve başa çıkma biçimleri şekillendirilir (Grych ve Fincham, 1990). Böylece çatışma çocukların uyumunu doğrudan etkileyebilir (Grych, Fincham ve Osborne, 1994).

Eşler arasındaki çatışma, örneğin çocukların psikososyal yeterliliğini destekleyen ebeveynlik davranışlarını engelleyerek, çocukların uyumunu dolaylı yoldan da etkileyebilir (Buehler ve Gerard, 2002; Osborne ve Fincham, 1996). Literatürde ebeveyn çatışmasının çocukları nasıl etkilediğine yönelik iki hipotez ve teori mevcuttur. Bunlar yayılma hipotezi, telafi hipotezi, duygusal güvenlik teorisi ve bilişsel bağlamsal teoridir.

Yayılma Hipotezi: Yayılma terimi ile ifade edilen ruh halinin, duyguların ve davranışların bir ortamdan/ilişkiden diğerlerine aktarılmasıdır. Bu süreç evlilik ilişkisinden, bir alt sistem olan ebeveyn-çocuk ilişkisine doğru da yaşanabilmektedir (Erel ve Burman, 1995). Ebeveyn-çocuk ilişkisi çocuğun sosyalleşmesi açısından oldukça önemlidir; eşler arasındaki çatışma ebeveynlerin cezalandırıcı disiplin yöntemleri kullanmasına, çocuklar ile ilgilenmemesine ve olumsuz ebeveyn-çocuk etkileşimine yol açarak çocukların psikososyal gelişimini tehlikeye sokabilmektedir (Gerard ve Krishnakumar, 2006).

Yayılma hipotezi ebeveyn çatışmasının ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerindeki etkilerini dört mekanizma ile açıklamaktadır. Bunlardan ilki olan *günah keçisi bulma*, eşlerin çocuğun hatalarına ve problem davranışlarına odaklanarak kendi çatışmalarından uzaklaşmaları anlamına gelir (Vogel ve Bell, 1960; Akt. Erel ve Burman, 1995). Kendi çatışmalarına dair olumsuz duygular çocukla ilişkileri

üzerinden ifade edilir ve birbirleriyle doğrudan baş edemeyen ebeveynler çocukları hakkında duydukları endişe etrafında bir araya gelirler. Kendi anlaşmazlıklarını ve çatışmalarını çocuğu aşırı koruyarak ya da suçlayarak örtbas ederler. Böylece eşler arasındaki gerilim ve baskı azalır ancak sorunlar ebeveyn-çocuk ilişkisine aktarılır ve çocuk reddedilebilir. Çocuk da anne babası arasında yaşanan çatışmaları azaltmak ya da durdurmak amacıyla problem davranışlar göstermeye başlayarak bu sürece dahil olabilir (Fauber ve ark., 1990).

Yayıma hipotezinin dayandığı bir diğer mekanizma *sosyal öğrenme* kuramı (Bandura, 1977) ile ilişkilidir. Sosyal öğrenme kuramına göre ebeveynlerin davranış modelleri, temsili öğrenme yoluyla çocukların davranışlarını etkileyebilmektedir. Sıkıntılı bir evlilik ilişkisinde çocuk, eşler arasındaki düşmanca, sıcaklık ve ilgiden yoksun, işlevsiz ilişkileri model alırken, uyumlu bir evlilikte sıcak, ilgili ve işlevsel ilişkileri model alır. Çocuklar tarafından ebeveynler arası ilişkide gözlemlenen davranışların, ebeveyn-çocuk ilişkisinde de ortaya çıkabilecek oluşu sosyal öğrenme ve yayılma hipotezinin ortaklaştığı noktadır (Erel ve Burman, 1995).

Literatür incelendiğinde çatışma stilleri ve ebeveyn çatışması arasındaki ilişkinin incelendiği, genç yetişkinler ile yapılmış araştırma sayısının epey az olduğu görülmektedir. Bununla birlikte yapılan çalışmalar, ebeveyn çatışmasından çocukların çatışma stillerine doğru bir etkiyi araştırmak üzere tasarlanmıştır. Örneğin Reese-Weber (2000) yürüttüğü çalışmada ergenlerin kardeşleriyle yaşadıkları çatışmalarda kullandıkları çatışma çözme becerileri üzerinde ebeveynler-arası çatışma stillerinin ve ebeveyn-ergen arasında kullanılan çatışma stillerinin etkisi incelenmiştir. Çalışma 89 orta ergenlik döneminde, 90 geç ergenlik dönemindeki katılımcı olmak üzere 179 ergen ile yürütülmüştür. Ergenlerden annelerinin, babalarının, kardeşlerinin ve kendilerinin çatışma çözme stillerini değerlendirmeleri istenmiş ve bu ikili ilişkiler değerlendirilmiştir. Aile içindeki ikili ilişkilerde kullanılan saldırı ve uzlaşma stillerinde orta ergenlik ve geç ergenlik dönemindeki ergenlerin algıları farklılaşmıştır. Ebeveynler arasında kullanılan çatışma stillerinin, ergenlerin kardeşleriyle ilişkilerinde kullandıkları çatışma stilleri üzerinde etkiye sahip olduğu ve bu etkinin ergen-anne, ergen-baba ilişkileri ve çatışma stilleri aracılığıyla gerçekleştiği görülmüştür.

Çocukların arkadaşlarıyla ilişkilerinde kullandıkları çatışma çözme stratejileriyle, ebeveyn-çocuk ve ebeveynler arası çatışmalarda kullanılan çatışma çözme stratejileri arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmayı Joshi (1997) 9-11 yaş aralığında 61 çocuk ve ebeveynleri ile gerçekleştirmiştir. Ebeveynlerin kendi ilişkilerinde kullandıkları çatışma çözme stratejileri, çatışma sonrası hissettikleri duygular, çocukların çatışma sırasında ve sonrasındaki duygularına dair algıları ve en iyi çatışma stratejisi olarak hangi stratejiyi düşündükleri açık-uçlu, yarı yapılandırılmış görüşme ile değerlendirilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde çocukların akranlarla ilişkilerinde kullandıkları çatışma çözme stratejileri üzerinde, ebeveynler arası ilişkide kullanılan çatışma çözme stratejilerinin doğrudan etkisinin yeterince anlamlı olmadığı görülmüştür. Yine de ebeveynlerin kendi ilişkilerine dair raporları ve çocukların akran ilişkilerine dair verileri iki değişken arasında çok güçlü olmasa da bazı ilişkilerin var olabileceğine işaret etmektedir.

Underwood ve ark. (2008) 9-10 yaş aralığında 256 çocukla gerçekleştirdikleri çalışmada çocukların arkadaşlarıyla ilişkilerinde yaşadıkları problemlere verdikleri tepkilerin, ebeveynler arası çatışma stratejileri ve ebeveynlik stilleri ile ilişkisini incelemiştir. Çocukların akran ilişkilerindeki tutumları, sosyal davranış boyutuyla öğretmenleri tarafından değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçları kız çocukları için, annelerin olumsuz çatışma stratejilerinin kız çocukların akranlarıyla olan ilişkilerinde sosyal ve fiziksel şiddet kullanmalarıyla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Babaların olumsuz çatışma stratejilerinin ise her iki cinsiyetteki çocukların akranlarıyla olan ilişkileri üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı bulunmuştur.

Besen (2016) çalışmasında çocuklukta ebeveyn çatışmasına maruz kalmanın bireylerin yetişkinlikte kendi evliliklerinde yaşadıkları çatışmalar ve bu çatışmaları çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmaya farklı şehirlerden 230 evli birey katılmıştır. Araştırma sonucunda çocuklukta yüksek ebeveyn çatışmasına maruz kalmış kişilerin, kendi evliliklerinde de yoğun bir şekilde çatışma yaşadıkları ve bu çatışmaları çözme becerilerinin düşük olduğu bulunmuştur. Kadınların erkeklere oranla daha az evlilik çatışması bildirdikleri ve bu çatışmaları çözme becerilerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Eğitim, evlilik çatışmasının azalmasına ve etkili problem çözme davranışlarının artmasına neden olmuştur.

Ebeveynlerin evliliklerinde kullandıkları çatışma çözüm stilleri, ergenlerin duygu düzenleme becerileri ve ergenlerin kullandıkları çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasını Üney (2016), 11-14 yaş aralığında 186 öğrenci ve ebeveynleriyle yürütmüştür. Araştırmanın sonuçlarına göre, annelerin evlilik çatışmalarında olumlu çatışma stillerini kullanmaları, ergenlerin de kendi ilişkilerinde problem çözme davranışlarını arttırmıştır. Annenin olumsuz çatışma stili ise ergenin çatışmalarında saldırgan problem çözme davranışlarını arttırırken, ergenin içsel işlevsel duygu düzenlemesi üzerinde de bozucu bir etki göstermiştir. Babanın aile içi çatışmalarda boyun eğici davranması ergenlerin çatışma çözümünde daha saldırganca davranmasına neden olmaktadır.

Annelerin çatışma çözme stillerinin çocukların çatışmaya dair algıları üzerindeki biçimleyici etkisinin araştırıldığı çalışmayı Bulduk (2015), 123 anne ve 9-12 yaş aralığındaki çocukları ile gerçekleştirmiştir. Annelerin çatışma çözme stilleri; olumlu çatışma çözme stili, olumsuz çatışma çözme stili, boyun eğme ve geri çekilme olmak üzere dört boyutta değerlendirilmiştir. Çocukların çatışma algıları ise çatışma özellikleri, algılanan tehdit ve başa çıkma mekanizmaları ile kendini suçlama boyutlarıyla incelenmiştir. Araştırmanın sonuçları, annelerin çatışmalarında boyun eğici stile sahip olmalarının çocukların çatışma algılarını negatif yönde şekillendirdiğini, annelerin olumlu çatışma çözme stillerinin ise çocukların çatışma algısını pozitif yönde şekillendirdiğini göstermiştir. Sonuç olarak annelerin çatışma stilleri çocukların çatışma niteliklerine ve başa çıkabilme becerilerine dair algılarını biçimlendirmektedir.

Bazı çalışmalar ise ebeveyn-çocuk ilişkisinde kullanılan çatışma stilleri ile çocukların kendi akranlarıyla ilişkilerinde kullandıkları çatışma stilleri arasındaki ilişkilere odaklanmıştır. Johnson, LaVoie ve Mahoney'in (2000), genç yetişkinlerin akranlarıyla ilişkilerinde kullandıkları çatışma taktiklerinin, ebeveyn çatışması, aile uyumu ve ebeveyn-çocuk ilişkisindeki çatışma taktikleriyle ilişkisinin incelendiği çalışmadır. Araştırma sonucunda genç yetişkinlerin ebeveyn çatışması algıları ile aile uyumu ve kendi akranlarıyla ilişkilerinde kullandıkları çatışma taktikleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu ilişkide cinsiyet düzenleyici bir rol oynamaktadır. Cinsiyetin aynı zamanda ebeveyn-çocuk çatışmasında kullanılan taktikler ile genç

yetişkinlerin akranlarına karşı kullandığı taktikler arasındaki anlamlı ilişkide de düzenleyici rolü olduğu görülmüştür.

Van Doorn ve ark. (2011) ebeveyn-çocuk çatışmalarında kullanılan çatışma çözüm stilleri ve ergenlerin arkadaşlarıyla yaşadıkları çatışmalardaki çözüm stilleri arasındaki taşma (Spillover) etkisini boylamsal olarak incelemişlerdir. Çalışma 559 erken ergenlik dönemindeki katılımcı ve 327 orta ergenlik dönemindeki katılımcıyla yürütülmüştür. Çalışma sonuçlarına göre, erken ergenlik dönemindeki katılımcıların ebeveynleriyle çatışmalarında kullandıkları olumlu problem çözme ve çatışmada sorumluluk alma davranışları arkadaşlarıyla yaşadıkları çatışmalara da taşmıştır. Orta ergenlik döneminde ise bu etki her iki ilişkinin birbirini etkilemesi şeklinde görülmüştür. Ebeveyn çocuk çatışmasında geri çekilme ve ergen-arkadaş çatışmasında geri çekilmenin, her iki yaş grubunda da iki yönlü taşma etkisine sahip olduğu görülmüştür. Buna göre ergenler için hem ebeveynleri hem de arkadaşları çatışma stillerini şekillendirici etkiye sahiptir.

Üçüncü yayılma mekanizması eşlerin aralarındaki sorunlardan ötürü etkisiz ve tutarsız çocuk yetiştirme tutumları sergileyeceğini öne süren *sosyalleşme hipotezidir*. Ebeveynlikteki tutarsızlıkların iki kaynağı vardır. İlki; çocuk yetiştirmeyle ilgili iletişim zayıflığı ve anlaşmazlıkların, disiplin yöntemleri konusunda eşler arasında farklılıklara neden olmasıdır. İkincisi ise çatışmalı evliliklerde eşlerden birinin ebeveynlik tutumlarının diğer eşin ortamda olup olmaması durumunda değişiklik göstermesidir (Holden ve Ritchie, 1991). Her iki durum da çocuğa ebeveynleri tarafından çizilen sınırları muğlaklaştırmakta ve zaman zaman çelişkili hale getirmektedir. Bu durum ebeveyn-çocuk ikili ilişkilerindeki sorunları kötüleştirebilmektedir.

Dördüncü yayılma mekanizması ise *aile stresi ve rol gerginliğidir*. Sosyolojik perspektife göre evlilik ilişki kalitesi ve ebeveyn-çocuk ilişki kalitesi arasındaki etki üç yoldan ilişkili olabilir. İlk yol evlilik ilişkisinden ebeveyn-çocuk ilişkisine doğrudur. Buna göre, evlilikteki çatışmalar nedeniyle ebeveynler, çocuklarının duygularını gözlemlemek, ihtiyaç ve isteklerine hassas bir şekilde cevap verebilmek için duygusal olarak ulaşılabilir değildir. İkinci yol ebeveyn-çocuk ilişkisinden evlilik ilişkisine doğrudur ve çocuk yetiştirmenin ebeveynler üzerinde stres yaratan

bir sorumluluk olduğunu, özellikle çocuğun ebeveynler için endişe verici veya özel ilgiye muhtaç olması durumunda stresin artmakta olduğunu öne sürmektedir. Üçüncü yolda ise kronik hastalık veya işsizlik gibi evlilik ilişkisi ya da ebeveyn-çocuk ilişkisinden kaynaklanmayan dışsal bir sorunun tüm ailede stres yaratması ve ilişkilerde çatışmalara neden olmasıdır (Margolin, 1981; Akt. Erel ve Burman, 1995).

Telafi Hipotezi: Telafi hipotezi, kişinin bir ilişkide yaşadığı güçlükleri telafi etmek ya da düzeltmek için başka bir ilişkide tam tersi deneyimler araması olarak nitelendirilir. Yayılma hipotezinin tersi olarak kabul gören telafi hipotezinde evlilik ilişkisi ve ebeveyn-çocuk ilişkisi arasında olumsuz yönde etki olduğu öne sürülür. Buna göre evlilik ilişkisinde sevgi ve yakınlık ihtiyacını karşılayamayan ebeveyn, bu ihtiyaçlarını çocuğu ile olan ilişkisinde giderme amacındadır. Evlilik kalitesindeki bozulmaları, çocuğuna yaptığı daha güçlü yatırımlar ve ilgi ile telafi etmeye çalışır (Erel ve Burman, 1995).

Bu bakış açısı her ne kadar çocuğun iyi oluşu üzerinde iyi etkilere sahip gibi görünse de üçgenleşme ve kuşaklararası ortaklaşma gibi problemlere neden olmaktadır (Brody ve ark., 1986). Üçgenleşme ve kuşaklar arası ortaklaşma eşlerin anlaşmazlık ve çatışma nedeniyle karşı karşıya gelmesi ve çocuğun ebeveynlerinden birine karşı pozisyon alarak diğerinin yanında yer almasıdır. Bu durum çocuk için kısa vadede koruyucu olsa da bir ebeveyn ile olan ilişkiyi olumlu diğeri ile olan ilişkiyi olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Erel ve Burman, 1995).

1.2.3. Duygusal Güvenlik Teorisi

Kaynağını bağlanma teorisinden alan Duygusal Güvenlik Teorisi, çocukların ebeveyn çatışmasına verdikleri tepkilerin duygusal güvenlik ihtiyacına göre şekillendiğini öne sürmektedir (Davies ve Cummings, 1994). Bağlanma ebeveyn çocuk arasındaki duygusal bağı ifade ederken, bağlanma güvenliği ise ebeveyn çocuk ilişkisindeki deneyimlerden kaynağını almaktadır. Ebeveyn-çocuk ilişkisindeki duygusal sıcaklık, ulaşılabilirlik, ve tutarlılık güvenli bağlanmanın gelişmesini sağlamaktadır (Bowlby, 1969/1982; Ainsworth ve ark., 1978).

Güvenlik hissi çocuklar için önemli bir ihtiyaçtır. Ebeveynleri ile kurdukları ilişkiler ve ebeveynlerin kendi aralarındaki ilişkinin kalitesi çocukların güvenlik hissi üzerinde şekillendirici etkiye sahiptir. Çocukların ebeveyn çatışmasına verdikleri tepkiler de bu çatışmanın aile ilişkileri ve aile güvenliğine yönelik taşıdığı tehdit ile ilişkilidir. Bazı ebeveyn çatışması çocuğun duygusal güvenliğine katkı sağlayabilir; böylece çocuğun günlük problemler ile etkin bir şekilde baş etmesini sağlayabilir. Ebeveyn çatışması kaynaklı duygusal güvensizlik durumunda ise çocuklar duygusal ve davranışsal düzenleme konusunda daha fazla problem yaşayarak günlük problemler ve stres ile baş etmede zorlanırlar (Davies ve Cummings, 1994).

Duygusal güvenlik çocukların işlevselliği üzerinde farklı süreçler ile etkili olmaktadır. İlk olarak duygusal güvenlik çocukların, öznel duygu durumlarını, açık davranışsal ifadelerini ve fizyolojik işleyişlerini içeren duygu düzenleme becerilerini etkilemektedir (Cummings ve Davies, 1994). İkinci olarak duygusal güvenlik ihtiyacı, önemli aile olayları ile başa çıkabilmeleri için çocukların ebeveyn davranışlarını kontrol etmeye çalışmalarına (çatışmaya dahil olma vb.) zemin hazırlamaktadır. Ve son olarak duygusal güvenlik çocukların ebeveyn çatışmasına dair algılarını ve aile ilişkilerinin kişilerarası temsillerini etkilemektedir. Bu yüzden yıkıcı evlilik çatışmasına maruz kalan çocuklar olumsuz duygusallık, düşmanca içsel temsiller ve sonraki çatışmalarda daha fazla kaçınma ve müdahale davranışları gösterirler (Davies ve Cummings, 1994).

1.2.4. Bilişsel-Bağlamsal Teori

Grych ve Fincham (1990) tarafından geliştirilmiş Bilişsel-Bağlamsal Teori'ye göre evlilik çatışmasının çocuklar üzerindeki etkisinde, çocukların çatışmaya yönelik algılarının aracı etkisi bulunmaktadır. Çocukların ebeveynler arasındaki çatışmaya yönelik algıları ise bilişsel, bağlamsal ve gelişimsel pek çok faktör tarafından şekillenmektedir.

Evlilik çatışmaları sıklık, şiddet, içerik ve çözüm gibi boyutlarda farklılaşmakta, açık veya üstü kapalı biçimde yaşanabilmektedir. Çatışma her evlilikte farklı boyutlarda yaşanabildiği gibi, çocuklar için her zaman olumsuz etkilere de sahip değildir. Bazı çatışma biçimlerine tanık olmak çocukların yapıcı

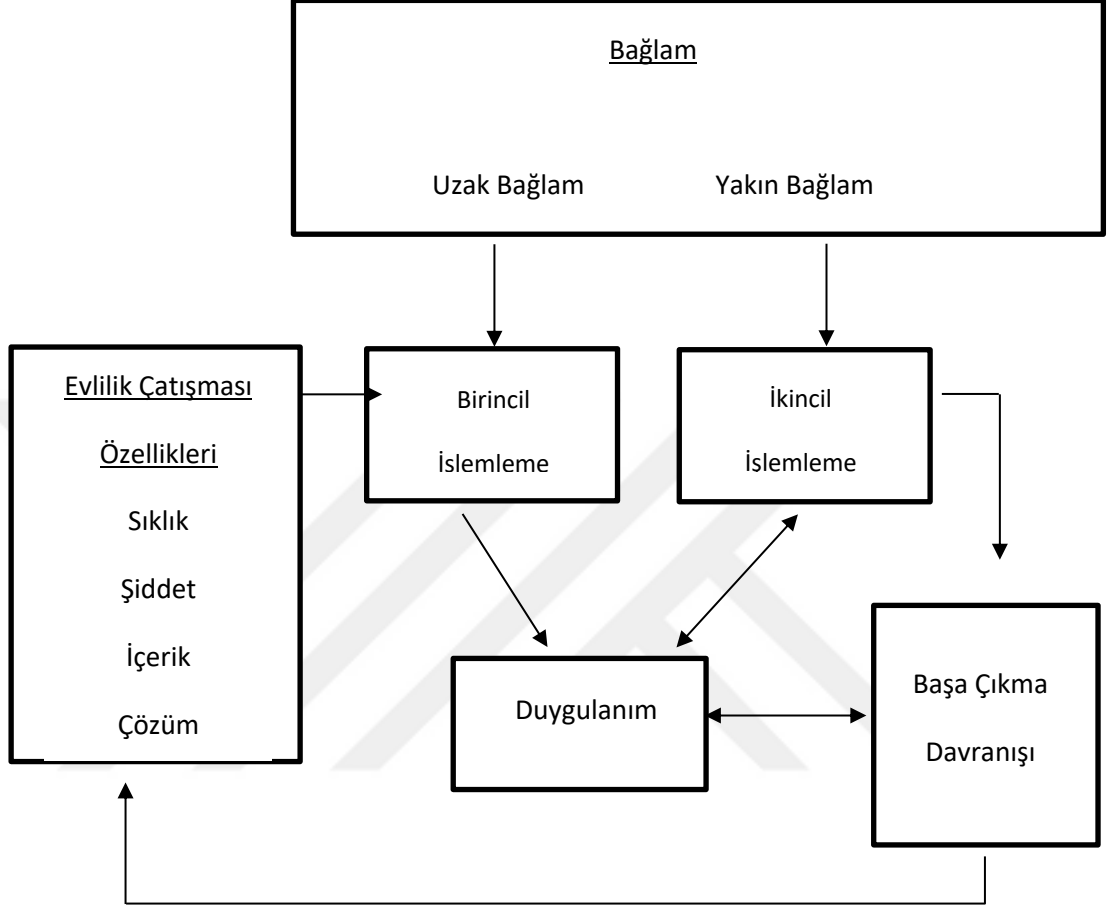
çatışma çözüme ve baş etme becerilerine katkı sağlayabilir. Ancak bazı çatışma biçimleri de çocukların bilişsel, duygusal becerilerini olumsuz etkileyerek pek çok sorun yaşamalarına neden olabilir. Grych ve Fincham (1990), ebeveynler arası çatışmalara çocukların verdikleri tepkilerin ve çatışmanın çocuklar üzerindeki etkilerinin nasıl oluştuğuna yönelik bilişsel-bağlamsal modeli oluşturmuştur.

Biliş ve duygular yakın bir ilişki içerisindedir. Ebeveynler arası çatışma ile başa çıkma, duygusal uyarılmayı düzenleme ve bilişin önemli rol oynadığı etkili davranışsal stratejilerin kullanıldığı bir görev olarak düşünülebilir. Biliş ve duygulanım çocuğun baş etme davranışlarının şekillenmesinde rol oynamaktadır. Bu bölümde, ebeveyn çatışmasının değerlendirilmesinde bilişsel ve duygusal süreçlerin nasıl işlediği Bilişsel-Bağlamsal modelde incelenecektir.

- a. Çatışmanın Boyutları:** Sıklık, şiddet, içerik ve çatışma çözümü olmak üzere ebeveyn çatışmasının yarattığı stresi ve buna bağlı olarak çocuklar üzerinde etkisini şekillendiren dört boyut bulunmaktadır.

Sıklık: Çocuğun ebeveyn çatışmasına ne sıklıkta maruz kaldığı, çocuk üzerinde iki zıt yoldan etki yaratmaktadır. İlk olarak, çocuk çok sık ebeveyn çatışmasına maruz kaldığı için çatışmaya duyarsızlaşabilir ve daha az problem gösterebilir. İkinci olarak ise, sıkça çatışmaya tanık olmak çocuğu çatışma konusunda duyarlılaştırarak daha fazla problem yaşamasına neden olabilir. Yapılan çalışmalar, çatışmaya sık maruz kalmanın genel olarak çocukları duyarlılaştırdığını ve daha fazla sorun yaşamalarına neden olduğunu göstermektedir (Long ve Forehand, 1987).

Şekil 1. Grych ve Fincham'ın (1990) Bilişsel-Bağlamsal Modeli

Kaynak: Şendil, G. (2014). Ebeveyn Çatışmasının Çocuklar Üzerindeki Etkileri. Nobel Yayıncılık, İstanbul.

Şiddet: Ebeveyn çatışmaları şiddet bağlamında, sakın bir tartışma ortamından fiziksel şiddetin kullanıldığı bir çatışmaya varan değişiklikler gösterebilmektedir. Sıklığı yüksek olsa da düşük şiddetli ebeveyn çatışmasına maruz kalmak, düşmanca ve fiziksel şiddetin kullanıldığı ebeveyn çatışmalarına kıyasla çocukların problemleri ile daha az ilişkilidir (Grych ve Fincham, 1990). Ebeveynleri arasında fiziksel şiddet hikayesi

bildiren çocukların daha fazla sıkıntı yaşadıkları görülmüştür (Cummings ve ark., 1989).

İçerik: Çatışmanın ilişkili olduğu konu da çocukların çatışma algıları için önemli etkiye sahiptir. Yapılan araştırmalar çocukların çatışmalara yönelik tepkilerinde çatışma konularının önemli bir belirleyici olduğunu bulgulamıştır (Dunn ve Munn, 1985). Ayrıca ebeveynlerin çocuğa ilişkin bir konuyla ilgili yaşadıkları çatışmalarda çocukların, kendilerini suçladıkları ve bu durumda daha fazla stres belirtisi gösterdiği de görülmüştür (Block, Block, and Morrison, 1981).

Çözüm: Ebeveynler arasındaki çatışmanın nasıl çözüldüğü çocukların çatışma algıları için oldukça önemlidir. Çatışmayı başarılı bir şekilde çözen ebeveynler, etkili problem çözme konusunda çocuklarına olumlu örnek olmakta ve sosyal yeterlilikleri ile baş etme becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Çatışmayı çözmede zayıf ve yetersiz yöntemlerin kullanılması ise aile ortamında devamlı bir gerilim yaratmakta ve çatışmanın daha sık yaşanmasına sebep olmaktadır (Grych ve Fincham, 1990).

b. Bağlam: Bağlam fiziksel ortam ve benzeri pek çok faktörü içerdiği gibi, çocukların ebeveyn çatışmasına verdikleri tepkileri şekillendiren en büyük etken, çocukların eski çatışmalara dair hatıraları gibi, bağlamın psikolojik bileşenleridir. Bağlamsal etkenler uzak bağlam ve yakın bağlam olmak üzere iki kategoride değerlendirilir.

Uzak bağlam görece sabit ya da yavaş değişen etkenleri; çocuğun ailenin duygusal iklimi ile ilgili algısı, mizacı, cinsiyeti ve eski çatışmalara dair hatıralarını içerir. Algılanan duygusal iklim aile içi ilişkiler ile alakalıdır; sıcak ve destekleyici bir aile ortamı çocukları çatışma durumlarında stresten koruyucu bir işlev görür.

İyi ebeveyn-çocuk ilişkileri çocuğa güvenlik hissi sağlayarak ebeveyn çatışması gibi stresli durumlar için tampon etki yaratır (Davies ve Cummings, 1994). Çocuğun mizacı, tepkisellik seviyesini, davranışsal tepkilerini, ebeveynleri ile olan ilişkilerini ve ailenin duygusal iklimini şekillendirerek uyumları üzerinde etkili olmaktadır. Cinsiyet, çocukların yaşadıkları stresi ifade etme biçimlerinde farklılıklara neden olabilmektedir. Erkek çocuklar kızlara kıyasla daha az ağlamakta, sıkıntılarını daha az sergilemekte ancak daha fazla saldırgan davranışlar gösterebilmektedir.

Yakın bağlam ise o an yaşanan çatışma süreci sırasında çocukların deneyimledikleri ve kısa sürede değişebilecek duygu ve düşüncelerdir. Çatışmanın gidişatına yönelik beklentiler ve çatışma sırasındaki ruh hali yakın bağlam içerisinde değerlendirilir. Eğer geçmişte tanık olunan ebeveyn çatışmaları düşmanca ve çözüme ulaştırılmamış ise, çocuk bunu hatırlayarak mevcut çatışmanın da yoğun ve anlaşmazlıkla sonuçlanan bir çatışma olmasını bekler. Bu beklenti çocuğun ebeveyn çatışmasından daha olumsuz şekilde etkilenmesine neden olur. Çocuğun ebeveynler arasında çatışma yaşanan andaki mevcut ruh hali de oldukça önemlidir. Eğer çocuk üzgün ya da kızgın ise, ebeveyn etkileşiminin daha olumsuz yönlerine odaklanabilir ve dahil olabilir. Ek olarak, olumsuz ruh hali önceki hoş olmayan olayların geri çağrılmasını kolaylaştırabilir (Forgas ve ark., 1988).

- c. **İşleme:** Ebeveyn çatışması sırasında çocuklar “ne olduğuna”, “neden olduğuna” ve “ne yapabileceklerine” dair bir işleme sürecine girerler. Birincil ve ikincil işlemde oluşan bu süreç çocukların ebeveyn çatışmasını anlamlandırma çabalarının bilişsel yönünü oluşturmaktadır (Grych ve Fincham, 1990).

Birincil işleme: Birincil işlemde çocuk çatışmaya odaklanarak, çatışmanın olumsuzluğuna, yarattığı tehdide ve kendisi ile olan

ilişkinine dair bilgi toplar. Çatışmaya dair algısı çatışmanın olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirilmesini sağlar. Özellikle yoğun evlilik çatışması, çocukların çatışmadan zarar görme, anne babalarıyla ilişkilerinin bozulması veya ebeveynlerin boşanabileceğine dair korku ve endişe yaratabilir (Grych ve Fincham, 1990).

İkincil İşleme: İkincil işlemede çatışmayı anlamak ve üstesinden gelme amacıyla çatışmanın neden ortaya çıktığına (nedensel atf), kimin sorumlu olduğuna (sorumluluk atfı) ve bu çatışma ile başa çıkabilmesi için yeterli beceriye sahip olup olmadıklarına (etkililik beklentisi) dair değerlendirmeler yapılır. İkincil işleme, birincil işlemin yarattığı duygulandırmadan yararlanarak çocuğun içsel tepkisini düzenlemesini sağlar. Nedensel atıflar kontrol, sabitlik ve genellik boyutları ile değerlendirilir. Çocuğun ebeveynleri arasındaki çatışmanın nedenlerini kendisiyle ilişkilendirdiği veya değiştirilemez, genel nedenlere dayandırdığı durumlarda çatışmanın olumsuz etkileri daha fazla olacaktır. Çatışmadan kendilerini sorumlu tutan çocuklar suçlu ve utanmış hissedebilirler, bu da özgüvenlerini olumsuz yönde etkiler. Çatışmadan ebeveynini sorumlu tutan çocuk ise ebeveynine karşı öfke duyar ve bu öfke ebeveyn-çocuk ilişkilerinde bozucu bir etkiye sahiptir (Grych ve Fincham, 1990).

Çocukların ebeveynler arası çatışmaya verdikleri tepkiler, çatışmalarla başa çıkma yeteneklerine olan inançlarından da etkilenebilir (Compas, 1987). Yeterlik beklentileri yüksek çocuklar, kendilerini umutlu hisseder ve etkili başa çıkma davranışları gösterirler. Öte yandan, yeterlik beklentileri düşükse, umutsuzluk veya çaresizlik hissedebilir ve baş etme çabaları azalabilir (Grych ve Fincham, 1990).

- d. Duygulanım:** Birincil işlemede oluşan duygulanım çocukların sonraki işleme süreçlerini ve davranışsal tepkilerini çeşitli

yollarla etkileyebilir. Duygulanım çocukların gelecekteki olaylar hakkındaki beklentilerini, atıflarını ve baş etme stratejilerini etkilemektedir (Masters ve ark., 1981). Olumsuz duygulanım çocukların olumlu olayları hatırlamalarını bozabilir ve bu da çocukların duygusal tepkilerini düzenlemelerini zorlaştırır. Ayrıca, bazı çocuklar çok yoğun duygusal tepkiler yaşadığından dolayı boğulurlar ve ikincil işleme sürecine geçmezler; böyle durumlarda duygulanım doğrudan ağlama gibi davranışsal tepkiler yoluyla ifade edilir (Grych ve Fincham, 1990).

e. Baş Etme Davranışı: Çocuklar çatışmayla baş etmek için çeşitli yollar kullanabilir. Lazarus'a göre (1993) baş etme yöntemleri problem odaklı başa çıkma ve duygusal odaklı başa çıkma olmak üzere iki kategoride açıklanabilir. Baş etme becerilerinin amacı stres yaratan olayın neden olduğu duygusal uyarılmışlığın azaltılmasıdır. Problem odaklı baş etmede, çocuk ebeveyn çatışmasına dahil olma gibi doğrudan sorunu ortadan kaldırmaya yönelik girişimlerde bulunurken, duygusal odaklı baş etmede durumu değiştirmeye çalışmak yerine kendi duygusal tepkilerini düzenlemeye odaklanmasıdır. Eğer çocuk doğrudan müdahalelerin başarılı olmadığını görürse ebeveyn çatışmasına yönelik kendi duygusal tepkilerini düzenlemeye de yönelebilir.

1.3. Psikolojik Belirtiler

1.3.1. Ruh Sağlığı

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre sağlık, "bedensel, ruhsal ve sosyal olarak tam bir iyilik hali" olarak tanımlanmaktadır. Ruhsal sağlık ise "Bireylerin kendi yeteneklerinin farkına varmalarına, hayatın olağan stresleri ile baş edebilmelerine, üretken ve verimli bir şekilde çalışabilmelerine ve topluma katkı sağlayabilmelerine olanak tanıyan bir refah durumu" olarak tanımlanmaktadır (WHO, 2004). Ruh sağlığı problemleri ise Amerikan Psikiyatri Birliği (APA, 2013) tarafından hazırlanan Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı'nda (DSM-IV)

“duygu, düşünce ve davranışta belirgin değişiklikler ve sosyal hayatta, iş yaşamında ve aile etkinliklerinde yaşanan sıkıntı ve problemler” olarak tanımlanmıştır.

Ruh sağlığı, duygu, düşünce, iletişim, öğrenme, esneklik ve özgüvenin temelini oluşturur. Ruh sağlığı aynı zamanda ilişkilerin, kişisel ve duygusal iyiliğin ve topluma katkıda bulunmanın anahtarıdır. Ruh sağlığı ve normallik/anormallik sınıflandırmasına ilişkin pek çok kuramsal açıklama mevcuttur. Normallik kavramına tek bir tanım getirebilmek zor olduğundan dolayı Offer (1973) bu kavram ile ilgili dört yönlü bir açıklama geliştirmiştir. Bu açıklamalar şu şekildedir;

1. **Sağlık olarak Normallik:** Bu perspektif sağlık ve hastalık durumuna geleneksel psikiyatrik bir görüş ile yaklaşır ve normalliği “sağlıklılık” olarak yorumlar. Buna göre insan davranışları bir skalaya yerleştirildiğinde normallik büyük bir kısmını, anormallik ise küçük bir kısmını oluşturur. Normal-sağlıklı bir kişi fazla rahatsızlığı, acısı veya sakatlığı olmayan kişidir.
2. **Ütopya olarak Normallik:** Bu görüş Freud’un “Normal bir ego, genel normallik kavramı gibi, hayal ürünü bir beklentidir.” görüşünü temel alır ve “normal insan” kavramının mümkün olmadığını savunur. Çünkü normallik tanımında olduğu gibi, bir bireyin tüm kişilik bölümlerinin dengeli ve uyumlu çalışması mümkün değildir.
3. **Ortalama olarak Normallik:** Bu görüş normallik tanımını “ortalama” üzerinden yapar. İnsan davranışlarını bir çan eğrisi üzerinden değerlendirir ve ortama uyum gösteren kişileri normal, çan eğrisinin iki ucunda yer alan kişileri ise normaldışı olarak değerlendirir. Değişkenlik birey bağlamında değil grup bağlamında değerlendirilir. İstatistiksel prensibe dayalı bu görüş günümüz psikiyatri ve psikoloji yaklaşımlarında sıklıkla kullanılır.
4. **İşlemsel Sistem olarak Normallik:** Bu görüşe göre normal davranış birbiri ile etkileşim içinde olan sistemlerin ortak bir sonucudur. Normalliğin kesitsel bir tanımı yerine değişimine ve işleyişine vurgu

yapar. Buna göre, canlı bir sistem olan insanın psikolojik, biyolojik ve toplumsal değişkenler ile zaman içerisindeki uyumu ve işlevselliğini sürdürdürebilmesi normallik olarak tanımlanabilir (Offer, 1973).

Bedenin yapısı ve işlevleri bilindiğinden fiziksel sağlığa yönelik tanım ve açıklamalar yapmak kolay iken, ruh sağlığı alanında normal/anormal ayrımını tanımlamak çok kolay değildir. Bu konudaki yaklaşımların ortaklaştığı iki temel görüşten bahsedilebilir. İlk görüşe göre; kişinin toplumsal normlara uyma oranı normallik, bu normlardan farklılaşma oranı ise anormalliği belirlemektedir. Buna göre, bir davranışın normal ya da anormal oluşu toplumun o davranışı kabulü ile ilişkilidir. İkinci görüş ise; toplumun kurallarına belirli oranda uymanın toplum ve birey uyumu için önemli olduğunu kabul etmekle birlikte, normallik durumunun toplum onayından ziyade kişinin kendi iyilik hali deneyimi olduğunu öne sürer (Geçtan, 1997).

Ruh sağlığının şekillenmesinde kişilik önemli bir faktördür. Kotov ve arkadaşlarının (2010) kişilik özellikleri ve depresyon, kaygı, madde bağımlılığı gibi ruhsal sıkıntılar arasındaki ilişkiyi konu alan 175 çalışmanın incelendiği meta analizinde genel anlamda nörotizm boyutu ruh sağlığı ile en yakın ilişkili kişilik özelliği olarak bulunmuştur. İçedönüklük ve sosyal fobinin depresyon ve kaygı bozuklukları ile yakın ilişkili olduğu görülmüştür. Dürtüsellik ve sosyal kurallara uyumsuzluğu içeren disinhibisyonun gelişen madde bağımlılıkları ile ilişkili olduğu bulgulanmıştır. Lamers ve ark.'nın (2012) araştırmasında ise duygusal stabilitenin (ters nörotizm) psikopatoloji ile yakından ilişkili olduğu görülmüştür. Aynı zamanda dışadönüklük ve uyumluluk da olumlu ruh sağlığı ile ilişkili bulunmuştur.

1.3.2. Psikolojik Belirtilere Kuramsal Yaklaşımlar

Biyolojik yaklaşım: Psikopatolojiye yönelik biyolojik yaklaşımlara eski çağlardan bu yana rastlanmaktadır. Orta Çağ ve Rönesans döneminde biyogenetik teoriler, ruhsal hastalıkların Tanrı ya da şeytan tarafından gönderildiğini savunan

doğüstü teoriler ile birlikte kendine yer bulmuştur. Ancak 18. ve 19. Yüzyıl itibariyle ruhsal hastalıklara yönelik dini temelli açıklamalar yerini bilimsel tıbbi açıklamalara bırakmıştır. Biyolojik yaklaşıma göre, ruhsal hastalıkların temelinde biyolojik yapı ve işleyişteki sorunlar vardır. Her anormal davranışın, her hastalıkta olduğu gibi belirli bir nedeni ve belirti grubu bulunur. Kalıtsal, hormonal ve sinir sistemi ile ilgili bozukluklar ruhsal hastalıkların gelişmesine neden olur. Fiziksel hastalıklarda olduğu gibi hastalığın ana nedeni ortadan kaldırılarak ruhsal hastalıkların tedavi edilmesi mümkündür (Alloy ve ark., 2005).

Bilişsel-Davranışçı yaklaşım: Bilişsel davranışçı yaklaşımın temelinde bireyin nasıl düşündüğü (bilis), nasıl hissettiği (duygu) ve nasıl eylemlerde bulunduğu (davranış) bulunmaktadır. Bu yaklaşıma göre insan duygu ve davranışları, düşünceler tarafından şekillendirilir. Bu nedenle gerçekçi olmayan ve olumsuz düşünceler kişinin duygu ve davranışlarını olumsuz etkileyerek psikolojik sıkıntılar yaşamasına neden olabilir. Bilişsel yaklaşım psikolojik sorunların, bilişsel eksiklikler ya da çarpıtmalar gibi bireyin kendine, başkalarına ve dünyaya dair hatalı bilişlerinden kaynaklandığını öne sürer. Bu bilişler akıl dışı inançlar, bilişsel üçlü, şemalar ve bilişsel hatalar yoluyla dünyayı, diğerlerini ve kendimizi görüş şeklimizde bozulmalara neden olur (Beck, 1987; Akt, Arkar, 1992).

Ellis'e (1957) göre duygusal durumları yaratan olaylar değil, bireyin onları yorumlama biçimidir. Sahip olduğumuz akıl dışı inançlar olayları yorumlayış biçimimizi şekillendirerek psikolojik sıkıntılara zemin hazırlar. Beck (1976) depresyon gibi psikolojik rahatsızlıkların yapısını açıklarken bilişsel üçlü, şemalar ve bilişsel hatalar adını verdiği kavramlardan bahseder. Bilişsel üçlü kişinin kendini, deneyimlerini ve geleceğini yorumlarken kullandığı olumsuz bakış açılarını temsil eder. Olumsuz bakış açılarını kullanan kişi kendinin kusurlu, yetersiz ve yoksun; deneyimlerinin engellenmiş ve yorucu, geleceğinin ise zorlu, başarısız ve güvensiz olduğunu düşünür. Beck, bu olumsuz yorumlamaların kişiyi depresyona sürükleyeceğini ve psikolojik sıkıntılar yaşamasına neden olacağını öne sürmüştür. Beck aynı zamanda her bireyin karşı karşıya kaldığı olayları yorumlamada tutarlı bir şekilde kullandığı şemalardan bahseder. Şemalar benzer durumlarda benzer şekilde etkin olurlar ve bu durum bireyin işlevsel olmasa da tutumlarında tutarlı olmasına, olumsuz davranışlarını devam ettirmesine neden olarak ruh sağlığını bozucu etki

gösterir. Bilişsel hatalar ise kişinin, karşıt bulgular olmasına karşın olumsuz kavramların geçerliliğine olan inancını sürdürmesine neden olan düşüncedeki sistematik hatalardır. Kişi mantığa dayanmayan çıkarsama, seçici soyutlama, aşırı genelleştirme, büyültme-küçültme, kişiselleştirme ve iki uçlu düşünme gibi bilişsel hatalar nedeniyle olayların nesnel tarafına odaklanmaz, olumsuz yanlarını dikkate alır. Tüm bunlar kişinin kendine, diğerlerine ve dış dünyaya dair algısını şekillendirerek psikolojik sıkıntılar yaşamasına neden olur (Arkar, 1992).

Psikodinamik yaklaşım: Ruhsal hastalıklar ile ilgili psikodinamik yaklaşıma katkı sağlamış ve özgün açıklamalar getirmiş pek çok teorisyen bulunmaktadır. Psikanalitik yaklaşımın kurucusu Freud'a göre bireyin ruh sağlığı kişiliğin bilinç düzeyinde farkında olunamayan kısımları ile ilişkilidir. Psikopatoloji bireyin bilinçdışı çatışmalarının bir ürünüdür (Kring ve ark., 2014). Saldırganlık ve cinsellik insanın temel içgüdüleridir ve bu içgüdüler bireye yaşam enerjisi sağlar. Haz ilkesine göre çalışan id bu içgüdülerin doyurulması için uğraşırken, gerçeklik ilkesine (toplumsal kurallara) göre çalışan süperego ile çatışmaya girer. Bu iki yapı arasındaki çatışmalarda gerçeklik ilkesi ile çalışan ego, savunma düzenekleri yardımıyla arabulucuk rolü oynar. Freud'a göre sağlıklı bir bireyin kişilik yapılanmasında id, ego, ve süperego arasındaki psikodinamik süreçler dengeli ve uyumludur. Bu yapılar hem normal hem de anormal psikolojik işlevselliğin temelidir. Yetişkin psikopatolojisinin anlaşılması için çocukluk dönemi yaşantılarının büyük önemi vardır (Freud, 1923; Akt. Halgin ve Whitbourne, 2005).

Freud (1905) bireyin psikolojik gelişiminin doğumdan itibaren belirli bir sırayla ilerleyen psikoseksüel dönemlerde gerçekleştiğini öne sürmüştür. Buna göre birey oral, anal, fallik, latent ve genital olmak üzere libidinal yatırımın yapıldığı vücut bölümüne göre farklılaşan beş psikoseksüel dönemi deneyimlemektedir. Her bir dönem özel bir çatışma ile ilişkilidir ve bir sonraki döneme başarılı bir şekilde geçebilmesi için çatışmayı sağlıklı bir biçimde çözmesi gerekmektedir. Çatışmanın çözülememesi durumunda kişi o döneme takılı kalır (fiksasyon) ve yetişkinlikte de bu döneme geri dönerek (regresyon) psikolojik sıkıntılar yaşar.

Psikodinamik yaklaşımın Neo-Freudyen temsilcilerinden Carl Gustav Jung, Freud'un teorisinin temelinde yer alan cinsellik ve bilinçdışı kavramından

uzaklaşarak teoriyi geliştirmiştir. Jung'a göre bireyin sahip olduğu bireysel bilinçdışı haricinde, herkeste ortak kolektif bir bilinçdışı mevcuttur. Kolektif bilinçdışı bireyin dünyayı anlamlandırmakta kullandığı arketip adını verdiği temel kategorilerden oluşmaktadır. Jung, sağlıklı bir kişilik gelişiminin amacının kişinin bilinçdışı yaşamı ve bilinçli düşünceleri arasında uyum sağlanması olduğunu ve psikolojik sorunların da bu iki yapı arasındaki uyumsuzluktan kaynaklandığını savunmuştur (Kring ve ark., 2014).

Adler, kişilik gelişimi ve ruh sağlığına sosyo-kültürel açıdan yaklaşmıştır. Bireyin kişiliğinin şekillenmesinde çocukluk çağındaki deneyimlerin önemi konusunda Freud'a katılmakla birlikte, aynı zamanda her bireyin kendini yeniden yarattığını öne sürmüştür. İnsanların temel motivasyonunun sahip oldukları potansiyeli ortaya koymak ve "kendilerini gerçekleştirmek" olduğunu, bunu da "sosyal ilgi" olarak adlandırdığı, diğerleriyle kurduğu yakın ve sosyal ilişkiler aracılığı ile gerçekleştirebileceğini söylemiştir. Sosyal ilgi bireyin kişilik gelişimini sağlıklı bir şekilde tamamlamasını sağlar ve ruh sağlığı ile yakından ilişkilidir (Adler, 1997).

Bağlanma Kuramı; Analitik kuramdan etkilenmiş ve kendi kuramını oluşturmuş Bowlby'ye göre kişilik yapılanmasının temelinde erken dönemde kurulan ilişkiler vardır. Bağlanma, sıklıkla anne ile olmak üzere birincil bakım veren ve çocuk arasında gelişen duygusal bağıdır. Bu bağın gelişiminde annenin sıcak ve ulaşılabilir olması, bebeğin ihtiyaçlarını zamanında ve yeterli bir şekilde karşılaması ve aynı zamanda çocuğun dış dünyayı keşfinde güvenlik üssü görevi görebilmesi önemlidir. Bağlanmanın çocuk için fiziksel gereksinimlerini karşılama, güvenlik duygusu geliştirme ve keşif davranışını sergileyebilme olmak üzere üç temel işlevi vardır. Anne ile bebek arasındaki bu duygusal bağ, ileriki yıllarda çocuğun kendisine ve diğerlerine duyduğu güveni şekillendirir (Bowlby, 1982).

Güvenli, güvensiz-kaçıngan ve güvensiz-dirençli/kararsız olmak üzere üç bağlanma türü bulunmaktadır. Bowlby'ye göre anne ve çocuk arasında gelişen güvenli bir bağlanma ilişkisi çocuğun sağlıklı bir birey olarak yetişmesi için olanak tanır. Güvenli bağlanan çocuklar özgüveni yüksek, sorumluluk sahibi, sosyal, duygular ve düşüncelerini diğerleriyle paylaşmada rahat yetişkinler olurlar. Güvensiz-

kaçıngan bağlanan çocuklar yetişkin hayatlarında yakın ilişki kurmakta zorlanırlar. Ayrılık durumları karşısında olumsuz duyguları çok az hissederler, yakın olduğu kişilere dahi duygularını ifade etmede zorluk yaşarlar. Bu özellikler sosyal yaşantılarını ve ruh sağlıklarını olumsuz etkiler. Güvensiz-dirençli/kararsız bağlananlar ise şüpheli, ikili ilişkilerinde diğerine bağımlı, yabancılarla iletişim kurmakta zorlanan, içe kapanık ve tedirgin kişilere dönüşürler. Güvenli bağlanma olumsuz duyguları yönetebilmek için içsel bir kaynaktır, bireylerin yaşamda karşılaştıkları sorunları çözmelerinde dirençli ve esnek olmalarını; böylece ruh sağlığını korumalarını sağlamaktadır (Bowlby, 1988).

Erikson'ın Psikososyal Gelişim Kuramı; Erikson'a (1977) göre insan yaşamı birbirini takip eden sekiz evreden oluşur ve her bir evre kişinin gelişimiyle uyumlu bir çatışmayı çözmeyi hedefler. Kişilik bu evrelerdeki çatışmaların çözülmesi ve ilerlenmesi ile gelişir. Evrelerden herhangi birinde yaşanan sorunlar hem kişiliği hem de ruh sağlığını etkiler.

1.Evre: Temel Güvene Karşı Güvensizlik (0-1 yaş): Anne ile bebek arasında öncelikle fiziksel ihtiyaçlardan doğan ve zamanla gelişen bağlanma ilişkisi çocuğun kendini ve dış dünyayı anlamlandırmasını sağlar. Anneye bağlanmanın kalitesi çocuğun güvenlik hissini etkiler ve diğerleriyle kurduğu ilişkileri şekillendirir.

2.Evre: Özerkliğe Karşı Utanç (1-3 yaş): Çocuğun birey olarak anneden ayrışmasını ve kimliğini oluşturmasını amaçladığı bu dönemde çocuk kendisi ile ilgili konularda etkin olmak ister. Bireyselleşmenin getirdiği özerkliğin yanı sıra dışarıdan izlenmeye, denetlenmeye ve geri bildirim almaya da ihtiyaç duyar. Bireyselleşme yolunda engellemeler çocuğun kendi yeterliliğine yönelik kuşku ve utanç duymasına neden olacaktır.

3.Evre: Girişimciliğe Karşı Suçluluk (3-6 yaş): Çocuğun kreş, okul gibi ortamlara girerek sosyalleştiği bu dönemde merak ön plandadır. Sık sık soru sorar ve pek çok şeyi öğrenmek ister. Bu dönemde çocuğa sabırla basit ve anlaşılır cevaplar vermek, ileriki dönemdeki özgüveni ve akademik başarısı açısından oldukça önemlidir.

4.Evre: Başarıya Karşı Aşağılık Duygusu (7-11 yaş): Bu dönemde çocuk, okulda olduğu kadar yetenekleri doğrultusunda katıldığı faaliyetlerde başarı duygusunu tadar. Bazı görevleri üstlenmek ve başarıyla yerine getirmek çocuk için oldukça önemlidir. Bu dönemde çocuğun yaşına ve yeteneklerine uygun görevler verilmeli, anne baba tarafından geri bildirimlerde bulunulmalıdır. Görevlerin başarıyla yerine getirilmesi akademik başarı ve özgüveni destekleyici niteliktedir.

5.Evre: Kimlik Kazanımına Karşı Kimlik Karmaşası (12-17 yaş): Hızlı fiziksel ve ruhsal değişimlerin yaşandığı bu dönemde ergen için otorite oldukça rahatsız edicidir. “Ben kimim?” sorusu ergenin zihnini epey meşgul eder ve bu dönemde kendi kimliğini oluşturmaya çabalar. Karşı cinsten fiziksel ve zihinsel onay almak, fikirlerinin önemsenmesi, bir birey olarak muamele görmek bu evrenin sağlıklı kazanımlar ile geçilmesine yardımcı olur.

6.Evre: Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık (18-30 yaş): Genç yetişkinlik olarak adlandırılan bu dönemde kişi anlaşılma ve diğerleriyle yakın ilişkiler kurma ihtiyacı içerisinde. Bir önceki evrede oluşturulan kimlik, bu evrede kişinin kendine yakın hissettiği kişiler ile paylaşılır. Dostluklar, samimiyet ve paylaşım önemlidir. Romantik ilişkilerde kişi olumlu ve olumsuz tüm yanlarını ortaya koyarak samimi bir ilişki oluşturmak ister.

7.Evre: Üretkenliğe Karşı Durgunluk (30-60 yaş): Orta yaş yıllarını kapsayan bu dönemde temel mesele kişinin kendisini hala topluma, çevresine ve kendisine katkı sağlıyor olarak görebilmesidir. Hayatın derin bir şekilde sorgulandığı bu dönemde fayda sağladığına dair inancı üretkenliği desteklerken, bu sorunun çözülememesi durumunda durgunluk ortaya çıkacaktır. Kişi kendini yararsız, amaçsız ve önemsiz hissedecektir.

8.Evre: Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk (60+ yaş): Bu dönemde yaşanan hayat bütün bir şekilde ele alınır ve sorgulanır. Kişinin önceki yaşantılarından ve hayatını geçirme biçiminden duyduğu mutluluk huzur sağlarken, seçimlerinden ötürü duyduğu pişmanlıklar kişiyi umutsuzluğa sürükler. Yaş itibarıyla ölüm düşünceleri gündeme gelir ve

yaşanan hayata dair umutsuzluk kişinin kendisini değersiz hissetmesine ve hayatını yanlış yaşadığını düşünmesine neden olarak olumsuz duygulara sebep olur.

Hümanistik Yaklaşım; Hümanistik yaklaşımın en önemli temsilcilerinden Carl Rogers (1951), “kendini gerçekleştirme”nin insanların en büyük amacı olduğunu öne sürmüştür. “Kendini gerçekleştirme” bireyin tüm potansiyelini ortaya koyarak mümkün olan en üst “insanlık” seviyesine ulaşması anlamını taşımaktadır. Her bireyin potansiyeli özeldir kendi karakterine özgü yöntemler ile bu potansiyeli geliştirebilir. Rogers insanların doğuştan yaratıcı ve iyi olduklarını öne sürmüştür. Rogers’a göre bir insanın kendini gerçekleştirebilmesi için ideal benliği (kim olmak istediği) ile gerçek davranışlarını (benlik imajı) uyumlu hale getirmelidir. Çocukluk deneyimleri ise kendini gerçekleştirmede temel bir belirleyicidir. Kendini gerçekleştirebilen bireyler deneyime açık, şimdiki zamanı yaşayabilen, kendi duygularına güvenen, yaratıcı ve mutlu kişilerdir. Önemli diğerleri tarafından bireye gösterilen koşulsuz olumlu saygı kişinin ruh sağlığı için koruyucu etkiye sahiptir. Kendini gerçekleştirme deneyimini tamamlayamayan, ideal benliği ile var olan benliğini uyumlu hale getiremeyen bireyler kendilerine ve hayatlarına yönelik memnuniyetsizlik duymakta ve bazı ruhsal sıkıntılar yaşayabilmektedir.

1.3.3. Psikolojik Belirti Kategorileri

Somatizasyon: Somatizasyon, organik bulgular ile desteklenmeyen fiziksel sıkıntıları ve belirtileri tekrarlayan biçimde deneyimlemek, bu belirtileri fiziksel rahatsızlıklara atfetmek ve bunlar için tıbbi yardım arama eğilimi olarak tanımlanmaktadır. Somatik semptomlar bireye stres yaratan yaşam olaylarına ve durumlara bir tepki olarak ortaya çıkar (Lipowski, 1988). DSM 5’te “Bedensel Belirti Bozuklukları ve İlişkili Bozukluklar” başlığı altında incelenen somatizasyon belirtileri astım, tansiyon, ülser, migren, diyabet, yeme bozuklukları, deri hastalıkları, ekrem ağrıları gibi pek çok rahatsızlık ile ifade edilebilir (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013). Psikanalitik kurama göre somatik belirtiler, kabul edilemeyen dürtü ve isteklerin bilinç alanına çıkmasını engelleyen savunma araçlarıdır. Kişiye rahatsızlık

veren duyguların inkârı, bastırılması ya da rasyonalizasyonu somatizasyon ile sonuçlanmaktadır (Kellner, 1990).

Obsesif Kompulsif Belirtiler: Obsesyon, kişinin zihninden atamadığı, istemsiz, takıntılı düşünce, görüntü ve fikirler olarak tanımlanır. Kişi bu düşünceleri stres verici ve uygunsuz bularak bastırmaya çabalar ancak başarılı olamaz. Kompulsiyon ise obsesif düşüncelerden kaynaklanan tekrar eden davranışlardır. Kişi obsesif düşüncelerinin neden olduğu kaygı ve stresi azaltmak amacıyla tekrarlı ve kurallı davranışlarda bulunur. Kirlenme korkusu, simetri ve düzen ihtiyacı, istifçilik, kontrol etme dürtüsü, yanlış bir şey yapma korkusu ve her şeyi planlama ihtiyacı en yaygın obsesyonlar arasındadır. Obsesif kompulsif belirtiler kişiye yarattığı sıkıntı ve zorluklar nedeniyle iş, aile ve sosyal ilişkilerde pek çok soruna neden olmakta ve sosyal işlevselliği bozmaktadır (Alloy ve ark., 2005).

Kişilerarası Duyarlılık: Kişilerarası duyarlılık, bireyin kendini bilme ve diğerlerini anlama becerilerini temel alır. Genel anlamda bireyin kişisel, kişilerarası ve sosyal çevresini algılama ve karşılık verme becerisi olarak tanımlanır. Duyarlı bir kişi diğerlerinin bilişsel, duygusal ve motivasyonel içsel süreçlerini algılayıp bunlara uygun cevap verebilir, bu süreçlerin öncül nedenlerini anlayabilir ve sonrasında meydana gelecek bilişsel, duygusal ve davranışsal sonuçlarını tahmin edebilir. Kişilerarası duyarlılık kişilerin diğer insanlarla günlük etkileşimlerini destekleyerek, daha etkili ve işlevsel olmalarını sağlar (Hall ve Bernieri, 2001). Bu becerilerdeki eksiklik kişinin kendini yetersiz hissetmesine, diğer insanların duygu ve düşüncelerini yanlış yorumlamasına ve uygun sosyal etkileşimler kuramamasına neden olarak ilişkisel problemlere ve psikopatolojilere neden olmaktadır (Boyce ve ark., 1991).

Depresyon: Beck ve Alford (2009), depresyonu (1)üzüntü ve yalnızlıkla belirgin ruhsal değişiklik, (2)kendini suçlama ile ilişkili olumsuz benlik algısı, (3)kaçmak, saklanmak, ölmek gibi geriletici (regresif) ve cezalandırıcı istekler, (4)anoreksi, uykusuzluk, libido kaybı gibi istem dışı değişiklikler ve (5)yavaşlama ve ajitasyon gibi etkinlik seviyesindeki düşüş belirtilerine sahip bir ruhsal rahatsızlık olarak tanımlamıştır. Depresyondaki kişiler kendilerini duygusal olarak yorgun ve

umutsuz hissederler. Hayata karşı tutumlarında değişiklik vardır, tipik ya da tipik olmayan depresif yapıda somatik belirtiler gösterebilirler.

Anksiyete: Anksiyete (kaygı), henüz gerçekleşmemiş tehdit edici bir olaya yönelik huzursuzluk, tedirginlik ve gerginlik hissidir. Kişi tedirginlik yaratan olayın belirsizliği nedeniyle gergin ve endişeli hisseder, aynı zamanda artan kan basıncı, terleme gibi fiziksel değişiklikler de görülür. Sinirlilik, odaklanma problemleri, huzursuzluk, kontrol edilemeyen endişe ve uyku problemleri kaygı ile yakından ilişkilidir. Anksiyete bozuklukları yaygın anksiyete, sosyal anksiyete, seçici dilsizlik, panik bozukluk, fobiler, ayrılma kaygısı ve hipokondriya gibi alt başlıklarda incelenmektedir (Rachman, 2004).

Hostilite-Düşmanlık: Hostilite (düşmanlık), diğerlerine zarar verme ya da öfke duyma eğilimi olarak tanımlanmaktadır. Kişi diğer insanlara yönelik olumsuz tutum, inanç ve yorumlara sahiptir. Diğerleri sıklıkla olası kötü muamele, hayal kırıklığı ve provokasyon kaynağı olarak görülür, genel anlamda diğer insanların değersiz ve güvenilmez olduğuna dair bir inanç vardır. Hostilite belirtileri sergileyen bireyler diğerleri ile daha sık çatışmaya girer ve diğerlerinden daha az sosyal destek görürler. Bu da sosyal etkileşimlerinde kopukluk ve yalnızlığa neden olarak ruh sağlığını olumsuz etkileyebilir (Smith, 1992).

Fobik Kaygı: Fobi, diğer insanlar tarafından tehlikeli ya da kaygı uyandırıcı olarak değerlendirilmeyen obje ve durumlar karşısında duyulan güçlü korku olarak tanımlanmaktadır. Korku duygusunun yoğunluğu kişinin günlük hayattaki işlevselliğini önemli ölçüde bozabilir (Geçtan, 1997). Kişi korku yaratan nesne veya durumdan kaçmaya yönelik derin bir istek duyar, maruz kalması durumunda ise derin bir kaygı yaşar. Basit fobi (nesnelere yönelik korku), sosyal fobi (insanlar ile bir arada olma korkusu), agorafobi (dışarıya çıkma korkusu) gibi pek çok fobi çeşidi bulunmaktadır (Beck ve ark., 1985).

Paranoid Düşünce: Paranoya, sıklıkla zarar verme, tehdit ve komplo düşünceleri ile ilişkili endişe verici ve korkutucu duygu ve düşünceleri içerir. Yoğunlukla psikotik bozukluklarda rastlanan paranoyada, gerçekdışı düşünceler ve inançlar ortada aksini ispatlayan kanıtlar olmasına rağmen kalıcı hale gelebilir. Böyle bir durumda paranoid düşüncelere sahip kişiyi düşündüklerinin veya hissettiklerinin

gerçek olmadığına ikna etmek oldukça güçtür. Kişinin bir inancı temelsiz ve dirençli, diğerleri ile paylaşılmaya kapalı, sıkıntı verici ve meşgul edici ise paranoid olma olasılığı yüksektir. Kişi bu düşünceler ile meşgul olmak dışında bir şey yapamaz, diğer insanlar ile ilişkilerini sürdürmekte zorlanır, etkinliklerini terk ederek kendini diğerler insanlardan soyutlayabilir (Freeman ve Garety, 2006).

Psikotizm: Eysenck “Dışadönüklük”, “Nevrotizm” ve “Psikotizm” olmak üzere tanımladığı üç boyutlu kişilik modelinde psikotizmi risk almaya yatkınlık, kültürel normlara karşıt davranışlar, dürtüsellik, düşmanlık, olgunlaşmamışlık ve uyumsuz davranışlarla karakterize bir kişilik boyutu olarak tanımlamıştır. Genel olarak, psikoz gerçeklikten kopuk olma durumudur. Psikotik belirtilere sahip insanlar sanrı veya halüsinasyonlar yaşayabilir, kendilerine veya başkalarına zarar verebilirler. Psikoz bazı fizyolojik hastalıklar ve beyin tümörlerinden kaynaklanabildiği gibi, bazı uyuşturucular veya alkol kullanımı da psikozu tetikleyebilir. Psikotik bireyler saldırgan, manipülatif, katı görüşlü, sorumsuz ve dürtüsel olma eğilimindedirler. Yüksek seviyedeki psikotik belirtilerin suç davranışları ve pek çok akıl rahatsızlıkları ile ilişkili olmasının yanı sıra yaratıcılık ile de ilişkili olduğu bulgulanmıştır (Akt., Ashton, 2018).

Uyku ve Yeme Davranışları ile İlişkili Belirtiler: Uyku bireylerin zihinsel ve fiziksel sağlığını yenilemesi ve yaşamını devam ettirmesi için önemli bir süreçtir. Uyku bozuklukları bireyin yaşam kalitesini azaltmakta ve vücudun dengesini etkileyerek sağlığının bozulmasına neden olmaktadır. Uyku kaybı, uyku ile ilişkili solunum bozukluğu, insomnia (uykuya dalamama), narkolepsi (gün içerisinde uygun olmayan yer ve zamanlarda uykuya dalma), hipersomnia (aşırı uyku ihtiyacı) yaygın olarak görülen uyku bozukluklarından bazılarıdır. Uyku problemleri, stres, uykusuzluk eğilimi gibi psikolojik faktörlerden, alkol, çalışma saatleri, egzersiz gibi yaşam tarzı özelliklerinden ve ses, ışık gibi çevresel faktörlerden kaynaklanabilir (Colten ve Altevogt, 2006).

Yeme bozuklukları, insanların yeme davranışlarında ve yemek ile ilgili düşünce ve duygularında ciddi rahatsızlıklar yaşadıkları hastalıklardır. Yeme bozukluğu olan kişiler genellikle yiyeceklerle ve vücut ağırlıklarıyla fazlaca meşguldürler. Anoreksiya nevroza ve bulimia nevroza en yaygın bilinen yeme

bozukluklarıdır. Bu bozukluklara sahip kişiler benlik saygısı düşük ve mükemmelliyetçi olma eğilimindedirler. Kendi vücutlarına dair algıları genellikle gerçeklikten uzaktır, kilo alma ve şişmanlamaya dair yoğun bir korku yaşarlar. Yeme bozuklukları, kaygı, panik bozukluk, obsesif kompulsif bozukluk ve madde bağımlılığı gibi diğer psikolojik bozukluklarla birlikte ortaya çıkabilir. Bunların yanı sıra yiyecek olmayan nesnelerin yenmesi anlamına gelen pika ve yenilen yiyeceğin tekrar ağza getirilerek çiğnenmesi şeklinde görülen ruminasyon da yeme bozuklukları altında değerlendirilir (APA, 2013).

Bu çalışmada psikolojik belirtilerin somatizasyon, obsesif kompulsif, kişilerarası duyarlılık, depresyon, anksiyete, düşmanlık, fobik kaygı, paranoid düşünce, psikotizm ile uyku ve yeme davranışı ile ilişkili psikolojik belirti kategorileri temel alınmıştır.

1.4. Çatışma Stilleri, Ebeveyn Çatışma Algısı ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkileri İnceleyen Çalışmalar

Literatürde çocukların çatışma stilleri ve ebeveyn çatışması algıları arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalara rastlanmamıştır. Çatışma stillerinin ve ebeveyn çatışması algısının psikolojik belirtiler ile ilişkisini inceleyen çalışmalara aşağıda yer verilmiştir.

1.4.1. Çatışma Stilleri ve Psikolojik Belirtiler İle İlgili Yapılmış Çalışmalar

Çatışma stillerinin psikolojik belirtiler üzerindeki etkisinin araştırıldığı çalışmalar incelendiğinde çatışma stillerinin problem çözme stilleri, çatışma iletişim tarzları, çatışma yönetme biçimleri, problem çözme becerileri, çatışma çözüm stilleri, sosyal problem çözme becerileri gibi farklı adlandırmalar ile çalışıldığı görülmüştür. Örneğin, Bonner (1987) 158 üniversite öğrencisi ile yürüttüğü çalışmada gençlerin intihar davranışlarını problem çözme becerileri, yaşam stresi, irrasyonel inançlar, bilişsel katılık, algılanan sosyal destek, sosyal desteğin miktarı ve kalitesi, intihar

davranışlarında bulunmama nedenleri, umutsuzluk ve depresyon değişkenleri aracılığıyla incelemiştir. Araştırmanın sonuçları depresyon, problem çözme becerilerinde yetersizlik, yalnızlık ve umutsuzluğun birbirlerinden bağımsız etkiye sahip olmadığını, ancak birlikte düşünüldüğünde kişinin kendine ve başkalarına yönelik geri çekilme davranışlarını yordadığını göstermiştir. Depresyon, yalnızlık, umutsuzluk ve algılanan kişilerarası problem çözme becerilerinde yetersizliğin, bireylerin intihar davranışlarının altında yatan sosyal / duygusal yabancılaşma bileşenini oluşturduğu öne sürülmüştür.

D’Zurilla ve Sheedy (1991) yaptıkları araştırmada üniversite öğrencilerinin sosyal problem çözme becerileri ve psikolojik stresleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma 127 üniversite öğrencisi ile yürütülmüştür. Sosyal problem çözme becerileri, problem yönelimi ve problem çözme becerileri olmak üzere iki temel başlıkta incelenmiştir. Problem yönelimi bilişsel, duygusal ve davranışlar yönleriyle ele alınmış, problem çözme becerileri ise problemi tanımlama ve formüle etme, alternatif çözümler üretme, karar verme, çözümü uygulama ve doğrulama başlıklarıyla incelenmiştir. Öğrencilerin yaşadıkları psikolojik stres kaynakları ise çevresel koşullar, kişiliğe ait araçlar ve duygusallık olarak tanımlanmıştır. Araştırmanın sonuçları, genel problem çözme yeteneğinin önceki stres koşulları kontrol edildiğinde dahi sonraki stres yaşantılarını olumsuz yönde etkilediğini göstermiştir. Probleme bilişsel, duygusal ve davranışsal yönelim, problem çözme becerilerine kıyasla stresi daha anlamlı olarak yordamıştır.

D’Zurilla ve ark. (1998) üniversite öğrencileri, genel psikiyatride yatan hastalar ve intihara eğilimli psikiyatri yatan hastalarını karşılaştırdıkları araştırmada sosyal problem çözümede eksiklik, umutsuzluk, depresyon ve intihar riski arasındaki ilişkileri incelemiştir. Sosyal problem çözme becerileri probleme yönelme ve problem çözme becerileri alt boyutlarında incelenmiştir. İntihar riski ise umutsuzluk, intihar düşünceleri, olumsuz öz-değerlendirme ve düşmanlık alt boyutlarında değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonuçları hem sağlıklı üniversite öğrencisi örnekleminde hem de psikiyatri hastaları örnekleminde probleme olumsuz yaklaşmanın umutsuzluk, depresyon ve intihar riskini en fazla yordayan etmen olduğunu göstermiştir. Ardından probleme olumlu yaklaşma veya kaçınma stili etkili bulunurken, en az ilişki dürtüsellik/umursamama stilinde bulunmuştur. Akılcı

problem çözme becerilerinin, intihara meyilli psikiyatri hastaları örnekleminde intiharı yordayan önemli bir değişken olduğu görülmüştür. Üniversite öğrencilerinde ise problemi tanımlama ve formüle etme becerisi ile alternatif çözümler üretme becerisi, umutsuzluk ve intihar riski ile az miktarda ilişkili bulunmuştur.

D’Zurilla, Chang ve Sanna (2003) üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdikleri çalışmada benlik saygısı, sosyal problem çözme becerileri ve saldırganlık arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Sosyal problem çözme becerileri probleme yönelme ve problem çözme becerileri olmak üzere iki ana boyutta incelenmiştir. Saldırganlık ise fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, öfke(hiddet) ve düşmanlık olmak üzere dört boyutta değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçları, düşük benlik saygısının saldırganlığın öfke ve düşmanlık alt boyutlarıyla, pek çok problem çözme becerisinin ise saldırganlığın düşmanlık ve fiziksel saldırganlık alt boyutlarıyla ilişkili olduğunu göstermiştir. Benlik saygısı ve öfke arasında probleme olumsuz yönelmenin aracı etkisi bulunmuştur. Probleme olumsuz yönelme, benlik saygısı ve düşmanlık arasındaki ilişkide de kısmi olarak aracı etki göstermiştir.

Üniversite öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek ve problem çözme becerilerinin yaşadıkları sosyal kaygı ile arasındaki ilişkiyi inceleyen Hamarta’nın (2010) çalışmasına 811 üniversite öğrencisi katılmıştır. Aile, arkadaş ve öğretmenlerinden yeterli sosyal desteği aldığını düşünen katılımcıların daha az sosyal kaygı hissettikleri, karşılaştıkları problemlere daha olumlu yaklaştıkları ve daha yüksek problem çözme becerisi sergiledikleri görülmektedir. Problemlerini etkili bir şekilde çözemeyen bireylerin, problem çözme becerileri yüksek bireylere göre daha kaygılı ve güvensiz oldukları görülmüştür. Bu kişiler diğerlerinin beklentilerini anlamada zorluk yaşamakta ve daha fazla duygusal problem ile baş etmek zorunda kalmaktadır.

Güneş’in (2011) 849 üniversite öğrencisiyle yürüttüğü çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyal problem çözme becerileri ve sosyal yetkinlikleri arasındaki ilişki farklı değişkenlerle incelenmiştir. Çalışmada sosyal problem çözme becerileri probleme olumlu yönelme, probleme olumsuz yönelme, akılcı problem çözme, içtepkisel dikkatsiz yaklaşım ve kaçınmacı yaklaşım alt boyutları ile değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, problemlere olumlu yaklaşan ve

akılcı problem çözüme becerileri kullanan kişilerin yüksek sosyal yetkinlik algısına sahip oldukları; problemlere olumsuz yönelen, iç tepkisel dikkatsiz ve kaçınmacı yaklaşan kişilerin düşük sosyal yetkinlik algısına sahip oldukları görülmüştür.

Üniversite öğrencilerinin sosyal problem çözüme becerileri ile benlik saygısı ve yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi inceleyen Hamarta (2009), araştırmasını 405 üniversite öğrencisi ile yürütmüştür. Araştırmanın sonuçlarına göre; probleme olumlu yaklaşma ve rasyonel (mantığa dayalı) problem çözümü ile benlik saygısı ve yaşam doyumu arasında olumlu ilişki bulunmaktadır. Problemlere olumsuz yaklaşan, dürtüsellik/ihmkarlık gösterenler ve kaçınan stil kullananların ise benlik saygıları ve yaşam doyumlarının daha düşük olduğu görülmüştür.

Yalçın, Tetik ve Açıköz (2010) yürüttükleri araştırmada yükseköğretim öğrencilerinin problem çözüme becerilerine dair algıları ve iç-dış kontrol odakları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmaya 278 yükseköğretim öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın sonucunda bireyin kendini etkileyen olaylar üzerinde değiştirici gücü olduğuna dair inancı, yani iç kontrol odağına sahip olması, kendilerini problem çözüme daha yetenekli, problemlerden kaçmayan ve kişisel kontrole sahip olarak değerlendirmelerine neden olmuştur.

1.4.2. Ebeveyn Çatışması ve Psikolojik Belirtiler ile İlgili Yapılmış Çalışmalar

Keeperts ve Pittman (2015) üniversite öğrencileri ile yürüttükleri çalışmada genç yetişkinlerin ebeveyn çatışması algıları ve içselleştirme problemleri arasındaki olası ilişkide algılanan tehdit ve kendini suçlamanın rolünü incelemiştir. Bilişsel-bağlamsal çerçevede incelenen ebeveyn çatışmasına dair genç yetişkinlerin algıları, çatışma özellikleri, algılanan tehdit ve kendini suçlama alt boyutlarıyla değerlendirilmiştir. İçselleştirme problemleri geniş bir ölçümden ziyade depresyon ve kaygı olmak üzere iki kategoride ele alınmıştır. Çalışmanın bulguları incelendiğinde 10-14 yaş örneklemini (Grych ve ark., 2000) ile karşılaştırıldığında algılanan ebeveyn çatışmasının benzer, tehdit algısı ve kendine yönelik suçlamanın daha düşük olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre ebeveyn çatışmasına

maruz kalma, depresyon ve kaygı semptomları ile olumlu ilişkili bulunmuştur. Ayrıca algılanan tehdit ve kendini suçlamanın, ebeveyn çatışması ile depresyon ve kaygı semptomları arasındaki ilişkide aracı role sahip olduğu görülmüştür. Algılanan ebeveyn çatışması ve depresyon semptomları arasındaki ilişkide algılanan tehdit aracı rol oynarken, kendini suçlama ise algılanan ebeveyn çatışması ve kaygı semptomları arasındaki ilişkide aracı rol oynamıştır. Sonuçlar ebeveyn çatışmasının çocukluk ve ergenlik döneminde olduğu gibi genç yetişkinlik döneminde de içselleştirme problemleri ile ilişkisinin devam ettiğini desteklemiştir. Çalışmanın önemli bulgularından biri de algılanan ebeveyn çatışmasının, ebeveynlerini her gün görmeyen genç yetişkinlerin içselleştirme problemleri ile dahi ilişkili olmaya devam etmesidir.

Amato ve Sobolewski (2001) yaptıkları 17 yıllık boylamsal çalışmada büyürken ebeveynler arası çatışmaya maruz kalmanın genç yetişkinlikteki psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisini çeşitli aracı değişkenler ile incelemişlerdir. Analiz sonuçları boşanma ve evlilik uyumsuzluğunun iyi oluş ile olumsuz, eğitim ve yıllık gelirin ise iyi oluş ile olumlu ilişkili olduğunu göstermiştir. Genç yetişkinin bir ebeveyni ile kurduğu ilişkinin kalitesinin diğer ebeveyni ile kurduğu ilişki kalitesini olumlu etkilediği ve ebeveynler ile kurulan bu iyi ilişkilerin yetişkinlikteki psikolojik iyi oluş üzerinde olumlu etkisi olduğu bulunmuştur. Boşanma ve evlilik uyumsuzluğunun ebeveyn çocuk ilişkileri üzerinde bozucu bir etkisi olduğunun ve bu etkinin (özellikle anne-çocuk arasındaki ilişki) yetişkinlikteki psikolojik iyi oluşu olumsuz etkilediği görülmüştür. Evli yetişkinler bekarlara göre daha mutlu olduklarını bildirmişlerdir ve medeni durum küçük bir aracılık göstermiştir. Ailede yaşanan boşanmanın çocuğun yetişkinlikteki geliri ve medeni durumu ile ilişkisi görülmemiştir ancak çocuğun ilişki istikrarsızlığı ile ilişkisi bulunmuştur. Ailelerinde boşanma yaşanan yetişkinler daha istikrarsız romantik ilişkiler yaşamaktadırlar. Evlilik uyumsuzluğu ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkinin kalitesini hem çocuklukta hem de yetişkinlikte olumsuz etkilemektedir. Çocukluk dönemindeki ebeveyn çocuk ilişkileri yetişkinlik dönemindeki ebeveyn çocuk ilişkilerinde sürdürülmektedir. Evlilik uyuşmazlığı ve boşanma ile çocuğun yetişkinlikteki psikolojik iyi oluşu arasındaki ilişkide yetişkinlik dönemindeki ebeveyn-çocuk ilişkisinin güçlü bir aracı etkisi bulunmaktadır.

Shrodt ve Afifi'nin (2007) 18-25 yaş aralığındaki genç yetişkinler ile yaptıkları çalışmada ebeveynler arasındaki çatışmanın ve iletişim kalitesinin, çocukların arada kalma hissiyatı ve zihinsel iyi oluşları üzerindeki etkileri incelenmiştir. Ebeveynler arasındaki iletişimin kalitesi Talep/Geri Çekilme boyutu ile, ebeveyn çatışması ise sembolik öfke boyutu ile incelenmiştir. Analizler sonucunda boşanmış ve boşanmamış ailelerden gelen genç yetişkinlerin skorları zihinsel iyi oluş dışında diğer tüm değişkenler için anlamlı farklılıklar göstermiştir. Boşanmış ailelerden gelen yetişkinler ebeveynlerinin daha çok sembolik öfke ve talep/geri çekilme paterni gösterdiğini, daha fazla arada kalma hissi yaşadıklarını, ebeveynleri ile daha az yakınlık kurduklarını ve aile konusunda daha az tatmin olduklarını belirtmişlerdir. Kız katılımcılar erkek katılımcılara kıyasla ebeveynlerinin daha az sembolik öfke gösterdiğini bildirmişler ve daha fazla zihinsel sağlık semptomu göstermişlerdir. Genç yetişkinlerin evlilik çatışmasına maruz kalması ile zihinsel iyi oluşları arasında ebeveynler arasında kalma hissini (üçgenleşme) kısmi aracı etkisi bulunmuştur. Ebeveynlerin talep/geri çekilme paternleri ve sembolik öfkesi, çocukların kendini suçlama ve tehdit algısı değerlendirmeleri üzerinden ebeveynler arasında kalma hissine neden olmaktadır. Çocuklar kendilerini çatışmadan sorumlu tutabilmekte bu yüzden her iki ebeveyn arasında bir denge kurmakta zorlanabilmektedir. Özellikle boşanmamış ailelerdeki çocukların hem süregiden ebeveyn çatışmasına yoğun olarak maruz kalması hem de arada kalmışlık hisleri, bu çocukların boşanmış ailelerin çocuklarına kıyasla aile yaşantısından daha az tatmin olması ve daha fazla zihinsel sağlık semptomu göstermelerine neden olmaktadır.

Schrodt ve Ledbetter'in (2007) 18-36 yaş arasındaki genç yetişkinler ile yaptıkları çalışmada aile içi iletişimin örüntüleri ile genç yetişkinlerin zihinsel iyi oluşu arasındaki ilişkide genç yetişkinlerin ebeveyn çatışmalarına maruz kalmalarının ve arada kalmışlık hislerinin aracı etkisi incelenmiştir. Aile içi iletişim konuşma (sohbet) ve uyum olmak üzere iki alt boyutta incelenmiştir. Konuşma (sohbet) alt boyutu aile üyelerinin birbirlerini çeşitli konularda kendilerini özgür biçimde ifade etmelerinin ne derece teşvik edildiği, uyum alt boyutu ise aile iletişiminin tutumlar, değerler ve inançlar konusunda aile üyeleri arasındaki eşitliği ne derece desteklediği şeklinde açıklanmıştır. Algılanan ebeveyn çatışması

Talep/Geri Çekilme boyutu üzerinden incelenmiştir. Katılımcıların zihinsel iyi oluşları ise benlik saygısı, algılanan stres ve fiziksel-zihinsel semptom ölçümleriyle değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre hem boşanmış hem de boşanmamış ailelerde konuşma alt boyutu genç yetişkinlerin zihinsel iyi oluşlarını doğrudan ve olumlu olarak etkilediği, boşanmış ailelerde bu etkinin daha kuvvetli olduğu görülmüştür. Boşanmamış ailelerde konuşma alt boyutu, talep/geri çekilme paterni ve arada kalmışlık hissi aracılığı ile katılımcıların zihinsel iyi oluşlarını dolaylı olarak da etkilemiştir. Uyum alt boyutu için ise zihinsel iyi oluşa yönelik doğrudan ya da dolaylı bir ilişki gözlenmemiştir. Boşanmış ailelerde konuşma alt boyutu katılımcıların zihinsel iyi oluşlarını doğrudan olumlu olarak etkilemiştir. Boşanmamış ailelerden farklı olarak konuşma alt boyutunun dolaylı etkisi bulunmamışken, uyum alt boyutunun zihinsel iyi oluşu Talep/Geri Çekilme paterni aracılığı ile dolaylı olarak etkilediği görülmüştür. Boşanmış ailelerde konuşma alt boyutunun zihinsel iyi oluş üzerinde etkisinin bulunmaması dağılmış ailelerde ortak ebeveynliğin resmi, kapalı ve sınırlı iletişimi beraberinde getirmesinden kaynaklı olduğu düşünülebileceği belirtilmiştir.

Ebeveyn çatışması ve üniversite öğrencilerinin işlevselliği arasındaki ilişkide, ebeveyn çatışmasına dahil olmanın etkilerini inceleyen bir çalışma (Bannon, Barle, Mennella ve O'Leary, 2017) 18-30 yaş aralığındaki 800 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Ebeveyn çatışması üniversite öğrencilerinin aile yapılarındaki muhakeme, sözel saldırganlık ve fiziksel şiddet boyutları ile değerlendirilmiştir. Katılımcıların işlevselliği ise depresyon, kaygı düzeyleri, alkol kullanımı ve saldırganlık gibi farklı değişkenler aracılığıyla incelenmiştir. Ebeveynlerin birlikte ya da boşanmış olmasından bağımsız olarak, çocukların ebeveyn çatışmasına dahil olduklarına dair hisleri, üniversite yıllarındaki akademik başarı, psikolojik problemler ve alkol kötüye kullanımının önemli bir yordayıcısı olarak bulunmuştur. Çatışmaya dahil olmak, çocukların zaman içerisindeki iyi oluşları üzerinde çatışmanın kendisinden çok daha olumsuz etkiye sahip olduğu görülmüştür.

Amato ve Afifi (2006) 17 yıllık boylamsal çalışmalarında ebeveyn çatışması ve boşanma nedeniyle genç yetişkinlerin arada kalma hissiyatlarının öznel iyi oluşları ve ebeveynleriyle olan ilişkileri üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Ebeveyn çatışmasına dair bilgiler ebeveynlerden, arada kalma hissiyatı bilgileri ise

üniversite öğrencilerinden alınmıştır. Ebeveyn-çocuk ilişkisi güven, adillik ve yakınlık başlıkları altında anne-çocuk ve baba-çocuk ilişkisi olmak üzere değerlendirilmiştir. Genç yetişkinlerin öznel iyi oluşlarına ise, benlik saygısı, psikolojik belirtiler ve genel yaşam memnuniyeti ölçümleri ile ulaşılmıştır. Çalışma sonucunda, ebeveyn çatışmasının genç yetişkinlerin arada kalmış hissetmesine neden olarak öznel iyi oluşları üzerinde olumsuz etkiye sahip olduğu gözlenmiştir. Kendilerini ebeveynlerinin çatışmalarında arada kalmış hisseden genç yetişkinlerin daha düşük benlik saygısına sahip olduğu, daha fazla psikolojik belirtiler gösterdikleri ve yaşamlarına dair daha fazla memnuniyetsizlik bildirdikleri görülmüştür.

Türk literatürüne bakıldığında ebeveynler arası çatışma ile ilgili genç yetişkinlik dönemine yönelik sınırlı sayıdaki çalışmalardan biri olan Şirvanlı-Özen'in (2004) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada evlilik çatışması, genç yetişkinlerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve romantik ilişkilerindeki bağlanmaları arasındaki ilişki incelenmiş, ayrıca problem davranış, öz saygı, sosyal destek gibi değişkenler de değerlendirilmiştir. Katılımcılar yüksek evlilik çatışması ve düşük evlilik çatışması olarak iki gruba ayrılmış bu da gruplar arası karşılaştırmaya olanak sağlamıştır. Çalışma sonuçları aile çatışması yüksek gruptaki genç yetişkinlerin ebeveynlerini daha az kabul edici/duyarlı olarak algıladıklarını göstermiştir. Ayrıca yüksek çatışmalı ailelerdeki genç yetişkinler kendi romantik ilişkilerinde daha fazla korkulu bağlanma geliştirmişlerdir. Diğer bağlanma stilleri için böyle bir ilişki bulunmamıştır. Çatışmanın yüksek olduğu ailelerdeki genç yetişkinler ebeveynlerinden ve yakın çevrelerinden daha az destek gördüklerini bildirmişlerdir. Çatışmanın düşük olduğu ailelerdeki genç yetişkinlere kıyasla daha fazla problem davranış göstermişler ve daha düşük benlik saygısı bildirmişlerdir.

Okur (2016), 18-60 yaş aralığındaki katılımcılar ile gerçekleştirdiği araştırmasında algılanan ebeveyn çatışması, ebeveyn stilleri, romantik bağlanma ve yaşam doyumu arasındaki ilişkileri incelemiştir. Ebeveynlik stillerine dair algı reddetme, duygusal sıcaklık ve aşırı koruma kavramları üzerinden değerlendirilmiştir. Yaşam doyumu ise özsaygı, olumlu-olumsuz duygulanım, algılanan sosyal destek, aylık gelir kategorilerinde ölçülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre, algılanan ebeveyn çatışması ve yaşam doyumu arasında doğrudan

bir ilişki bulunamazken, algılanan ebeveyn stilleri, bağlanma tarzlarının aracı etkisi hesaba katıldığında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Çocukluğunda ebeveyn çatışmasına maruz kalan katılımcılar, romantik ilişkilerinde daha kaygılı ve kaçınan stiller geliştirmiş, bu da nihayetinde yaşam doyumunu olumsuz olarak etkilemiştir. Ayrıca, ebeveynlerle kurulan olumlu ilişkinin, katılımcıların ebeveyn çatışmasını olumsuz algılamalarını sağladığı; böylece ebeveyn çocuk arasındaki bu olumlu ilişkinin koruyucu etkisi sayesinde katılımcıların, ebeveyn çatışmasına rağmen yüksek yaşam doyumuna sahip olabildikleri görülmüştür. Ebeveyn reddi ve aşırı korumacılığı yaşam doyumunu ile olumsuz ilişkiliyken, ebeveyn sıcaklığı ise olumlu ilişkili bulunmuştur.

Kunt (2004) yaptığı araştırmada boşanma ve ebeveyn çatışmasının üniversite öğrencisi genç kadınların romantik ilişkilerindeki heteroseksüel işlevselliği üzerindeki etkilerini incelemiştir. Çalışmaya 17-32 yaş aralığında 309 üniversite öğrencisi kadın katılmıştır. Kadınların heteroseksüel ilişkilerinde erkeklere duydukları genel güven seviyesi ile, var olan ya da gelecekteki evliliklerine dair düşünceleri ölçülmüştür. Analiz sonucunda partnere yönelik heteroseksüel güvensizliğin en çok boşanmamış-yüksek çatışmalı ailelerden gelen katılımcılarda, en az ise boşanmış ailelerden gelen katılımcılarda görüldüğü bulunmuştur. Yüksek çatışmalı ve boşanmış grup güncel romantik ilişkilerinde daha fazla kararsız ve memnuniyetsizlik olduklarını belirtirken, düşük çatışmalı grup ise daha memnun olduklarını belirtmişlerdir. Ebeveyn çatışmasının çocukların gelecekteki romantik ilişki memnuniyeti ve partnere güvenlerini olumsuz etkilediği araştırmanın sonuçlarından çıkarılabilmektedir.

Ashaboğlu (2005) 199 üniversite öğrencisiyle yürüttüğü çalışmada evlilik çatışmasının genç yetişkinlerin psikolojik uyumları üzerindeki etkisini algılanan ebeveyn tutumları ve bağlanmanın kaçınma-kaygı boyutları aracılığıyla incelemiştir. Çalışma sonuçlarında, evlilik çatışması ve üniversite öğrencilerinin psikolojik uyumları arasında beklenen doğrudan ya da dolaylı ilişki gözlenmemiştir. Yalnızca bağlanmanın kaçınma boyutu aracılığı ile kısmi dolaylı bir etki bulunmuştur. Bunun yanı sıra, anne baba tutumlarının öğrencilerin psikolojik uyumları üzerinde doğrudan etkisi bulunduğu, ancak bu etkinin evlilik çatışmasından bağımsız olarak gerçekleştiği görülmüştür.

Genç yetişkinlik döneminden farklı olarak, Türk literatüründe evlilik çatışması ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin incelendiği farklı gelişim dönemlerine yönelik yapılmış araştırmalar mevcuttur. Kızıldağ ve Şendil'in (2006) yaptıkları araştırmada evlilik çatışmasının çocukların davranış problemleri ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Çatışmayı sık ve yoğun olarak algılayan, çatışma nedeni olarak kendini suçlayan ve çatışmaya sıklıkla şahit olan çocukların, çatışmayı kendilerine tehdit olarak gördükleri ve bunun davranış problemlerini artırdığı görülmüştür.

Erken ergenlik dönemine dair Peksaygılı ve Güre (2008) tarafından yapılan çalışmada evlilik çatışması ve erken ergenlik dönemindeki çocukların uyum davranışları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonuçları, evlilik çatışmasının hem kız hem de erkek ergenlerin içselleştirme ve dışsallaştırma problemlerini artırdığını göstermiştir. Ayrıca evlilik çatışması ve ergenlerin uyum problemleri arasındaki ilişkilerde çocukların çatışmaya dair algılarının farklı şekillerde aracı etkilerinin bulunduğu görülmüştür.

Ateş ve Çeçen-Eroğul (2017) evlilik çatışmasına dair algıların ve çocukluk örselenme yaşantılarının, geç ergenlerin kuraldışı davranışları üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonuçları, ergenlerin anne baba evlilik çatışmasına dair çatışma özellikleri, tehdit ve kendini suçlama algılarının ve çocuklukta örselenme yaşantılarından fiziksel istismarın ergenlerin kuraldışı davranışlarıyla ilişkili olduğunu göstermiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

ÇALIŞMANIN AMACI VE PROBLEMLERİ

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin diğerleri ile ilişkilerinde kullandıkları çatışma stilleri, algıladıkları ebeveyn çatışması ve psikolojik belirtileri arasındaki ilişkileri incelemektir. Bu amaç kapsamında aşağıdaki problemlere cevap aranmıştır.

PROBLEMLER:

P1: Çatışma stilleri, ebeveyn çatışma algısı ve psikolojik belirtiler cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

P2: Çatışma stilleri, ebeveyn çatışma algısı ve psikolojik belirtiler arasında anlamlı ilişkiler var mıdır?

P3: Çatışma stilleri ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide ebeveyn çatışması algısının aracı bir etkisi var mıdır?

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3. 1. Katılımcılar

Araştırmanın örneklem grubunu uygunluk prensibi doğrultusunda seçilen, Altınbaş Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, İstanbul Arel Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu ve Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu'nda eğitim alan 18-25 yaş aralığındaki öğrenciler oluşturmaktadır. Katılımcılar gönüllülük esasına dayanarak belirlenmiştir ancak seçimlerinde ebeveynlerinin evliliklerini sürdürüyor olma ölçütü kullanılmıştır. Toplamda 367 katılımcıdan veri toplanmış, ancak bazılarının verileri eksik bir biçimde doldurması nedeniyle toplam veri sayısı 320'ye inmiştir. Bu nedenle araştırmanın analizleri 320 veri kullanılarak yürütülmüştür.

Örneklem grubunun %50'si kadınlardan (N=160), %50'si ise erkeklerden (N=160) oluşmaktadır. Katılımcıların yaş ortalamaları 22.22'dir (SS=1,51). Katılımcıların tamamının ebeveynleri evliliklerini sürdürmektedir. Anne toplam eğitim yılı 7, 92, baba toplam eğitim yılı ise 9,31'dir.

3. 2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada katılımcılara ve ebeveynlerine yönelik bilgi toplamak amacıyla Demografik Bilgi Formu, katılımcılar tarafından algılanan ebeveyn çatışmasını ölçmek için Çocukların Algıladıkları Ebeveyn Çatışması Ölçeği, katılımcıların çatışma stillerini değerlendirmek üzere Çatışma İletişim Tarzı Ölçeği ve katılımcıların psikolojik belirtilerini ölçmek için Semptom Tarama Envanteri Revize Versiyonu (SCL-90R) kullanılmıştır.

3.2.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan formda katılımcının ve ebeveynlerinin demografik özelliklerini öğrenmek amacıyla dört adet çoktan seçmeli, 7 adet açık uçlu olmak üzere toplam 11 soru bulunmaktadır. Form katılımcıların cinsiyeti, doğum tarihi, okuduğu üniversite, fakülte, bölüm, sınıf, ebeveynlerinin evlilik durumu, anne ve babanın eğitim durumu ve toplam eğitim yılı ile ilgili bilgileri içermektedir (Ek-1)

3.2.2. Çatışma İletişim Tarzı Ölçeği (ÇİTÖ)

Bireylerin çatışma esnasında kullandıkları temel iletişim tarzlarını ve bu tarzlardaki bireysel ve kültürel farklılıkları ölçmeyi amaçlayan ölçek Goldstein (1999) tarafından geliştirilmiştir. Toplam 75 sorudan oluşan ölçek, “kesinlikle katılıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” arasında değişen 5’li Likert tipi değerlendirme ile cevaplanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 375, en düşük puan ise 75’tir. “Yüzleşme”, “genel/özel davranış”, “duygularını ifade etme”, “çatışmaya yaklaşma/çatışmadan kaçınma” ve “kendini açma” olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. “Yüzleşme” alt boyutu çatışmaya giren tarafların yüz yüze gelme isteklerini, “genel/özel davranış” alt boyutu kişilerin başka kişilerin varlığında çatışmaya girmek konusundaki davranışlarını ve her ortamda ya da belirli ortamlarda çatışma davranışı sergilemelerini tanımlamaktadır. “Duygularını İfade Etme” alt boyutu kişilerin çatışma esnasında duygu ve düşüncelerini ifade etme konusundaki tutumlarını değerlendirirken, “Çatışmaya Yaklaşma/Çatışmadan Kaçınma” alt boyutu ise kişilerin bir çatışma içerisinde bulunmak, çatışmaya girmek konusunda rahat hissedip hissetmediklerini ölçmektedir. Yaklaşma çatışmaya ilişkin olumlu ve yapıcı algıyı ifade ederken, kaçınma olumsuz ve yıkıcı algıya işaret etmektedir. “Kendini açma” alt boyutu ise çatışma esnasında kişilerin çatışmadaki rolleri, geçmiş deneyimleri, geleceğe yönelik istek ve arzularına dair duygu ve düşüncelerini ortaya koymalarını ve karşı taraf ile paylaşımlarını değerlendirmektedir (Ek-2).

Ölçeğin Türkçe uyarlaması Uysal (2002) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliği konusunda madde toplam korelasyon analizine bakılmış ve .25 kesme noktası baz alınarak 32 madde ölçekten çıkarılmış ve ölçek 43 maddeye indirilmiştir. 43 madde üzerinden yapılan faktör analizinde ölçek maddelerinin

“Yaklaşma/Kaçınma” ve “Duygularını İfade Etme” olmak üzere iki faktöre yüklendiği görülmüş ve bu iki faktörün toplam varyansın %27’sini açıkladığı ortaya konmuştur. “Yaklaşma/Kaçınma” alt boyutu 22 maddeden (2*, 4*, 6*, 8*, 9*, 12*, 13, 14, 16, 19, 22, 24, 27, 29, 32, 33, 34, 36, 37*, 38, 41*, 42*) oluşmaktadır ve Cronbach Alfa değeri .85’tir. Yaklaşma/Kaçınma boyutundan alınan yüksek puanlar çatışmaya girme konusunda kendini rahat hissetme ve yapıcı çatışma tarzını, düşük puanlar ise çatışmadan kaçınan, yıkıcı çatışma tarzını ifade etmektedir. “Duygularını İfade Etme” alt boyutu 21 maddeden (1*, 3*, 5*, 7*, 10*, 11*, 15*, 17*, 18*, 20*, 21*, 23, 25, 26, 28, 30, 31, 35, 39*, 40, 43*) oluşmaktadır ve Cronbach Alfa değeri .81’dir (*ile işaretlenen maddeler ters puanlanmaktadır). Duygularını İfade Etme alt boyutundan alınan yüksek puanlar karşı tarafa açılma ve duygularını ifade etmeye, düşük puanlar ise duygu ve düşüncelerini paylaşmama, kapalı olmaya işaret etmektedir. İki faktörün birbiri ile ilişkisi ise .35 ($p < .01$) olarak bulunmuştur.

Beşli likert tarzında hazırlanmış ölçekten alınan yüksek puanlar çatışmaya girmekten kaçınmayan, yapıcı, duygularını karşı tarafa açan bir iletişim tarzını ifade etmektedir. Ölçeğin bu çalışmadaki Cronbach Alpha değerleri toplam ölçek için .84, Yaklaşma/Kaçınma alt ölçeği için .87 ve Duygularını İfade Etme alt ölçeği için .80 olarak bulunmuştur.

3.2.3. Çocukların Ebeveyn Çatışması Algısı Ölçeği (ÇEÇAÖ)

Ölçek çocukların ebeveyn çatışmasına dair algılarını değerlendirmek amacıyla Grych, Fincham ve Seid (1992) tarafından geliştirilmiştir. Toplam 48 maddeden oluşan ve 9-12 yaş aralığındaki çocuklara uygulanan ölçeğin “Çatışma Özellikleri” (Conflict Properties), “Algılanan Tehdit” (Perceived Threat) ve “Kendini Suçlama” (Self-Blame) olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır. “Çatışma Özellikleri” alt boyutu ebeveynler arasında yaşanan çatışmanın sıklığı, şiddeti ve çözümüne yönelik algıyı ölçmektedir. “Algılanan Tehdit” alt boyutu çocukların çatışmaya yönelik tehdit algılarını ve başa çıkma mekanizmalarını değerlendirmektedir. “Kendini Suçlama” alt boyutunda ise çatışmanın içeriğine yönelik çocukların kendilerini çatışmadan ne derece sorumlu tuttıkları ve suçlu hissettikleri değerlendirilmektedir. Ölçeğin orijinal versiyonunda Cronbach Alpha değerleri .78-.90 arasında bulunmuştur (Ek-3)

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması 9-12 yaş aralığındaki çocuklar ile Öz (1999) tarafından yapılmıştır. 35 maddelik uyarlamada Cronbach Alpha değerleri alt ölçekler için .75-.88, toplam ölçek için ise .85 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin bu tezde de yararlanılan üniversite öğrencilerine yönelik versiyonunun geçerlik güvenirlik çalışmaları ise Şendil (2014) tarafından yapılmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda 27 maddeden oluşan, özgün ölçekteki yapıya benzer aynı şekilde adlandırılmış üç boyut belirlenmiştir. Alt boyutlar ve içerdikleri madde sayıları şöyledir: (* ile işaretlenmiş maddeler ters puanlanmaktadır.)

- 1- Çatışma Özellikleri: 13*, 2*, 16*, 7*, 17*, 12, 27, 9, 23*, 6, 20, 4, 21*, 1* olmak üzere 14 maddeden,
- 2- Algılanan Tehdit: 15, 5, 8, 19, 10, 26, 24 olmak üzere 7 maddeden,
- 3- Kendini Suçlama: 22, 25, 18, 3, 14, 11 olmak üzere 6 maddeden oluşmaktadır.

Ölçeğin iç geçerliğine bakıldığında alfa katsayıları, tüm ölçek için; .91, “Çatışma Özellikleri” alt ölçeği için .92, “Algılanan Tehdit” alt ölçeği için .82 ve “Kendini Suçlama” alt ölçeği için de .70 olarak bulunmuştur. Özgün ölçekte olduğu gibi her madde için “doğru”, “bazen – biraz doğru”, “yanlış” seçeneklerinden biri işaretlenmektedir. “Doğru” 2 puan, “bazen-biraz doğru” 1 puan ve “yanlış” 0 puan almaktadır. Yüksek puanlar olumsuz çatışma algısını ifade etmektedir.

Ölçeğin bu çalışmadaki Cronbach Alpha değerleri tüm ölçek için .90, Çatışma Özellikleri alt ölçeği için .91, Algılanan Tehdit alt ölçeği için .82 ve Kendini Suçlama alt ölçeği için .80 olarak bulunmuştur.

3.2.4. Semptom Tarama Envanteri Revize Versiyonu (SCL-90R)

SCL-90R 90 maddeden oluşan, kendini değerlendirmeye dayalı bir envanterdir. Kişilerin psikiyatrik belirti düzeylerini saptamak amacıyla Derogatis (1977) tarafından geliştirilmiştir. Psikiyatrik belirti ve yakınmalar içeren 90 maddeden oluşan ölçek, toplam puanın 90'a bölünmesi ile Genel Belirti İndeksi verdiği gibi, somatizasyon, obsesif kompulsif, kişilerarası duyarlılık, depresyon,

anksiyete, düşmanlık, fobik anksiyete, paranoid düşünce, psikotizm ve ek-skala olmak üzere dokuz alt boyut ile ilgili bilgi vermektedir (Ek-4).

- 1- Somatizasyon: Bedensel işlevlere dair zorlanmaları, kalp-damar, mide-bağırsak gibi vücut sistemlerinde yaşanan sıkıntıları değerlendiren 12 maddeden oluşmaktadır.
- 2- Obsesif Kompulsif: On maddeden oluşan alt boyut kişilerin istekleri dışında süregelen, tekrarlı ve rahatsızlık verici düşünce ve davranışlarını değerlendirmektedir.
- 3- Kişilerarası Duyarlılık: Dokuz madde ile değerlendirilen bu ölçek kişilerin kendilerine dair yetersizlik ve kendini aşağılama duygularının kişilerarası ilişkilerde meydana getirdiği zorlanmaları yansıtmaktadır.
- 4- Depresyon: On üç maddeden oluşan alt boyut kişinin yaşadığı umutsuzluk, karamsarlık duyguları ve intihar düşünceleri kaynaklı olumsuz duygulanım ve depresif ruh halini belirtmektedir.
- 5- Kaygı: Altı maddeden oluşan alt boyut, sinirlilik, gerginlik, rahatsızlık gibi kaygı belirtilerinden kaynaklı zorlanmayı yansıtır.
- 6- Düşmanlık: Altı maddeden oluşan alt boyutta kızgınlık, öfke, sinirlilik, saldırganlık gibi özellikler değerlendirilmektedir.
- 7- Fobik Kaygı: Yedi maddeden oluşan alt boyut, belirli nesne veya durumlara karşı korkma ya da kaçınma davranışlarının yarattığı zorlanmayı belirtmektedir.
- 8- Paranoid Düşünce: Altı maddeden oluşan alt boyut, yansıtıcı, düşmanca ve kuşkucu düşünceler ile büyüklük (grandiozite) ve otonomi kaybına dair korku ve sanrıları ifade etmektedir.
- 9- Psikotizm: On maddeden oluşan alt boyut, kişilerin dış dünya ve sosyal çevreden kendilerini uzaklaştırmaları, içe kapanmaları ve şizofrenik sanrıları nedeniyle yaşadıkları zorlanmayı değerlendirmektedir.
- 10- Ek-Skala: Ölçekte dokuz alt boyuta ek olarak uyku, yeme bozuklukları ve suçluluk duyguları ile ilişkili Ek-Skala olarak adlandırılan yedi maddelik onuncu bir boyut bulunmaktadır.

Her bir madde “Hiç”, “Çok Az”, “Orta Derecede”, “Oldukça Fazla” ve “İleri Derecede” olmak üzere beş seviyede değerlendirilmektedir. Ölçeğin puanlaması her

madde için işaretlenen seçeneğin 0-4 arasında puan verilmesi ile yapılmaktadır. Alt boyutlara ait puanlar ve alt boyutlara ait puanların toplamıyla bir toplam puan elde edilir. Toplam on boyut üzerinden denegin puanlarından oluşan bir profil oluşturulmaktadır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Dağ (1991) tarafından yapılmıştır. Güvenirlik çalışmasında ölçeğin Cronbach Alpha değerleri .63-.84 aralığında bulunmuştur (Dağ, 1991).

Ölçeğin bu çalışmadaki Cronbach Alpa değerleri toplam ölçek için .97, somatizasyon için .88, obsesif kompulsif için .78, depresyon için .88, kişilerarası duyarlılık için .85, düşmanlık için .78, psikotizm için .82, fobik anksiyete için .78, paranoid düşünceler için .70 ve ek-skala için .68 olarak bulunmuştur.

3.3. İşlem

Yukarıda belirtilen ölçeklerin uygulanması için öğretim üyelerinden izin alınmış, öğrencilere ders bitiminde sınıf ortamında verilmiştir. Uygulama öncesinde araştırmanın amacı ve ölçeklerin doldurulması ile ilgili bilgilendirme yapılmış ve öğretim üyesi eşliğinde ölçekler uygulanmıştır. Katılımcılardan ölçek formlarına isimlerini yazmamaları istenmiş, her bir katılımcı için bir katılımcı numarası atanarak bilgilerin gizliliği güvence altına alınmıştır. Çalışma öncesi her katılımcıya çalışmaya gönüllü olarak katıldıklarını belirten onam formu imzalatılmıştır. Uygulamalar yaklaşık 30 dakika sürmüştür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmada üniversite öğrencilerinin çatışma iletişim tarzları, algıladıkları ebeveyn çatışması ve psikolojik belirtileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bölümde öncelikle betimsel bilgiler daha sonra da çalışmanın amacına yönelik değişkenler arasındaki ilişkilerin incelendiği analiz bilgilerine yer verilmiştir. Bu doğrultuda, öncelikle Çatışma İletişim Tarzları Ölçeği (ÇİTÖ), Çocukların Ebeveyn Çatışması Algısı Ölçeği (ÇEÇAO) ve Semptom Tarama Envanteri Revize Versiyonu'ndan (SCL90-R) aldıkları puanlara ait ortalama ve standart sapma değerleri; 1. Problem doğrultusunda ölçeklerden alınan puan ortalamalarının katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair analiz sonuçları verilmiştir. Sonrasında araştırmanın 2. Problem doğrultusunda üniversite öğrencilerinin çatışma stilleri, algıladıkları ebeveyn çatışması ve psikolojik belirtileri arasındaki ilişkilere dair korelasyon sonuçları paylaşılmıştır. Son olarak 3. Problem doğrultusunda da üniversite öğrencilerinin çatışma iletişim tarzları ve psikolojik belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair algılarının aracı etkisi regresyon analizi ile sınanmış ve sonuçlar paylaşılmıştır. Analizlerde örneklemin genişliği ve verilerin normal dağılması sebebiyle parametrik analiz yöntemleri kullanılmıştır.

Katılımcıların ÇEÇAO, ÇİTÖ ve SCL90-R ölçeklerinden aldıkları puanların ortalama ve standart sapma değerlerini içeren tanımlayıcı bilgiler Tablo 1, Tablo 2 ve Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 1. Üniversite Öğrencilerinin Çatışma İletişim Tarzları (ÇİTÖ) Ölçeğinden Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

ÇİTÖ	Minimum	Maksimum	$\bar{x}$	S
N=320				
Yaklaşma/Kaçınma				
Erkek	5,00	70,00	36,31	13,22
<i>Kadın</i>	<i>1,00</i>	<i>73,00</i>	<i>28,48</i>	<i>12,83</i>
Toplam	1,00	73,00	32,39	13,59
Duygularını İfade Etme				
Erkek	27,00	78,00	50,33	10,33
<i>Kadın</i>	<i>22,00</i>	<i>81,00</i>	<i>56,41</i>	<i>10,92</i>
Toplam	22,00	81,00	53,37	11,04
Toplam				
Erkek	43,00	148,00	86,64	18,30
<i>Kadın</i>	<i>28,00</i>	<i>146,00</i>	<i>84,88</i>	<i>18,23</i>
Toplam	28,00	148,00	85,76	18,26

Tablo 2. Üniversite Öğrencilerinin Çocukların Ebeveyn Çatışması Algısı Ölçeği'nden (ÇEÇAÖ) Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

ÇEÇAÖ	Minimum	Maksimum	$\bar{x}$	S
N=320				
Çatışma Özellikleri				
Erkek	0,00	27,00	8,59	6,22
<i>Kadın</i>	<i>0,00</i>	<i>28,00</i>	<i>9,83</i>	<i>6,47</i>
Toplam	0,00	28,00	9,21	6,36
Algılanan Tehdit				
Erkek	0,00	14,00	2,55	3,0
<i>Kadın</i>	<i>0,00</i>	<i>14,00</i>	<i>2,49</i>	<i>3,15</i>
Toplam	0,00	14,00	2,52	3,07
Kendini Suçlama				
Erkek	0,00	8,00	1,19	1,84
Kadın	<i>0,00</i>	<i>10,00</i>	<i>0,79</i>	<i>1,81</i>
Toplam	0,00	10,00	0,99	1,84
Toplam				
Erkek	0,00	40,00	12,33	8,7
Kadın	<i>0,00</i>	<i>43,00</i>	<i>13,11</i>	<i>8,95</i>
Toplam	0,00	43,00	12,72	8,82

Tablo 3. Üniversite Öğrencilerinin Semptom Tarama Envanteri Revize Versiyonundan Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

N=320

SCL90-R	Minimum	Maksimum	$\bar{x}$	S
Somatizasyon				
Erkek	0,00	44,00	12,82	9,68
Kadın	1,00	47,00	14,65	10,51
Toplam	0,00	47,00	13,73	10,13
Anksiyete				
Erkek	0,00	40,00	10,42	8,20
Kadın	0,00	38,,00	10,75	8,39
Toplam	0,00	40,00	10,58	8,28
Obsesif Kompulsif				
Erkek	0,00	36,00	15,83	7,71
Kadın	0,00	31,00	15,06	7,74
Toplam	0,00	36,00	15,44	7,73
Depresyon				
Erkek	0,00	49,00	17,03	11,19
Kadın	0,00	50,00	18,03	11,68
Toplam	0,00	50,00	17,53	11,43

	Minimum	Maksimum	$\bar{x}$	S
Kişiler Arası Duyarlılık				
Erkek	0,00	35,00	11,16	7,6
Kadın	0,00	34,00	12,03	8,2
Toplam	0,00	35,00	11,6	7,9
Düşmanlık				
Erkek	0,00	22,00	7,55	5,6
Kadın	0,00	20,00	7,03	5,18
Toplam	0,00	22,00	7,29	5,39
Psikotizm				
Erkek	0,00	33,00	9,47	7,91
Kadın	0,00	31,00	7,4	6,6
Toplam	0,00	33,00	8,44	7,35
Fobik Anksiyete				
Erkek	0,00	24,00	4,71	5,34
Kadın	0,00	18,00	4,65	4,75
Toplam	0,00	24,00	4,68	5,05
Paranoid Düşünce				
Erkek	0,00	23,00	8,05	5,19
Kadın	0,00	22,00	7,41	4,8
Toplam	0,00	23,00	7,73	5,0

	Minimum	Maksimum	$\bar{x}$	S
Ek-skala				
Erkek	0,00	27,00	9,78	6,11
Kadın	0,00	21,00	8,36	5,12
Toplam	0,00	27,00	9,07	5,67
Toplam				
Erkek	1,00	315,00	106,81	64,86
Kadın	12,00	278,00	105,36	60,83
Toplam	1,00	315,00	106,09	62,78

P1: Çatışma Stilleri, ebeveyn çatışma algısı ve psikolojik belirtilerin cinsiyete göre farklılaşması

Üniversite öğrencilerinin çatışma stillerinin cinsiyete göre farklılaşması

Üniversite öğrencilerinin çatışma iletişim tarzlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Bağımsız Örneklem T-Testi kullanılmıştır. Üniversite öğrencilerinin sahip oldukları çatışma iletişim tarzları cinsiyete göre değerlendirildiğinde, çatışmaya yaklaşma/çatışmadan kaçma ($t=5,381$, $p<.001$) ve çatışmada duygularını ifade etme ($t=-5,117$, $p<.001$) alt ölçeklerinde cinsiyete dayalı anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Buna göre erkeklerin kadınlara göre çatışmaya daha çok yaklaştığı, kadınların ise erkeklere oranla çatışmalarda duygularını daha fazla ifade ettikleri görülmüştür. Çatışma İletişim Tarzları Ölçeği toplam puanları değerlendirildiğinde ise cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t=,860$, $p<.05$).

Üniversite öğrencilerinin ebeveyn çatışması algılarının cinsiyete göre farklılaşması

Üniversite öğrencilerinin ebeveyn çatışması algılarının cinsiyete göre değişip değişmediğini belirlemek için Bağımsız Örneklem T-Testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda çatışma özellikleri, tehdit ve kendini suçlama alt ölçeklerinden yalnızca kendini suçlama alt ölçeğinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($t=1,989$, $p<.05$). Buna göre erkeklerin kadınlara kıyasla ebeveynlerinin yaşadıkları çatışmalardan kendilerini daha fazla sorumlu tuttukları görülmüştür. Ebeveyn çatışması algısı toplam puanları ise cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Üniversite öğrencilerinin psikolojik belirtilerinin cinsiyete göre farklılaşması

Üniversite öğrencilerinin psikolojik belirtilerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Bağımsız Örneklem T-Testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda, psikotizm ve Ek-skala alt ölçek puanlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur (sırasıyla; $t=2,532$, $p<.05$; $t=2,252$, $p<.05$). Buna göre psikotizm ve Ek-skala içerisinde yer alan uyku, yeme bozuklukları ve suçluluk duygusu gibi psikolojik belirtilerin erkekler tarafından kadınlara oranla anlamlı derecede daha fazla sergilendiği görülmüştür. Somatizasyon, obsesif kompulsif, depresyon, kişilerarası duyarlılık, anksiyete, düşmanlık, fobik anksiyete ve paranoid düşünce alt ölçeklerinde ise cinsiyete dayalı anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Benzer şekilde ölçek toplam puanında da cinsiyete dayalı anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

P2: Üniversite öğrencilerinin çatışma stilleri, ebeveyn çatışması algısı ve psikolojik belirtileri arasındaki ilişkiler

Araştırmanın 2. problemi doğrultusunda üniversite öğrencilerinin kendi ilişkilerinde kullandıkları çatışma iletişim tarzları ile psikolojik belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışması algısının aracı rolünü incelemek için öncelikle bağımsız değişken olan çatışma iletişim tarzları, bağımlı değişken olan psikolojik belirtiler ve aracı

değişken olduğu düşünülen ebeveyn çatışması algısı arasındaki korelasyonlar Pearson Korelasyon Analizi ile incelenmiştir.

Tablo 4’de görüldüğü gibi, üniversite öğrencilerinin çatışmaya yaklaşma/kaçınma puanları ile hostilite (düşmanlık) ve paranoid düşünceler puanları arasında pozitif korelasyon vardır (sırasıyla, $r=.152, p<.01$; $r=.117, p<.05$).

Üniversite öğrencilerinin Çatışma İletişim Tarzları Ölçeği toplam puanları ile kişilerarası duyarlılık ve fobik anksiyete puanları arasında negatif korelasyon vardır (sırasıyla, $r=-.160, p<.0$; $r=-.130, p<.05$) (Tablo 4).

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etme puanları ile anksiyete ($r=-.134, p<.05$), obsesif kompulsif ($r=-.148, p<.01$), depresyon ($r=-.151, p<.01$), kişilerarası duyarlılık ($r=-.220, p<.01$), psikotizm ($r=-.245, p<.01$), fobik anksiyete ($r=-.200, p<.01$), paranoid düşünceler ($r=-.125, p<.05$), Ek-skala ($r=-.163, p<.01$), puanları arasında negatif korelasyon vardır (Tablo 5). Duygularını ifade etme puanları ile SCL90-R toplam puanları arasında da negatif korelasyon mevcuttur ($r=-.180, p<.01$) (Tablo 5).

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etme puanları ve ebeveyn çatışmasına dair algıladıkları tehdit ($r=-.257, p<.01$) kendini suçlama ($r=-.180, p<.01$) ve toplam puanları ($r=-.164, p<.01$) arasında negatif korelasyon vardır (Tablo 5).

Üniversite öğrencilerinin ebeveyn çatışmasına dair algıladıkları çatışma özellikleri ile SCL90-R toplam puanları arasında pozitif korelasyon vardır ($r=.297, p<.01$) (Tablo 5).

Üniversite öğrencilerinin ebeveyn çatışmasına dair algıladıkları tehdit ile SCL90-R toplam puanları arasında pozitif korelasyon vardır ($r=.529, p<.01$) (Tablo 5).

Üniversite öğrencilerinin ebeveyn çatışmasına dair kendini suçlama puanları ile SCL90-R toplam puanları arasında pozitif korelasyon bulunmaktadır ($r=.293, p<.01$) (Tablo 5).

Üniversite öğrencilerinin Çocukların Ebeveyn Çatışması Algısı Ölçeği toplam puanları ile SCL90-R toplam puanları arasında pozitif korelasyon vardır ($r=.390, p<.01$)(Tablo5).

Tablo 4. Üniversite Öğrencilerinin Çatışma İletişim Tarzları Ölçeği Puanları ile Semptom Tarama Envanteri Revize Versiyonu Alt Ölçek Puanları Arasındaki Korelasyonlar

	1	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
1. Çatışmaya Yaklaşma/ Kaçınma	1													
2. Duygularını İfade Etme	.089	1												
3. ÇİTÖ Toplam	-.798(**)	.671(**)	1											
4. Somatizasyon	.004	-.069	-.0391	1										
5. Anksiyete	.028	-.134(*)	-.060	.809(**)	1									
6. Obsesif Kompulsif	.014	-.148(**)	-.079	.635(**)	.700(*)	1								
7. Depresyon	-.015	-.151(**)	-.102	.700(**)	.778(**)	.773(**)	1							
8. Kişilerarası Duyarlılık	-.036	-.220(**)	-.160(**)	.600(**)	.756(**)	.703(*)	.813(**)	1						
9. Hostilite	.152(**)	-.100	.053	.612(**)	.692(**)	.579(**)	.626(**)	.613(**)	1					
10. Psicotizm	.081	-.245(**)	-.088	.650(**)	.769(**)	.682(**)	.753(**)	.768(**)	.614(**)	1				
11. Fobik Anksiyete	-.012	-.200(**)	-.130(*)	.660(**)	.754(**)	.617(**)	.672(**)	.682(**)	.529(**)	.738(**)	1			
12. Paranoid Düşünceler	.117(*)	-.125(*)	.012	.574(**)	.666(**)	.669(**)	.691(**)	.713(**)	.614(**)	.711(**)	.595(**)	1		
13. Ek Skala	.039	-.163(**)	-.070	.628(**)	.675(**)	.652(**)	.684(**)	.629(**)	.583(**)	.702(**)	.608(**)	.641(**)	1	
14. SCL90-R Toplam.	.033	-.180(**)	-.084	.833(**)	.911(**)	.838(**)	.909(**)	.868(**)	.754(**)	.873(**)	.805(**)	.800(**)	.797(**)	1

* $p < .05$; ** $p < .01$

Tablo 5. Üniversite Öğrencilerinin Çatışma İletişim Tarzları Ölçeği (ÇİTÖ) Puanları, Çocukların Ebeveyn Çatışması Algısı Ölçeği (ÇEÇAÖ) Puanları ile Semptom Tarama Envanteri Revize Versiyonu (SCL90-R) Toplam Puanları Arasındaki Korelasyonlar

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1. Çatışmaya Yaklaşma/Kaçınma	1						
2. Duygularını İfade Etme	.089	1					
3. ÇİTÖ Toplam	-.798(**)	.671(**)	1				
4. Çatışma Özellikleri	.010	-.052	-.024	1			
5. Algılanan Tehdit	-.080	-.257(**)	-.215(**)	.421(**)	1		
6. Kendini Suçlama	-.091	-.180(**)	-.041	.166(**)	.372(**)	1	
7. ÇEÇAÖ Toplam	-.002	-.164(**)	-.101	.903(**)	.729(**)	.457(**)	1

* $p < .05$; ** $p < .01$

Üniversite öğrencilerinin ebeveyn çatışmasına dair algıladıkları çatışma özellikleri puanları ile somatizasyon ($r=.229, p<.01$), anksiyete ($r=.301, p<.01$), obsesif kompulsif ($r=.276, p<.01$), depresyon ($r=.302, p<.01$), kişilerarası duyarlılık ($r=.261, p<.01$), hostilite ($r=.241, p<.01$), psikotizm ($r=.220, p<.01$), fobik anksiyete ($r=.161, p<.01$), paranoid düşünceler ($r=.247, p<.01$) ve Ek-skala ($r=.216, p<.01$) puanları arasında pozitif korelasyon vardır (Tablo 6).

Üniversite öğrencilerinin ebeveyn çatışmasına dair algıladıkları tehdit ile somatizasyon ($r=.229, p<.01$), anksiyete ($r=.301, p<.01$), obsesif kompulsif ($r=.276, p<.01$), depresyon ($r=.302, p<.01$), kişilerarası duyarlılık ($r=.261, p<.01$), hostilite ($r=.241, p<.01$), psikotizm ($r=.220, p<.01$), fobik anksiyete ($r=.161, p<.01$), paranoid düşünceler ($r=.247, p<.01$) ve Ek-skala ($r=.216, p<.01$) puanları arasında pozitif korelasyon vardır (Tablo 6).

Üniversite öğrencilerinin ebeveyn çatışmasına dair kendini suçlama puanları ile somatizasyon ($r=.252, p<.01$), anksiyete ($r=.262, p<.01$), obsesif kompulsif ($r=.252, p<.01$), depresyon ($r=.218, p<.01$), kişilerarası duyarlılık ($r=.243, p<.01$), hostilite ($r=.260, p<.01$), psikotizm ($r=.264, p<.01$), fobik anksiyete ($r=.283, p<.01$), paranoid düşünceler ($r=.244, p<.01$) ve Ek-skala ($r=.230, p<.01$) puanları arasında pozitif korelasyon vardır (Tablo 6).

Üniversite öğrencilerinin Çocukların Ebeveyn Çatışması Algısı Ölçeği toplam puanları ile somatizasyon ($r=.292, p<.01$), anksiyete ($r=.381, p<.01$), obsesif kompulsif ($r=.258, p<.01$), depresyon ($r=.218, p<.01$), kişilerarası duyarlılık ($r=.357, p<.01$), hostilite ($r=.299, p<.01$), psikotizm ($r=.312, p<.01$), fobik anksiyete ($r=.279, p<.01$), paranoid düşünceler ($r=.332, p<.01$) ve Ek-skala ($r=.276, p<.01$) puanları arasında pozitif korelasyon vardır (Tablo 6).

Tablo 6. Üniversite Öğrencilerinin Çocukların Ebeveyn Çatışması Algısı Ölçeği (ÇEÇAÖ) Puanları ile Semptom Tarama Envanteri Revize Versiyonu (SCL90-R) Alt Ölçek Puanları Arasındaki Korelasyonlar

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
1. Çatışma Özellikleri	1														
2. Algılanan Tehdit	.421(**)	1													
3. Kendini Suçlama	.166(**)	.372(**)	1												
4. ÇEÇAÖ Toplam	.903(**)	.729(**)	.457(**)	1											
5. Somatizasyon	.229(**)	.215(**)	.252(**)	.292(**)	1										
6. Anksiyete	.301(**)	.315(**)	.262(**)	.381(**)	.809(**)	1									
7. Obsesif Kompulsif	.276(**)	.306(**)	.252(**)	.358(**)	.635(**)	.700(**)	1								
8. Depresyon	.302(**)	.304(**)	.218(**)	.369(**)	.700(**)	.778(**)	.773(**)	1							
9. Kişilerarası Duyarlılık	.261(**)	.340(**)	.243(**)	.357(**)	.600(**)	.756(**)	.703(**)	.813(**)	1						
10. Hostilite	.241(**)	.205(**)	.260(**)	.299(**)	.612(**)	.692(**)	.579(**)	.626(**)	.613(**)	1					
11. Psikotizm	.220(**)	.282(**)	.264(**)	.312(**)	.650(**)	.769(**)	.682(**)	.753(**)	.768(**)	.614(**)	1				
12. Fobik Anksiyete	.161(**)	.300(**)	.283(**)	.279(**)	.660(**)	.754(**)	.617(**)	.672(**)	.682(**)	.529(**)	.738(**)	1			
13. Paranoid Düşünceler	.247(**)	.297(**)	.244(**)	.332(**)	.574(**)	.666(**)	.669(**)	.691(**)	.713(**)	.614(**)	.711(**)	.595(**)	1		
14. Ek Skala	.216(**)	.208(**)	.230(**)	.276(**)	.628(**)	.675(**)	.652(**)	.684(**)	.629(**)	.583(**)	.702(**)	.608(**)	.641(**)	1	
15. SCL90-R	.297(**)	.329(**)	.293(**)	.390(**)	.833(**)	.911(**)	.838(**)	.909(**)	.868(**)	.754(**)	.873(**)	.805(**)	.800(**)	.797(**)	1

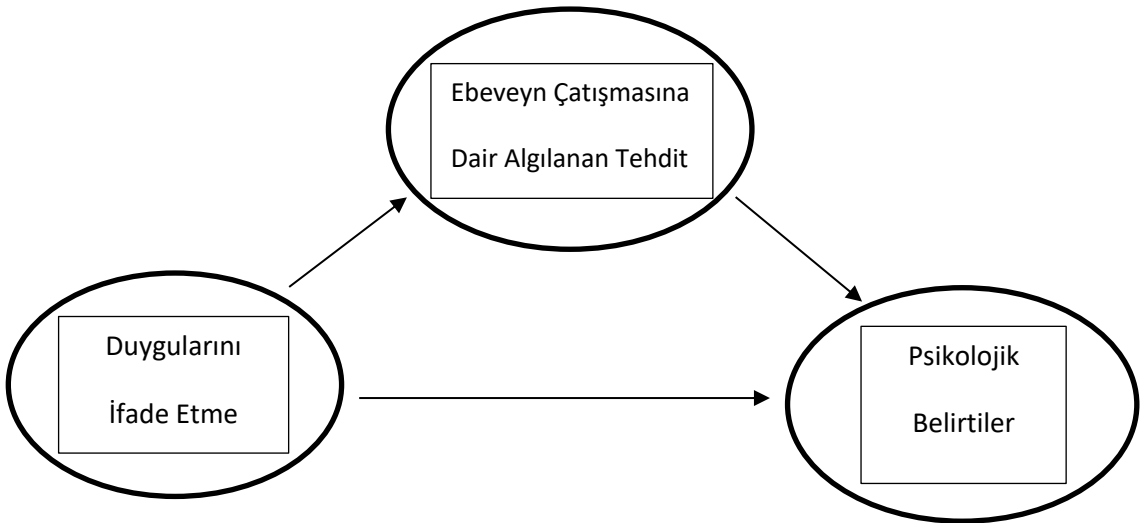
* $p < .05$; ** $p < .01$

P3: Üniversite öğrencilerinin çatışma stilleri ve psikolojik belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışması algısının aracı rolü

Üniversite öğrencilerinin çatışma iletişim tarzları ve psikolojik belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışması algısının aracı rolünü incelemek için Baron ve Kenny'nin (1986) aracı regresyon kuralları dikkate alınmıştır. Buna göre (1) bağımsız değişken ve bağımlı değişken arasında anlamlı bir ilişki olmalı, (2) bağımsız değişken ve aracı değişken arasında anlamlı bir ilişki olmalı ve (3) bağımsız değişken ile aracı değişken analize birlikte dahil edildiklerinde, öncesinde bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasında varolan ilişkinin anlamlılığı ortadan kalkmalı (tam aracı) ya da azalmalıdır (kısmi aracı).

Bu çalışmada bağımsız değişken olan çatışma iletişim tarzlarının iki alt boyutundan yalnızca duygularını ifade etme alt boyutunun ve toplam puanların, aracı değişken olan ebeveyn çatışması ve bağımlı değişken olan psikolojik belirtiler ile aralarında anlamlı ilişki bulunmaktadır.

Şekil 2. Model 1

Duyularını ifade etmenin, psikolojik semptom alt ölçeklerinden anksiyete, obsesif kompulsif, depresyon, kişiler arası duyarlılık, psikotizm, fobik anksiyete, paranoid düşünce, Ek-skala ve SCL90-R toplam puanını aracı değişken regresyona katılmadan önce negatif yönde yordadığı bulunmuştur (Tablo 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15).

Ayrıca duygularını ifade etmenin, ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdidi de negatif yönde yordadığı görülmektedir (Tablo 7).

Tablo 7. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Anksiyete Puanları Arasındaki İlişkide Algılanan Tehdidin Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.066			
Duygularını İfade Etme (X)		-.072***	.015	-4.745
2. Basamak (X-Y)	.108			
Duygularını İfade Etme (X)		-.101*	.042	-2.413
3. Basamak (XM-Y)	.103			
Duygularını İfade Etme (X)		-.043	.041	-1.030
Algılanan Tehdit (M)		.811***	.148	5.465

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p<.05$, *** $p<.001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etmeleri ve anksiyete belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdidin aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, algılanan tehdit aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmenin anksiyete belirtilerini anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta=-.101$, $p<.05$). Algılanan Tehdit aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin anlamlılığının ortadan kalktığı bulunmuştur ($\beta=-.043$, $p>.05$). Ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdidin

duygularını ifade etme ve anksiyete belirtileri arasında tam aracı rolü olduğu doğrulanmıştır (Tablo 7).

Tablo 8. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Obsesif Kompulsif Puanları Arasındaki İlişkide Algılanan Tehdidin Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.066			
Duygularını İfade Etme (X)		-.072***	.015	-4.745
2. Basamak (X-Y)	.02			
Duygularını İfade Etme (X)		-.104**	.039	-2.668
3. Basamak (XM-Y)	.099			
Duygularını İfade Etme (X)		-.052	.039	-1.343
Algılanan Tehdit (M)		.723***	.139	5.208

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etmeleri ve obsesif kompulsif belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdidin aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, algılanan tehdit aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmenin obsesif kompulsif belirtilerini anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta = -.104$, $p < .01$). Algılanan Tehdit aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin

anlamlılığının ortadan kalktığı bulunmuştur ($\beta=-.052, p>.05$). Ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdidin duygularını ifade etme ve obsesif kompulsif belirtileri arasında tam aracı rolü olduğu doğrulanmıştır (Tablo 8).

Tablo 9. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Depresyon Puanları Arasındaki İlişkide Algılanan Tehdidin Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.066			
Duygularını İfade Etme (X)		-.072***	.015	-4.745
2. Basamak (X-Y)	.023			
Duygularını İfade Etme (X)		-.156**	.057	-2.716
3. Basamak (XM-Y)	.098			
Duygularını İfade Etme (X)		-.080	.057	-1.407
Algılanan Tehdit (M)		1.056***	.205	5.138

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p<.05$, ** $p<.01$, *** $p<.001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etmeleri ve depresyon belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdidin aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, algılanan tehdit aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmenin depresyon belirtilerini anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta=-.156, p<.01$). Algılanan Tehdit aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin anlamlılığının ortadan kalktığı bulunmuştur ($\beta=-.080, p>.05$). Ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdidin duygularını ifade etme ve depresyon belirtileri arasında tam aracı rolü olduğu doğrulanmıştır (Tablo 9).

Tablo 10. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Kişilerarası Duyarlılık Puanları Arasındaki İlişkide Algılanan Tehdidin Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.066			
Duygularını İfade Etme (X)		-.072***	.015	-4.745
2. Basamak (X-Y)	.049			
Duygularını İfade Etme (X)		-.158***	.039	-4.028
3. Basamak (XM-Y)	.135			
Duygularını İfade Etme (X)		-.102**	.142	-2.631
Algılanan Tehdit (M)		.781***	.304	5.615

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etme ve kişilerarası duyarlılık belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdidin aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, algılanan tehdit aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmenin kişilerarası duyarlılık belirtilerini anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta = -.158$, $p < .001$). Algılanan Tehdit aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin anlamlılığı azalmış ancak tamamen ortadan kalkmamıştır ($\beta = -.102$, $p < .01$). Yapılan Sobel Testi analizi, duygularını ifade etmenin kişilerarası duyarlılık belirtileri ile ilişkisinde ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdidin kısmi aracı olduğunu göstermiştir ($z = -3.64$, $p < .001$) (Tablo 10).

Tablo 11. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Psikoz Puanları Arasındaki İlişkide Algılanan Tehdidin Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.066			
Duygularını İfade Etme(X)		-.072***	.015	-4.745
2. Basamak (X-Y)	.060			
Duygularını İfade Etme (X)		-.163***	.036	-4.498
3. Basamak (XM-Y)	.111			
Duygularını İfade Etme (X)		-.123**	.036	-3.362
Algılanan Tehdit (M)		.561***	.131	4.281

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etme ve psikoz belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdidin aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, algılanan tehdit aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmenin psikoz belirtilerini anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta = -.163$, $p < .001$). Algılanan Tehdit aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin anlamlılığı azalmış ancak tamamen ortadan kalkmamıştır ($\beta = -.102$, $p < .01$). Yapılan Sobel Testi analizi, duygularını ifade etmenin psikoz belirtileri ile ilişkisinde ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdidin kısmi aracı olduğunu göstermiştir ($z = -3.19$, $p < .01$) (Tablo 11).

Tablo 12. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Fobik Anksiyete Puanları Arasındaki İlişkide Algılanan Tehdidin Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.066			
Duygularını İfade Etme (X)		-.072***	.015	-4.745
2. Basamak (X-Y)	.040			
Duygularını İfade Etme (X)		-.092***	.025	-3.646
3. Basamak (XM-Y)	.106			
Duygularını İfade Etme (X)		-.060 *	.025	-2.401
Algılanan Tehdit (M)		.437***	.090	4.839

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etme ve fobik anksiyete belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdidin aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, algılanan tehdit aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmenin fobik anksiyete belirtilerini anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta = -.092$, $p < .001$). Algılanan Tehdit aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin anlamlılığı azalmış ancak tamamen ortadan kalkmamıştır ($\beta = -.060$, $p < .05$). Yapılan Sobel Testi analizi, duygularını ifade etmenin fobik anksiyete belirtileri ile ilişkisinde ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdidin kısmi aracı olduğunu göstermiştir ($z = -3.41$, $p < .001$) (Tablo 12).

Tablo 13. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Paranoid Düşünce Puanları Arasındaki İlişkide Algılanan Tehdidin Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.066			
Duygularını İfade Etme (X)		-.072***	.015	-4.745
2. Basamak (X-Y)	.016			
Duygularını İfade Etme (X)		-.056*	.025	-2.238
3. Basamak (XM-Y)	.091			
Duygularını İfade Etme (X)		-.023	.025	-.928
Algılanan Tehdit (M)		.463**	.090	5.129

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p<.05$, ** $p<.01$, *** $p<.001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etmeleri ve paranoid düşünce belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdidin aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, algılanan tehdit aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmelerinin paranoid düşünce belirtileri anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta=-.056$, $p<.05$). Algılanan Tehdit aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin anlamlılığının ortadan kalktığı bulunmuştur ($\beta=-.023$, $p>.05$). Ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdidin duygularını ifade etme ve paranoid düşünce belirtileri arasında tam aracı rolü olduğu doğrulanmıştır (Tablo 13).

Tablo 14. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Ek-skala Puanları Arasındaki İlişkide Algılanan Tehdidin Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.066			
Duygularını İfade Etme (X)		-.072***	.015	-4.745
2. Basamak (X-Y)	.027			
Duygularını İfade Etme (X)		-.084**	.028	-2.951
3. Basamak (XM-Y)	.056			
Duygularını İfade Etme (X)		-.060*	.029	-2.083
Algılanan Tehdit (M)		.328**	.104	3.142

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etme ve Ek-skala belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdidin aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, algılanan tehdit aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmenin Ek-skala belirtilerini anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta = -.084$, $p < .01$). Algılanan Tehdit aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin anlamlılığı azalmış ancak tamamen ortadan kalkmamıştır ($\beta = -.060$, $p < .05$). Yapılan Sobel Testi analizi, duygularını ifade etmenin Ek-skala belirtileri ile ilişkisinde ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdidin kısmi aracı olduğunu göstermiştir ($z = -2.63$, $p < .01$) (Tablo 14).

Tablo 15. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Toplam Belirti Puanları Arasındaki İlişkide Algılanan Tehdidin Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.066			
Duygularını İfade Etme (X)		-.072***	.015	-4.745
2. Basamak (X-Y)	.032			
Duygularını İfade Etme (X)		-1.025**	.314	-3.267
3. Basamak (XM-Y)	.118			
Duygularını İfade Etme (X)		-.582	.310	-1.874
Algılanan Tehdit (M)		6.192**	1.116	5.550

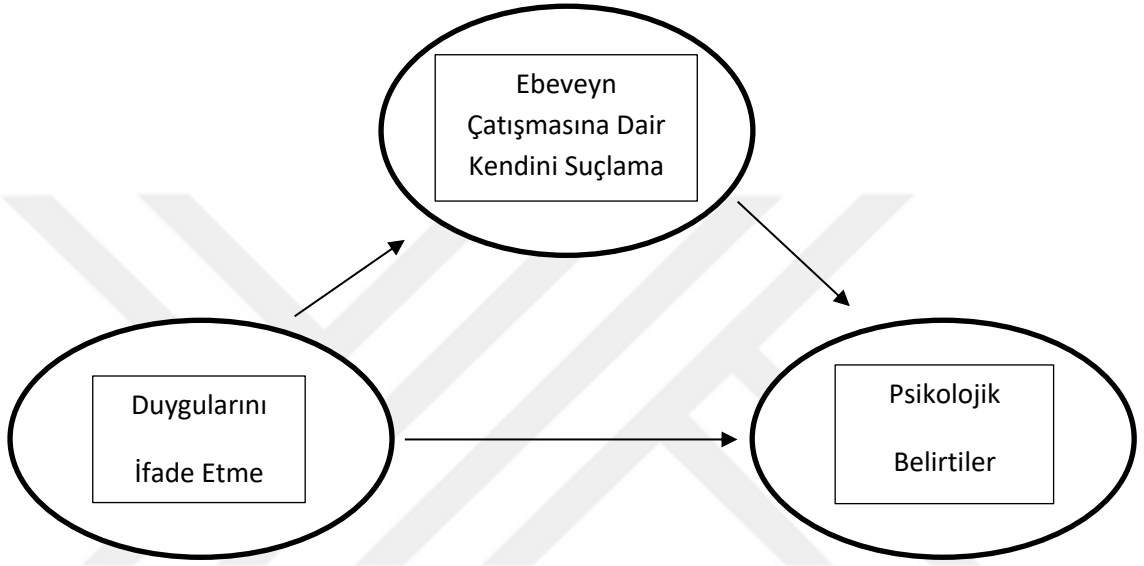
X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etmeleri ve toplam belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdidin aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, algılanan tehdit aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmenin toplam belirtileri anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta = -.1025$, $p < .01$). Algılanan Tehdit aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin anlamlılığının ortadan kalktığı bulunmuştur ($\beta = -.052$, $p > .05$). Ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdidin

duygularını ifade etme ve toplam belirtiler arasında tam aracı rolü olduğu doğrulanmıştır (Tablo 15).

Şekil 3. Model 2

Duygularını ifade etmenin, psikolojik semptom alt ölçeklerinden anksiyete, obsesif kompulsif, depresyon, kişiler arası duyarlılık, psikotizm, fobik anksiyete, paranoid düşünce, Ek-skala ve SCL90-R toplam puanını aracı değişken regresyona katılmadan önce negatif yönde yordadığı bulunmuştur (Tablo 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15). Ayrıca duygularını ifade etmenin, ebeveyn çatışmasına dair kendini suçlamayı da negatif yönde yordadığı görülmektedir (Tablo 16).

Tablo 16. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Anksiyete Puanları Arasındaki İlişkide Kendini Suçlamanın Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.032			
Duygularını İfade Etme (X)		-.030**	.009	-3.254
2. Basamak (X-Y)	.108			
Duygularını İfade Etme (X)		-.101*	.042	-2.413
3. Basamak (XM-Y)	.076			
Duygularını İfade Etme (X)		-.068	.041	-1.640
Kendini Suçlama (M)		1.107***	.248	4.473

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etmeleri ve anksiyete belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair kendini suçlamanın aracı rolüne ilişkin aracı regeresyon analizinde, kendini suçlama aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmenin anksiyete belirtilerini anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta = -.101$, $p < .05$). Kendini suçlama aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin anlamlılığının ortadan kalktığı bulunmuştur ($\beta = -.068$, $p > .05$). Ebeveyn çatışmasına dair kendini suçlamanın duygularını ifade etme ve anksiyete belirtileri arasında tam aracı rolü olduğu doğrulanmıştır (Tablo 16).

Tablo 17. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Obsesif Kompulsif Puanları Arasındaki İlişkide Kendini Suçlamanın Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.032			
Duygularını İfade Etme (X)		-.030**	.009	-3.254
2. Basamak (X-Y)	.022			
Duygularını İfade Etme (X)		-.104*	.039	-2.668
3. Basamak (XM-Y)	.075			
Duygularını İfade Etme (X)		-.074	.038	-1.931
Kendini Suçlama (M)		.982***	.231	4.246

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etmeleri ve obsesif kompulsif belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair kendini suçlamanın aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, kendini suçlama aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmenin obsesif kompulsif belirtilerini anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta = -.104$, $p < .01$). Kendini suçlama aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin anlamlılığının ortadan kalktığı bulunmuştur ($\beta = -.074$, $p > .05$). Ebeveyn çatışmasına dair kendini suçlamanın duygularını ifade etme ve obsesif kompulsif belirtileri arasında tam aracı rolü olduğu doğrulanmıştır (Tablo 17).

Tablo 18. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Depresyon Puanları Arasındaki İlişkide Kendini Suçlamannın Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.032			
Duygularını İfade Etme (X)		-.030**	.009	-3.254
2. Basamak (X-Y)	.023			
Duygularını İfade Etme (X)		-.156**	.057	-2.716
3. Basamak (XM-Y)	.060			
Duygularını İfade Etme (X)		-.119*	.057	-2.082
Kendini Suçlama (M)		1.227***	.345	3.560

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etme ve depresyon belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair kendilerini suçlamalarının aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, kendini suçlama aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmenin depresyon belirtilerini anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta = -.156$, $p < .01$). Kendini Suçlama aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin anlamlılığı azalmış ancak tamamen ortadan kalkmamıştır ($\beta = -.119$, $p < .05$). Yapılan Sobel Testi analizi, duygularını ifade etmenin depresyon belirtileri ile ilişkisinde ebeveyn çatışmasına dair kendini suçlamannın kısmi aracı olduğunu göstermiştir ($z = -2.43$, $p < .05$) (Tablo 18).

Tablo 19. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Kişilerarası Duyarlılık Puanları Arasındaki İlişkide Kendini Suçlamanın Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.032			
Duygularını İfade Etme (X)		-.030**	.009	-3.254
2. Basamak (X-Y)	.049			
Duygularını İfade Etme (X)		-.158***	.042	-4.028
3. Basamak (XM-Y)	.091			
Duygularını İfade Etme (X)		-.131**	.039	-3.356
Kendini Suçlama (M)		.903***	.234	3.853

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etme ve kişilerarası duyarlılık belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair kendilerini suçlamalarının aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, kendini suçlama aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmenin kişilerarası duyarlılık belirtilerini anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta = -.156$, $p < .01$). Kendini Suçlama aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin anlamlılığı azalmış ancak tamamen ortadan kalkmamıştır ($\beta = -.131$, $p < .01$). Yapılan Sobel Testi analizi, duygularını ifade etmenin kişilerarası duyarlılık belirtileri ile ilişkisinde ebeveyn çatışmasına dair kendini suçlamanın kısmi aracı olduğunu göstermiştir ($z = -2.52$, $p < .05$) (Tablo 19).

Tablo 20. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Psikoz Puanları Arasındaki İlişkide Kendini Suçlamanın Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.032			
Duygularını İfade Etme (X)		-.030**	.009	-3.254
2. Basamak (X-Y)	.060			
Duygularını İfade Etme (X)		-.163***	.036	-4.498
3. Basamak (XM-Y)	.110			
Duygularını İfade Etme (X)		-.136***	.036	-3.782
Kendini Suçlama (M)		.910***	.216	4.219

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etme ve psikoz belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair kendilerini suçlamalarının aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, kendini suçlama aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmenin psikoz belirtilerini anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta = -.163$, $p < .001$). Kendini Suçlama aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin anlamlılığında azalma göstermemiştir ($\beta = -.136$, $p < .001$). Elde edilen sonuçlar ebeveyn çatışmasına dair kendini suçlamının, duygularını ifade etme ve psikoz belirtileri arasındaki ilişkide aracı olmadığını göstermiştir (Tablo 20).

Tablo 21. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Fobik Anksiyete Puanları Arasındaki İlişkide Kendini Suçlamanın Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.032			
Duygularını İfade Etme (X)		-.030**	.009	-3.254
2. Basamak (X-Y)	.040			
Duygularını İfade Etme (X)		-.092***	.025	-3.646
3. Basamak (XM-Y)	.103			
Duygularını İfade Etme (X)		-.071**	.025	-2.856
Kendini Suçlama (M)		.702***	.149	4.727

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etme ve fobik anksiyete belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair kendilerini suçlamalarının aracı rolüne ilişkin analizde, kendini suçlama aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmenin fobik anksiyete belirtilerini anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta = -.092$, $p < .001$). Kendini Suçlama aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin anlamlılığı azalmış ancak tamamen ortadan kalkmamıştır ($\beta = -.071$, $p < .01$). Yapılan Sobel Testi analizi, duygularını ifade etmenin fobik anksiyete belirtileri ile ilişkisinde ebeveyn çatışmasına dair kendini suçlamanın kısmi aracı olduğunu göstermiştir ($z = -2.72$, $p < .01$) (Tablo 21).

Tablo 22. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Paranoid Düşünce Puanları Arasındaki İlişkide Kendini Suçlamanın Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.032			
Duygularını İfade Etme (X)		-.030**	.009	-3.254
2. Basamak (X-Y)	.016			
Duygularını İfade Etme (X)		-.056*	.025	-2.238
3. Basamak (XM-Y)	.066			
Duygularını İfade Etme (X)		-.038	.025	-1.513
Kendini Suçlama (M)		.623***	.150	4.143

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etmeleri ve paranoid düşünce belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair kendini suçlamanın aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, kendini suçlama aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmenin paranoid düşünce belirtilerini anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta = -.056$, $p < .05$). Kendini suçlama aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin anlamlılığının ortadan kalktığı bulunmuştur ($\beta = -.038$, $p > .05$). Ebeveyn çatışmasına dair kendini suçlamanın duygularını ifade etme ve paranoid düşünce belirtileri arasında tam aracı rolü olduğu doğrulanmıştır (Tablo 22).

Tablo 23. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Ek-skala Puanları Arasındaki İlişkide Kendini Suçlamanın Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.032			
Duygularını İfade Etme (X)		-.030**	.009	-3.254
2. Basamak (X-Y)	.027			
Duygularını İfade Etme (X)		-.084**	.028	-2.951
3. Basamak (XM-Y)	.068			
Duygularını İfade Etme (X)		-.065*	.028	-2.288
Kendini Suçlama (M)		.639***	.170	3.753

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etme ve Ek-skala belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair kendilerini suçlamalarının aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, kendini suçlama aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmenin Ek-skala belirtilerini anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta = -.084$, $p < .01$). Kendini Suçlama aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin anlamlılığı azalmış ancak tamamen ortadan kalkmamıştır ($\beta = -.065$, $p < .05$). Yapılan Sobel Testi analizi, duygularını ifade etmenin Ek-skala belirtileri ile ilişkisinde ebeveyn çatışmasına dair kendini suçlamanın kısmi aracı olduğunu göstermiştir ($z = -2.49$, $p < .05$) (Tablo 23).

Tablo 24. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Toplam Belirti Puanları Arasındaki İlişkide Kendini Suçlamanın Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

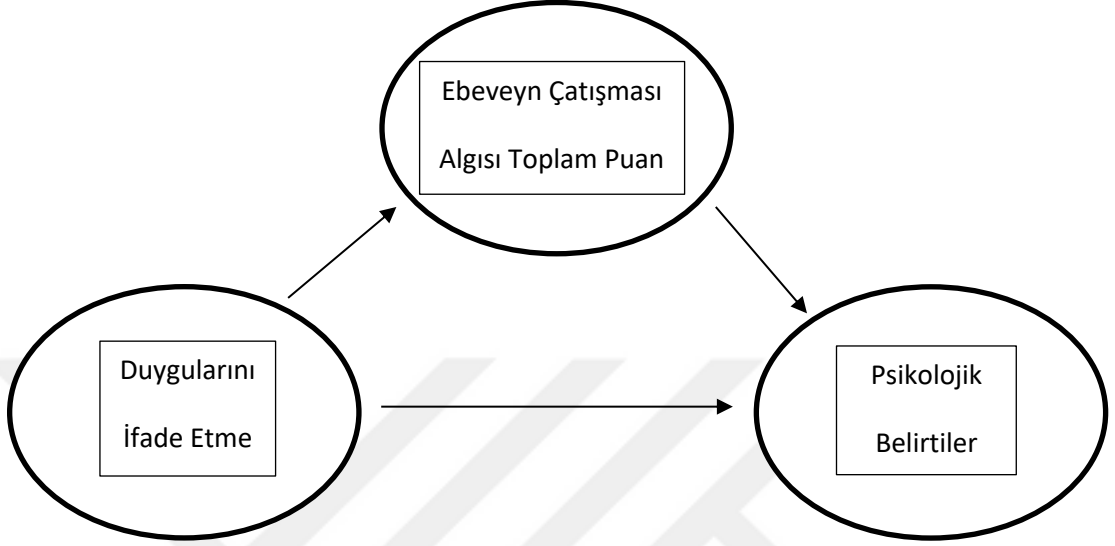
	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.032			
Duygularını İfade Etme (X)		-.030**	.009	-3.254
2. Basamak (X-Y)	.032			
Duygularını İfade Etme (X)		-1.025**	.314	-3.267
3. Basamak (XM-Y)	.102			
Duygularını İfade Etme (X)		-.750*	.308	-2.438
Kendini Suçlama (M)		9.194***	1.850	4.970

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etme ve toplam belirti puanları arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair kendilerini suçlamalarının aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, kendini suçlama aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmenin toplam belirti puanlarını anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta = -1.025$, $p < .01$). Kendini Suçlama aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin anlamlılığı azalmış ancak tamamen ortadan kalkmamıştır ($\beta = -.750$, $p < .05$). Yapılan Sobel Testi analizi, duygularını ifade etmenin toplam belirti puanları ile ilişkisinde ebeveyn çatışmasına dair kendini suçlamının kısmi aracı olduğunu göstermiştir ($z = -2.76$, $p < .01$) (Tablo 24).

Şekil 4. Model 3

Duyularını ifade etmenin, psikolojik semptom alt ölçeklerinden anksiyete, obsesif kompulsif, depresyon, kişiler arası duyarlılık, psikotizm, fobik anksiyete, paranoid düşünce, Ek-skala ve SCL90-R toplam puanını aracı değişken regresyona katılmadan önce negatif yönde yordadığı bulunmuştur (Tablo 7, 8,9, 10, 11, 12, 13, 14, 15). Ayrıca duygularını ifade etmenin, ebeveyn çatışması algısı toplam puanını da negatif yönde yordadığı görülmektedir (Tablo 25).

Tablo 25. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Anksiyete Puanları Arasındaki İlişkide Ebeveyn Çatışması Algısı Toplam Puanının Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.027			
Duygularını İfade Etme (X)		-131**	.044	-2.973
2. Basamak (X-Y)	.108			
Duygularını İfade Etme (X)		-.101*	.042	-2.413
3. Basamak (XM-Y)	.151			
Duygularını İfade Etme (X)		-.055	.039	-1.398
ÇEÇAÖ Toplam(M)		.347***	.049	7.035

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etmeleri ve anksiyete belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair algının aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, ebeveyn çatışması algısı aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmenin anksiyete belirtilerini anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta = -.101$, $p < .05$). Kendini suçlama aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin anlamlılığının ortadan kalktığı bulunmuştur ($\beta = -.055$, $p > .05$). Ebeveyn çatışmasına dair kendini suçlamanın duygularını ifade etme ve anksiyete belirtileri arasında tam aracı rolü olduğu doğrulanmıştır (Tablo 25).

Tablo 26. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Obsesif Kompulsif Puanları Arasındaki İlişkide Ebeveyn Çatışması Algısı Toplam Puanının Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.027			
Duygularını İfade Etme (X)		-131**	.044	-2.973
2. Basamak (X-Y)	.022			
Duygularını İfade Etme (X)		-.104**	.039	-2.668
3. Basamak (XM-Y)	.136			
Duygularını İfade Etme (X)		-.064	.037	-1.730
ÇEÇAÖ Toplam(M)		.300***	.046	6.480

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etmeleri ve obsesif kompulsif belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair algının aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, ebeveyn çatışması algısı aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmenin obsesif kompulsif belirtilerini anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta = -.104$, $p < .01$). Kendini suçlama aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin anlamlılığının ortadan kalktığı bulunmuştur ($\beta = -.064$, $p > .05$). Ebeveyn çatışmasına dair kendini suçlamanın duygularını ifade etme ve obsesif kompulsif belirtileri arasında tam aracı rolü olduğu doğrulanmıştır (Tablo 26).

Tablo 27. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Depresyon Puanları Arasındaki İlişkide Ebeveyn Çatışması Algısı Toplam Puanının Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.027			
Duygularını İfade Etme (X)		-.131**	.044	-2.973
2. Basamak (X-Y)	.023			
Duygularını İfade Etme (X)		-.156**	.057	-2.716
3. Basamak (XM-Y)	.144			
Duygularını İfade Etme (X)		-.096	.055	-1.755
ÇEÇAÖ Toplam(M)		.458***	.068	6.714

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etmeleri ve depresyon belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair algının aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, ebeveyn çatışması algısı aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmenin depresyon belirtilerini anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta = -.156$, $p < .01$). Ebeveyn çatışması algısı aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin anlamlılığının ortadan kalktığı bulunmuştur ($\beta = -.096$, $p > .05$). Ebeveyn çatışmasına dair kendini suçlamanın duygularını ifade etme ve depresyon belirtileri arasında tam aracı rolü olduğu doğrulanmıştır (Tablo 27).

Tablo 28. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Kişilerarası Duyarlılık Puanları Arasındaki İlişkide Ebeveyn Çatışması Algısı Toplam Puanının Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.027			
Duygularını İfade Etme (X)		-.131**	.044	-2.973
2. Basamak (X-Y)	.049			
Duygularını İfade Etme (X)		-.158***	.039	-4.028
3. Basamak (XM-Y)	.154			
Duygularını İfade Etme (X)		-.119**	.037	-3.172
ÇEÇAÖ Toplam(M)		.296***	.047	6.303

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etme ve kişilerarası duyarlılık belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair algılarının aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, ebeveyn çatışması algısı aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmenin kişilerarası duyarlılık belirtilerini anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta = -.158$, $p < .001$). Ebeveyn çatışması algısı aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin anlamlılığı azalmış ancak tamamen ortadan kalkmamıştır ($\beta = -.119$, $p < .01$). Yapılan Sobel Testi analizi, duygularını ifade etmenin kişilerarası duyarlılık belirtileri ile ilişkisinde ebeveyn çatışması algısının kısmi aracı olduğunu göstermiştir ($z = -2.69$, $p < .01$) (Tablo 28).

Tablo 29. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Psikoz Puanları Arasındaki İlişkide Ebeveyn Çatışması Algısı Toplam Puanının Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.027			
Duygularını İfade Etme (X)		-.131**	.044	-2.973
2. Basamak (X-Y)	.060			
Duygularını İfade Etme (X)		-.163***	.036	-4.498
3. Basamak (XM-Y)	.136			
Duygularını İfade Etme (X)		-.132***	.035	-3.752
ÇEÇAÖ Toplam(M)		.232***	.044	5.273

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

** $p < .01$, *** $p < .001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etme ve psikoz belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair algılarının aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, ebeveyn çatışması algısı aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmenin psikoz belirtilerini anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta = -.163$, $p < .001$). Ebeveyn çatışması algısı aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin anlamlılık derecesinde azalma görülmemiştir ($\beta = -.132$, $p < .001$). Elde edilen sonuçlar ebeveyn çatışması algısının, duygularını ifade etme ve psikoz belirtileri arasındaki ilişkide aracı olmadığını göstermiştir (Tablo 29).

Tablo 30. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Fobik Anksiyete Puanları Arasındaki İlişkide Ebeveyn Çatışması Algısı Toplam Puanının Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.027			
Duygularını İfade Etme (X)		-.131**	.044	-2.973
2. Basamak (X-Y)	.040			
Duygularını İfade Etme (X)		-.092***	.025	-3.646
3. Basamak (XM-Y)	.102			
Duygularını İfade Etme (X)		-.073**	.025	-2.941
ÇEÇAÖ Toplam(M)		.145***	.031	4.691

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

** $p < .01$, *** $p < .001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etme ve fobik anksiyete belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair algılarının aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, ebeveyn çatışması algısı aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmenin fobik anksiyete belirtilerini anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta = -.092$, $p < .001$). Ebeveyn çatışması algısı aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin anlamlılığı azalmış ancak tamamen ortadan kalkmamıştır ($\beta = -.073$ $p < .01$). Yapılan Sobel Testi analizi, duygularını ifade etmenin fobik anksiyete belirtileri ile ilişkisinde ebeveyn çatışması algısının kısmi aracı olduğunu göstermiştir ($z = -2.51$, $p < .05$) (Tablo 30).

Tablo 31. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Paranoid Düşünce Puanları Arasındaki İlişkide Ebeveyn Çatışması Algısı Toplam Puanının Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.027			
Duygularını İfade Etme (X)		-.131**	.044	-2.973
2. Basamak (X-Y)	.016			
Duygularını İfade Etme (X)		-.056*	.025	-2.238
3. Basamak (XM-Y)	.115			
Duygularını İfade Etme (X)		-.033	.024	-1.341
ÇEÇAÖ Toplam(M)		.182***	.030	5.981

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etmeleri ve paranoid düşünce belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair algının aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, ebeveyn çatışması algısı aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmenin paranoid düşünce belirtilerini anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta = -.056$, $p < .05$). Ebeveyn çatışması algısı aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin anlamlılığının ortadan kalktığı bulunmuştur ($\beta = -.033$, $p > .05$). Ebeveyn çatışmasına dair kendini suçlamanın duygularını ifade etme ve paranoid düşünce belirtileri arasında tam aracı rolü olduğu doğrulanmıştır (Tablo 31).

Tablo 32. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Ek-skala Puanları Arasındaki İlişkide Ebeveyn Çatışması Algısı Toplam Puanının Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.027			
Duygularını İfade Etme (X)		-.131**	.044	-2.973
2. Basamak (X-Y)	.027			
Duygularını İfade Etme (X)		-.084**	.028	-2.951
3. Basamak (XM-Y)	.091			
Duygularını İfade Etme (X)		-.062*	.028	-2.231
ÇEÇAÖ Toplam(M)		.165***	.035	4.718

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etme ve Ek-skala belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair algılarının aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, ebeveyn çatışması algısı aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmenin Ek-skala belirtilerini anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta = -.084$, $p < .01$). Ebeveyn çatışması algısı aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin anlamlılığı azalmış ancak tamamen ortadan kalkmamıştır ($\beta = -.062$, $p < .05$). Yapılan Sobel Testi analizi, duygularını ifade etmenin Ek-skala belirtileri ile ilişkisinde ebeveyn çatışması algısının kısmi aracı olduğunu göstermiştir ($z = -2.51$, $p < .05$) (Tablo 32).

Tablo 33. Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Etme Puanları ile Toplam Belirti Puanları Arasındaki İlişkide Ebeveyn Çatışması Algısı Toplam Puanının Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

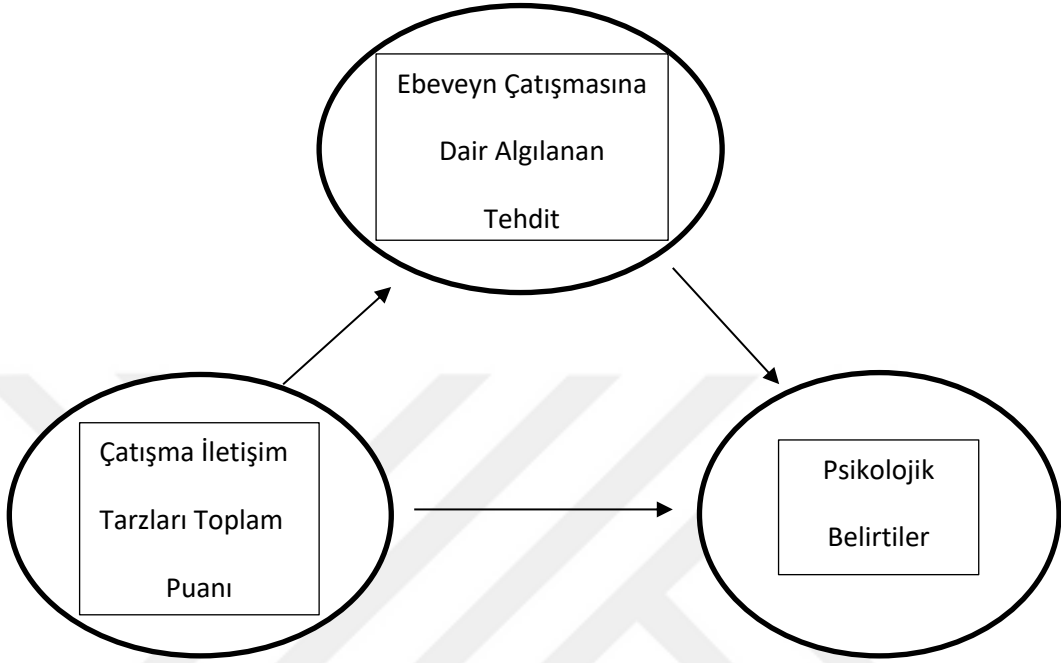
	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.027			
Duygularını İfade Etme (X)		-.131**	.044	-2.973
2. Basamak (X-Y)	.032			
Duygularını İfade Etme (X)		-1.025**	.314	-3.267
3. Basamak (XM-Y)	.166			
Duygularını İfade Etme (X)		-.679*	.296	-2.295
ÇEÇAÖ Toplam(M)		2.633***	.370	7.114

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etme ve SCL90-R toplam belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair algılarının aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, ebeveyn çatışması algısı aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce duygularını ifade etmenin toplam belirtileri anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta = -1.025$, $p < .01$). Ebeveyn çatışması algısı aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise duygularını ifade etmenin anlamlılığı azalmış ancak tamamen ortadan kalkmamıştır ($\beta = -.679$, $p < .05$). Yapılan Sobel Testi analizi, duygularını ifade etmenin toplam belirtiler ile ilişkisinde ebeveyn çatışması algısının kısmi aracı olduğunu göstermiştir ($z = -2.74$, $p < .01$) (Tablo 33).

Şekil 5. Model 4

Tablo 34. Üniversite Öğrencilerinin Çatışma İletişim Tarzları Toplam Puanı ile Kişilerarası Duyarlılık Puanı Arasındaki İlişkide Algılanan Tehdidin Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.046			
ÇİTÖ Toplam (X)		-.036***	.009	3.923
2. Basamak (X-Y)	.026			
ÇİTÖ Toplam (X)		-.069**	.024	-2.897
3. Basamak (XM-Y)	.124			
ÇİTÖ Toplam (X)		-.040	.023	-1.700
Algılanan Tehdit (M)		.825***	.139	5.954

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Üniversite öğrencilerinin çatışma iletişim tarzları toplam puanları ve kişilerarası duyarlılık belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdidin aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, algılanan tehdit aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce çatışma iletişim tarzları toplam puanlarının kişilerarası duyarlılık belirtilerini anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta = -.069$, $p < .01$). Algılanan tehdit aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise çatışma iletişim tarzları toplam puanının anlamlılığının ortadan kalktığı bulunmuştur ($\beta = -.040$, $p > .05$). Ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdidin çatışma iletişim tarzları toplam puanları ve kişilerarası duyarlılık belirtileri arasında tam aracı rolü olduğu doğrulanmıştır (Tablo 34).

Tablo 35. Üniversite Öğrencilerinin Çatışma İletişim Tarzları Toplam Puanı ile Fobik Anksiyete Puanı Arasındaki İlişkide Algılanan Tehdidin Aracı Rolü İçin Yapılan Analiz Sonuçları

	R^2	β	SE	Test İstatistiği
1. Basamak (X-M)	.046			
ÇİTÖ Toplam (X)		-.036***	.009	3.923
2. Basamak (X-Y)	.017			
ÇİTÖ Toplam (X)		-.036*	.015	-2.346
3. Basamak (XM-Y)	.094			
ÇİTÖ Toplam (X)		-.019	.015	-1.265
Algılanan Tehdit (M)		.468***	.090	5.206

X=bağımsız değişken, Y=bağımlı değişken, M=mediatör değişken,

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Üniversite öğrencilerinin çatışma iletişim tarzları toplam puanları ve fobik anksiyete belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdidin aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizinde, algılanan tehdit aracı değişken olarak analize dahil edilmeden önce çatışma iletişim tarzları toplam puanlarının fobik anksiyete belirtilerini anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta = -.036$, $p < .05$). Algılanan tehdit aracı değişken olarak analize dahil edildikten sonra ise çatışma iletişim tarzları toplam puanının anlamlılığının ortadan kalktığı bulunmuştur ($\beta = -.019$, $p > .05$). Ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdidin çatışma iletişim tarzları toplam puanları ve fobik anksiyete belirtileri arasında tam aracı rolü olduğu doğrulanmıştır (Tablo 35).

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı, üniversitesi öğrencilerinin çatışma stilleri, ebeveyn çatışması algıları ve psikolojik belirtileri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaçla öncelikle üniversite öğrencilerinin ilişkilerinde kullandıkları çatışma stillerinin, ebeveyn çatışmasına dair algılarının ve psikolojik belirtilerinin cinsiyete göre değişiklik gösterip göstermediği incelenmiştir. Sonrasında bu değişkenlerin birbirleri ile ilişkileri ortaya konmuş ve çatışma stilleri ile psikolojik belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışma algısının aracı etkisi incelenmiştir.

Araştırmanın birinci problemi doğrultusunda üniversite öğrencilerinin çatışma stilleri, ebeveyn çatışma algısı ve psikolojik belirtilerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Çatışma stilleri incelendiğinde, çatışmaya yaklaşma/kaçınma ve çatışmada duygularını ifade etme boyutlarında cinsiyete bağlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Buna göre, erkekler kadınlara oranla çatışmaya daha çok girmekte, kadınlar ise erkeklere kıyasla girdikleri çatışmalarda duygularını daha fazla ifade etmektedirler. Çalışmanın bulguları daha önce yapılmış bazı çalışmalar ile tutarlılık göstermektedir. Yavuzer, Karataş ve Gündoğdu'nun (2013) yaptıkları çalışmada, erkek ergenlerin kızlara kıyasla çatışma çözümünde daha fazla saldırganlığa başvurdukları, kızların ise daha çok problemin çözümüne yönelik adımlar attıkları görülmüştür. DeWied ve ark. (2007) erkeklerin çatışmaya fiziksel güç ve şiddet kullanımıyla dahil olduğunu, kızların ise yapıcı problem çözme davranışlarında bulduklarını göstermiştir. Kobak ve ark. (1993) ise yaptıkları çalışmada çatışma çözümünde kızların işlevsel olmayan öfkeyi daha az kullandıklarını, erkeklerin ise çatışmaya çok daha fazla girerek işlevsel olmayan öfke sergilediklerini bulmuştur. Çatışma esnasında erkeklerin çatışmaya daha fazla dahil olmaları ve işlevsiz olmasına rağmen sözel ve fiziksel şiddet kullanmaları, kızların ise daha çok duygularını ifade ederek yapıcı sorun çözme davranışlarında bulunmalarının nedeni, erkeklere ve kızlara yüklenen sosyal roller ile açıklanabilir. Erkekler tarafından gösterilen saldırgan davranışların kızlara kıyasla sosyal olarak daha fazla kabul görmesi, desteklenmesi, erkeklik göstergesi olarak kabul edilmesi erkeklerin saldırgan davranışlar kullanmasına neden olabilmektedir. Kızların ise

çatışma karşısında sakin, yapıcı ve çözüme yönelik davranışlarda bulunması, duygularını daha sık ifade etmesi beklenmektedir (Atay, 2004; Akt. Yavuzer ve ark., 2013). Bu çalışmaların yanı sıra, çatışma stilleri açısından cinsiyete dayalı farklılığın bulunmadığı çalışmalar da mevcuttur (Johnson ve Johnson, 2004; Küçük-Helvacı, 2012; Gültekin, 2006; Deniz, Aslan ve Hamarta, 2002; Soyer ve Bilgin, 2010).

Üniversite öğrencilerinin ebeveyn çatışmasına yönelik algıları değerlendirildiğinde, çatışma özellikleri, tehdit ve kendini suçlama alt ölçeklerinden yalnızca kendini suçlama boyutunda cinsiyete bağlı farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre, erkekler kadınlara kıyasla ebeveynlerinin yaşadıkları çatışmalardan kendilerini daha fazla sorumlu tutmakta ve daha fazla suçluluk hissetmektedir. Bu sonucun, ilgili literatür ile tutarlı olduğu görülmüştür. Literatür incelendiğinde erkeklerin ebeveyn çatışmasına dair kendilerini daha fazla suçladıklarını gösteren çalışmalar mevcuttur (Altınok, 2014; Ulu ve Fışıloğlu, 2002). Benzer şekilde Peksaygılı (2005), yaptığı çalışmada ebeveyn çatışmasına yönelik kendini suçlamanın kızlara oranla erkeklerin içe yönelim ve dışa yönelim problemleri ile daha fazla ilişkili olduğunu bulgulamıştır. Ebeveynler arası çatışma hem erkek hem kızlar tarafından tehdit olarak algılanmakta, erkekler ebeveyn çatışmasını kendilerine yönelik tehdit, kızlar ise aile ilişkilerinin uyumuna yönelik bir tehdit olarak değerlendirmektedir (Grych ve ark., 2003). Kız çocuklar anne babalar tarafından genellikle daha hassas ve çatışmadan etkilenmeye müsait olarak değerlendirilirken, erkek çocuklar ise daha metanetli ve çatışma ile baş edebilir görülmektedir (Cumming, Davies ve Simpson, 1994). Bu nedenle anne babalar kız çocuklarının yanında çatışmaktan kaçınırken, erkek çocukların yanında daha sık çatışmaya girebilirler. Bu durum erkek çocukların anne baba çatışmasına daha fazla maruz kalmasına neden olabilir. Çatışmaya daha fazla maruz kalmak ve müdahil olmak erkek çocukların anne baba çatışmasına dair daha fazla suçluluk duymasına neden olabilmektedir. Bunların yanı sıra araştırmanın bulguları ile tutarlılık göstermeyen çalışmalar da mevcuttur. Örneğin El-Sheikh ve Reiter (1996), kızların erkeklere kıyasla ebeveyn çatışmasına dair kendilerini daha fazla suçladıkları, daha fazla arada kaldıkları ve müdahale etme mecburiyetinde hissettiklerini bulgulamıştır.

Üniversite öğrencilerinin sergiledikleri psikolojik belirtilerin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde yalnızca psikotizm ve ek skala puanlarında

anlamli bir farklılık görülmüştür. Buna göre; psikotizm ve ek skala içerisinde yer alan yeme bozuklukları, uyku ve suçluluk duygusu gibi psikolojik belirtilerin kadınlara kıyasla erkekler tarafından daha fazla sergilendiği görülmektedir. Diğer psikolojik belirti kategorilerinde ve belirti toplam puanlarında cinsiyete dayalı bir farklılık gözlenmemiştir. Benzer şekilde literatürde yapılan bazı çalışmalar psikolojik belirtilerde cinsiyete dayalı bir farklılaşma olmadığını, erkek ve kızların benzer oranlarda psikolojik belirti sergilediklerini göstermektedir (Baldwin ve ark., 1997; Savcı, 2013; Masten ve ark., 2003; Özbay, 2003). Öte yandan çalışmanın bulgularının aksine literatürde yer alan pek çok çalışma ise kızların erkeklere kıyasla olumsuz olaylar karşısında daha fazla patoloji geliştirdiklerini ve daha fazla psikolojik belirti sergilediklerini öne sürmektedir (Güven, 2008; Altıntaş, 2011; Alver, 2003; Kartal ve ark, 2009). Örneğin Birel (2012) lise öğrencilerinin rekabetçi tutumları, psikolojik belirtileri ve problem çözme becerilerini incelediği çalışmasında kız öğrencilerin psikolojik sağlık belirtilerinin erkek öğrencilere kıyasla daha düşük olduğunu bulgulamıştır. Cinsiyetler arasındaki bu farklılığın ise kadınlar üzerindeki geleneksel beklentiler ve sosyal eşitsizlikler nedeniyle ortaya çıkabileceğini öne sürmüştür. Çalışmanın literatür ile çelişen bu bulgusunun nedenine ilişkin daha ileri araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Araştırmanın ikinci problemi doğrultusunda çatışma stilleri, ebeveyn çatışma algısı ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çatışma stilleri ve psikolojik belirtiler arasında farklı boyutlarda ve farklı eşleşmelerde anlamlı ilişkiler bulunduğu görülmüştür. İlk olarak, üniversite öğrencilerinin çatışmaya yaklaşma/kaçınma davranışları ile hostilite ve paranoid düşünce belirtileri arasında pozitif ilişkiler bulunmuştur. Çatışmaya girme konusunda istekli, çatışmaya yatkın kişiler daha fazla hostilite ve paranoid düşünce belirtileri sergilemektedir. Duygularını ifade etme boyutunun ise anksiyete, obsesif kompulsif, depresyon, kişilerarası duyarlılık, psikotizm, fobik anksiyete, paranoid düşünceler, ekskala boyutları ve toplam belirti puanları ile negatif ilişkili olduğu görülmüştür. Çatışma esnasında karşı tarafa duygularını ifade edebilen, kendini açabilen kişilerin neredeyse tüm alt boyutlarda daha az psikolojik belirti sergilediği görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin çatışma stilleri toplam puanlarının ise kişilerarası duyarlılık ve fobik anksiyete puanları arasında negatif ilişki olduğu görülmüştür. Buna göre genel olarak

çatışmaya girmekten kaçınmayan ve çatışma sırasında duygularını ifade edebilen kişilerin daha az kişilerarası duyarlılık ve fobik anksiyete belirtileri sergiledikleri bulgulanmıştır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde kişilerarası ilişkilerde kullanılan problem çözme becerilerinin, çatışma stillerinin bireylerin psikolojik stresleri (D’Zurilla ve Sheedy, 1991), intihar riski, öz değerlendirmeleri, düşmanlık ve umutsuzluk seviyeleri (D’Zurilla ve ark., 1998), saldırganlıkları (D’Zurilla, Chang ve Sanna, 2003) ve sosyal kaygıları (Hamarta, 2010) üzerinde olumlu etkileri olduğu görülmüştür. Haaga ve ark. (1995), çatışma yaratan problemi yönetilebilir bir zorluk olarak gören yapıcı tutuma sahip kişilerin daha az bağımlılık, depresyon ve kaygı belirtileri sergilediklerini bulgulanmıştır. Çatışmaya girmeye yatkın kişiler, kişiler arası ilişkilerde anlaşmazlıkların çözümü için çatışmayı kullanmakta ve çatışmanın getirdiği gerilim ve taraf alma nedeniyle karşı tarafa yöneltilmiş düşmanlık ve paranoid düşünce belirtilerini daha sık gösterebilmektedir. Duygularını ifade etme ise karşı taraf ile uzlaşma sağlanmak istenen konu hakkında duygu, düşünce ve fikir paylaşımını desteklediğinden dolayı ikili ilişkileri ve psikolojik iyi oluşu koruyucu etkiye sahip olabileceği düşünülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin çatışma stilleri ve ebeveyn çatışma algıları arasındaki ilişkiler incelendiğinde, duygularını ifade etme puanları ile algılanan tehdit, kendini suçlama alt ölçekleri ve toplam puanları arasında negatif ilişki gözlenmiştir. Çatışmaya yaklaşma/kaçınma alt boyutunun ve çatışma stilleri toplam puanlarının ebeveyn çatışması algısı ile anlamlı bir ilişkisi bulunamamıştır. Buna göre, çatışma sırasında duygularını açık bir şekilde ifade edebilen kişilerin ebeveyn çatışmasını daha az tehdit olarak algıladıkları, ebeveyn çatışmasına dair kendilerini daha az suçladıkları görülmüştür. Literatür incelendiğinde bireylerin kullandıkları çatışma stillerinin ebeveynleri arasındaki çatışmayı algılayış biçimlerini nasıl şekillendirdiğine yönelik yeterli sayıda çalışmaya rastlanmamaktadır. Bunun yanı sıra ebeveynler arası çatışmanın çocukların çatışma stillerini biçimlendirici rolüne ilişkin çalışmalar mevcuttur (Reese-Weber, 2000; Underwood ve ark., 2008; Besen, 2016; Üney, 2016). Staats ve ark.’nın (2017) ergenler ve ebeveynleri ile yaptıkları çalışma ergenlerin ebeveynlerinden edindikleri çatışma stillerini arkadaşları ile olan ilişkilerinde de kullandıklarını göstermektedir. Benzer şekilde Reese-Weber ve Kahn (2005), ebeveynlerin kullandıkları çatışma çözüm stillerinin öncelikle ebeveyn-ergen

çatışmalarına, sonrasında ise ergenlerin kardeşleriyle yaşadıkları çatışmalara aktarıldığını bulgulamıştır. Literatür ve araştırmanın literatür ile tutarsız gözükten sonuçları birlikte değerlendirildiğinde, çocukluk ve ergenlik çağında, kişilerin çatışma stillerinin şekillenmesinde ebeveynler arası çatışmanın özelliklerinin ve ebeveynlerin kullandıkları çatışma stillerinin etkili olduğu; daha sonraki genç yetişkinlik döneminde ise kişinin edindiği çatışma stillerinin ebeveyn çatışma algısını şekillendirerek karşılıklı bir etkileşim yarattığı düşünülebilir. Ayrıca, duygularını ifade etme becerisi gelişmiş kişilerin ebeveynler arası çatışmayı olağan ve yapıcı bir fikir alışverişi olarak değerlendirmesi, bu yüzden de daha az suçluluk duyması mümkün gözükmektedir.

Üniversite öğrencilerinin ebeveynleri arasında yaşanan çatışmaya dair algıları ve psikolojik belirtileri arasındaki ilişki incelendiğinde çatışma özellikleri, tehdit ve kendini suçlama boyutları ile toplam psikolojik belirti puanları arasında pozitif ilişki gözlenmiştir. Ayrıca ebeveyn çatışması algısının tüm alt boyutları ve toplam puanı ile psikolojik belirtilerin tüm alt puanları arasında pozitif ilişki olduğu görülmüştür. Buna göre, ebeveynleri arasındaki çatışmayı daha sık ve şiddetli olarak algılayan, ebeveyn çatışmasını kendine ve ailesine yönelik tehdit olarak gören ve ebeveyn çatışmasından kendini sorumlu tutan kişiler genel olarak daha fazla psikolojik belirti göstermektedir. Çalışmanın bu bulgusu, literatürdeki pek çok çalışma ile uyumludur. Ebeveyn çatışmasının çocukların psikolojik sorunları ile ilişkili olduğunu gösteren çocukluk ve ergenlik döneminde yapılmış pek çok çalışma mevcuttur (Grych ve ark., 2000; Davies ve ark., 2012; Davies ve ark., 2018; Cummings ve ark., 2012). Çocukluk ve ergenlik döneminde ebeveynler arası çatışmaya sık ve şiddetli bir şekilde maruz kalmak, çocukların çatışmaya yönelik algıları üzerinden psikolojik problemler yaşamasına neden olmaktadır. Daha şiddetli ebeveyn çatışmaları (daha yoğun, daha uzun süreli ve daha az çözüme ulaşan), çocukların yaşadığı hüznün, umutsuzluk, kaygı ve öfke gibi olumsuz sonuçlarla ilişkilidir (Grych ve Fincham, 1990). Örneğin, ebeveynler arası tartışmalar sırasında ifade edilen düşmanlığın ve fiziksel saldırganlığın, zaman içinde çocuklarda daha fazla psikolojik rahatsızlık görülmesi ile bağlantılı olduğu bulunmuştur (Davies ve Cummings, 1994). Ebeveyn çatışmasını kendilerine ve ailelerine yönelik tehdit olarak algılayan, bu tehdit

karşısında kendilerini çaresiz ve suçlu hisseden çocukların pek çok içselleştirme ve dışsallaştırma problemleri geliştirdikleri görülmektedir.

Bu çalışmanın örnekleminin yaş grubu düşünüldüğünde, genç yetişkinlik döneminde de ebeveyn çatışmasının psikolojik belirtiler üzerindeki etkisinin devam ettiği görülmektedir. Yapılan çalışmalar, ebeveyn çatışması algılarının genç yetişkinlik döneminde de psikolojik belirtiler ile ilişkisinin devam ettiğini göstermektedir. Örneğin Cusimano ve Riggs (2013), üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada çocukluk döneminde ebeveyn çatışmasına maruz kalmanın genç yetişkinlik dönemindeki psikolojik işlevsellik ile ilişkili olduğunu bulgulamıştır. Benzer şekilde, Keeports ve Pittman (2015), ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdidin genç yetişkinlik dönemindeki depresyon semptomlarını, kendini suçlamanın ise kaygı belirtilerini yordadığını göstermiştir.

Ebeveyn çatışması genç yetişkinlik döneminde, çocuklar üniversite, iş gibi sebeplerle evden ayrılırlar dahi çocukların iyi oluşları üzerinde etkisini sürdürmeye devam etmektedir. Ebeveyn çatışmasına tanık olmak genç yetişkinlerin kendilerini arada kalmış ve tarafgir olmak zorunda hissetmelerine neden olmaktadır (Schrodt ve Afifi, 2007; Amato ve Afifi, 2006). Ebeveyn çatışmasına tanık olmak zaman zaman çatışmaya müdahil olmayı beraberinde getirmekte ve ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkinin kalitesini de olumsuz etkilemektedir (Bannon ve ark., 2017). Ebeveyn çatışmasına dair geçmiş deneyimler, hatıralar ve süregelen çatışmalar genç yetişkinlerin psikolojik belirtilerini yordadığı gibi, hayatın farklı alanlarındaki psikolojik işlevselliği üzerinde de etkilidir. Örneğin, Şirvanlı-Özen'in (2004) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada ebeveyn çatışmasına maruz kalan genç yetişkinlerin anne-babalarını daha az kabul edici ve duyarlı olarak değerlendirdiklerini, kendi romantik ilişkilerinde de daha fazla korkulu bağlanma geliştirdiklerini ve daha düşük benlik saygısına sahip olduklarını göstermiştir. Benzer şekilde Okur (2016), çocukluğunda ebeveyn çatışmasına maruz kalan genç yetişkinlerin, kendi romantik ilişkilerinde kaygılı ve kaçınan bağlanma stilleri geliştirdiklerini ve bu nedenle daha düşük yaşam doyumuna sahip olduklarını bulgulamıştır. Ebeveyn ile kurulan güvenli ve destekleyici ilişkilerin ebeveyn çatışmasının olumsuz etkilerinden çocuğu koruduğu, ebeveyn sıcaklığının çatışmaya rağmen yaşam doyumunu arttırdığı gözlenmiştir.

Araştırmanın üçüncü problemi doğrultusunda üniversite öğrencilerinin çatışma stilleri ve psikolojik belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışması algısının aracı rolü incelenmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde dört model ortaya konmuştur. İlk model, üniversite öğrencilerinin çatışma esnasında duygularını ifade etmeleri ve psikolojik belirtileri arasında ebeveyn çatışmasına dair algılanan tehdidin aracı rol oynadığını göstermiştir. Buna göre; bu modelde aracılık ilişkisi anksiyete, obsesif kompulsif, depresyon, paranoid düşünce alt boyutlarında ve toplam puanda tam aracı; kişilerarası duyarlılık, psikoz, fobik anksiyete ve ekskala belirti puanlarında kısmi aracı olarak ortaya çıkmıştır.

İkinci model, üniversite öğrencilerinin çatışma sırasında duygularını ifade etmeleri ile psikolojik belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına yönelik kendini suçlamanın aracı rol oynadığını göstermiştir. Buna göre; bu modelde aracılık ilişkisi anksiyete, obsesif kompulsif ve paranoid düşünce alt boyutlarında tam aracı; depresyon, kişilerarası duyarlılık, fobik anksiyete, ekskala alt boyutlarında ve toplam puanda kısmi aracı olarak ortaya çıkmıştır.

Üçüncü model, üniversite öğrencilerinin çatışma sırasında duygularını ifade etmeleri ile psikolojik belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına yönelik toplam algının aracı rol oynadığını göstermiştir. Buna göre; bu modelde aracılık ilişkisi anksiyete, obsesif kompulsif, depresyon, paranoid düşünce alt boyutlarında tam aracı; kişilerarası duyarlılık, fobik anksiyete, ekskala alt boyutlarında ve toplam puanda kısmi aracı olarak ortaya çıkmıştır.

Dördüncü model, üniversite öğrencilerinin çatışma stilleri toplam puanları ile psikolojik belirtileri arasındaki ilişkide ebeveyn çatışmasına yönelik algılanan tehdidin aracı rol oynadığını göstermiştir. Buna göre; bu modelde aracılık ilişkisi kişilerarası duyarlılık ve fobik anksiyete alt boyutlarında tam aracı olarak ortaya çıkmıştır.

Çatışma; sosyal varlıklar (bireyler, gruplar, organizasyonlar) içinde ve arasında yaşanan uyumsuzluk ve anlaşmazlık süreçleri olarak tanımlanmaktadır (Rahim, 2002). Kişilerarasında yaşanan çatışmalar bireyler için birer stres kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Bu stres kaynaklarının algılanış biçimi kişinin sahip olduğu çatışma algısı ile yakından ilgilidir. Bireylerin genel olarak “çatışma”

kavramına yönelik algısı kullanacağı çatışma stillerinin önemli bir belirleyicisidir. Kişi çatışmaya olumsuz ve çözümsüz bir değer atfediyorsa, çatışma karşısında takınacağı tutumun da daha çok yıkıcı, uzlaşmaya açık olmayan bir tutum olması beklenir. Ancak çatışmaya dair olumlu algı, çatışmanın normal ve çözülebilir olduğu düşüncesi bireyin kullandığı çatışma stillerinin de yapıcı ve çözüme yönelik olmasını sağlayacaktır. Günlük hayattaki stres kaynakları arasında sayılacak çatışmalar karşısında birey, edindiği çatışma stillerini kullanarak bu stres kaynağı ile başa çıkmaya çalışır. Çatışma stilleri sorunu çözüme kavuşturmaya yönelik işlevsel olabileceği gibi, gerginliği arttırıcı, stresi devam ettirecek işlevsiz çatışma stilleri de mevcuttur. Kişilerin çatışmaya girme konusundaki tutumları, çatışma esnasında duygularını açma seviyeleri, çözüme yönelik uzlaşma çabaları çatışma stillerini oluşturmaktadır (Goldstein, 1999).

Diğer çatışmalar gibi ebeveynler arasındaki çatışma da çocuklar için bir stres kaynağıdır. Çocuk anne babası arasında yaşanan sık ve şiddetli çatışmalar karşısında güvensizlik hisseder (Davies ve Cummings, 1994). Kendine ve aile ilişkilerine yönelik bir tehdit algılar, bazı durumlarda ise kendini bu çatışmanın sorumlusu olarak görerek suçluluk hissedebilir (Grych ve Fincham, 1990). Tüm bunlar çocuk için başa çıkılması gereken stresli durumlardır. Çalışmanın bulguları değerlendirildiğinde çocukların ebeveynleri arasındaki çatışmayı algılamaları ve değerlendirmelerinde sahip oldukları çatışma stillerinin önemli etkisi olduğu görülmektedir. Kişiler anne babaları arasındaki çatışmayı değerlendirirken çatışmaya yönelik algılarından hareket etmektedirler. Çatışmaya girmekten kaçınan, çatışma esnasında ise karşı taraf ile duygularını paylaşmayan, duygu ve düşüncelerini geri planda tutan kişilerin ebeveynleri arasındaki çatışmayı daha tehdit edici olarak algıladıkları, kendilerini daha fazla suçladıkları ve bunun sonucunda daha fazla psikolojik sıkıntı yaşadıkları görülmektedir. Çatışmanın, duygu ve düşünceleri karşı taraf ile paylaşma ve böylece ortak bir çözüme ulaşma fırsatı olarak değerlendirmek, ebeveynler arasındaki çatışmanın da bir fikir ve duygu alışverişi olarak değerlendirilmesini sağlayabilir. Bu değerlendirme, ebeveynler arası çatışmanın normal ve olağan görünmesini sağlayarak, tehdit edici özelliklerin ve suçluluk duygusunun daha az hissedilmesini olanak tanıyabileceği ve bu sayede olası psikolojik belirtiler için koruyucu bir özellik göstereceği ihtimalini düşündürmektedir.

Bir stres kaynağı olarak ebeveyn çatışmasının bireyin çatışmaya y6nelik algısı ve baş etme biçimlerinden nasıl etkilendiğine dair yapılacak araştırmaların bu ilişkiyi aydınlatması bakımından 6nemli olduğu d6ř6n6lmektedir.

KAYNAKÇA:

- ADLER, A.: 1997 **Understanding Life**, Oxford: Oneworld Publications.
- AINSWORTH, M. D., **Patterns of Attachment: A Psychological Study of**
BLEHAR, M. C., **The Strange Situation**, New Jersey: Lawrence Erlbaum
WATERS, E., WALL, Associates.
S.: 1978
- AKGÜN, S., ARAZ, A.: “Anlaşmazlıklarımızı Çözebiliriz: Bir Çatışma Çözümü
2010 Eğitim Programı Tanıtımı”, **Doğuş Üniversitesi Dergisi**,
11/1, 1-17.
- ALLOY, L. B., **Abnormal Psychology: Current Perspectives**, 9.
RISKIND, J. H., Basım, New York: McGraw -Hill.
MANOS, M. J.: 2005
- ALTINOK, A., “Anne-Baba Çatışması: Türkiye’deki Çalışmalar Üzerine
ÖZER, Ö., SET, Z., Bir Değerlendirme”, **Akademik Bakış Dergisi**, 59, 329-
BAYOĞLU, F.: 2017 245.
- ALTINOK, A.: 2014 “Genç Yetişkinlerin Romantik İlişki Doyumları ile Anne
Baba Çatışmasını Algılamaları Arasındaki İlişkide
Problem Çözme Tarzları ve İlişkilere Yönelik Akılcı
Olmayan İnançların Aracı Rolü”, **Yayınlanmamış
Yüksek Lisans Tezi**, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- ALTINTAŞ, E.: 2011 “Ortaöğretim Öğrencilerinin Psikolojik Belirtilerinin
Sosyal Destek Algısı ve Akademik Erteleme Açısından
İncelenmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**,
Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- ALVER, B.: 2003 “Çeşitli Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışanların
Empatik Becerileri, Karar Stratejileri ve Psikolojik
Belirtileri Arasındaki İlişkiler”, **Yayınlanmamış**

Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

AMATO, P. R.,
AFİFİ, T. D.: 2006 “Feeling Caught Between Parents: Adult’s Children’s Relations With Parents and Subjective Well-Being”, **Journal of Marriage and Family**, 68, 222-235.

AMATO, P. R.,
SOBOLEWSKI, J. M.: 2001 “The Effects of Divorce and Marital Discord on Adult Children’s Psychological Well-Being” **American Psychological Review**, 66/6, 900-921.

AMERİCAN
PSYCHIATRIC
ASSOCIATION.: 2013 **Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.)**, Washington, DC: Author.

ARKAR, H.: 1992 “Beck’in Depresyon Modeli Ve Bilişsel Terapisi”, **Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences**, 5, 37-40.

ARONSON, E.,
WILSON, T. D.,
AKERT, R. M.: 2013 **Social Psychology**, 8. Baskı, New Jersey: Pearson Education, Inc.

ARSLAN, C.: 2005 “Kişilerarası Çatışma ve Problem Çözme Yaklaşımlarının Yükleme Karmaşıklığı Açısından İncelenmesi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

ASHABOĞLU, F.: 2005 “The Relationship of Interparental Conflict to Psychological Adjustment”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

- ASHTON, M. C.: 2018 “Biological Bases of Personality”, **Individual Differences and Personality**, 107-125.
- ATEŞ, F. B., ÇEÇEN-EROĞUL, A. R.: 2017 “Ergenlerde Görülen Kuraldışı Davranışların Yordanmasında Anne Baba Evlilik Çatışması ve Çocukluk Örselenme Yaşantılarının Rolü”, **Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 26/3, 171-183.
- AVRUCH, K., BLACK, P.W., SCIMECCA, J. A.: 1991 **Conflict Resolution, Cross-Cultural Perspectives.** Greenwood Press: Westport, Connecticut/London.
- BALDWIN, D. R., HARRIS, S. M., CHAMBLISS, L. N.: 1997 “Stress and illness in adolescence: Issues of race and gender”, **Journal of Adolescence**, 32/128, 839-853.
- BANDURA, A.: 1977 **Social Learning Theory**, Oxford, England: Prentice-Hall.
- BANNON, S. M., BARLE, N., MENNELLA, M. S., O’LEARY, K. D.: 2017 “Parental Conflict and College Student Functioning: Impact of Child Involvement in Conflict”, **Journal of Divorce and Remarriage**, 59/3, 157-174.
- BARON, R. M., KENNY, D. A.: 1986 “The Moderator-Mediator Variable Distinction in Social Psychological Research: Conceptual, Strategic, and Statistical Considerations”, **Journal of Personality and Social Psychology**, 51/6, 1173-1182.
- BASIM, H. N., ÇETİN, F., TABAK, A.: 2009 “Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarıyla İlişkisi”, **Türk Psikoloji**

Dergisi, 63/24, 20-34.

BECK, A. T., ALFORD, B. A.: 2009 **Depression: Causes and Treatment**, Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

BECK, A., EMERY, G., GREENBERG, R. L.: 1985 **Anxiety Disorders and Phobias: A Cognitive Perspective**, New York: Basic Books.

BECK, A. T.: 1963 “Thinking and Depression: I. Idiosyncratic Content and Cognitive Distortions”, **Arch Gen Psychiatry**, 9/4, 324–333.

BECK, A. T.: 1976 **Cognitive Therapy and the Emotional Disorders**, International Universities Press, New York.

BESEN, S.: 2016 “Çocukluk Döneminde Aile İçinde Yoğun Tartışma Ortamını Deneyimlemenin, Yetişkinlik Döneminde Kişilerin Evliliklerinde Problem Çözme Becerilerine Olan Etkisinin İncelenmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Beykent Üniversitesi, İstanbul.

BİREL, S.: 2012 “Lise Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Rekabetçi Tutum, Psikolojik Belirtiler ve Problem Çözme Beceri Düzeyleri”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ondokuzmayıs Üniversitesi, Samsun.

BİRSEL, M., İSLAMOĞLU, G., BÖRÜ, D.: 2009 “Kültürel Boyutlar İçerisinde Şekillenen Çatışma Tarzları”, **Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi**, 10/2, 245-262.

- BLOCK, J. H., BLOCK, J., MORRISON, .: 1981 “Parental Agreement-Disagreement on Child-Rearing Orientations and Gender Related Personality Correlates in Children”, **Child Development**, 52/3, 965-974.
- BONNER, R. L., RICH, A. R.: 1987 “Toward a predictive model of suicide ideation and behavior: Some preliminary data in college students”, **Suicide and Life-Threatening Behavior**, 17/1, 50-63.
- BOWLBY, J.: 1982 **Attachment and Loss: Volume 1 Attachment**, 2. Basım, New York: Basic Books, Inc.
- BOWLBY, J.: 1988 **A Secure Base: Parent-Child Attachment and Healthy Human Development**, New York: Basic Books, Inc.
- BOYCE, P., PARKER, G., BARNETT, B., COONEY, M., SMITH, F.: 1991 “Personality as a vulnerability factor to depression”, **British Journal of Psychiatry**, 159, 106-114.
- BRODY, G. H., PILLEGRINI, A. D.: 1986 “Marital Quality and Mother-Child and Father-Child Interactions With School-Aged Children”, **Developmental Psychology**, 22/3, 291-296.
- BUEHLER, C., GERARD, J. M.: 2002 “Marital Conflict, Ineffective Parenting, and Children’s and Adolescents’ Maladjustment”, **Journal of Marriage and Family**, 64, 78-92.
- BULDUK, S.: 2015 “Annelerin Evlilik Çatışması Çözüm Stillerinin Çocuklarının Çatışmayı Algılamasındaki Biçimleyici Rolü”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Okan Üniversitesi, İstanbul.

- BURGER, J. M.: 2016 **Kişilik: Psikoloji Biliminin İnsan Doğasına Dair Söyledikleri**, 5.Baskı, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- CHLOPAN, B. E.,
MCCAIN, M. L.,
CARBONELL, J. L.,
HAGEN, R. L.: 1985 “Empathy: Review of available measures”, **Journal of Personality and Social Psychology**, 48/3, 635-653.
- COLTEN, H. R.,
ALTEVOGT, B. M.:
2006 **Sleep Disorders and Sleep Deprivation**, Washington: The National Academies Press.
- CRAWFORD, D.,
BODINE, R.: 1996 **Conflict Resolution Education: A Guide to Implementing Programs in Schools, Youth-Serving Organizations, and Community and Juvenile Justice Setting**, Program Report. US Department of Justice, Office of Justice Programs, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention. Washington, DC.
- CROCKENBERG, S.,
LANGROCK, A.: 2001 “The Role of Specific Emotions in Children’s Responses to Interparental Conflict: A Test of the Model”, **Journal of Family Psychology**, 15/2, 163-182.
- CUMMINGS, E. M.,
DAVIES, P.T.: 2002 “Effects of Marital Conflict on Children: Recent Advances and Emerging Themes in Process-Oriented Research”, **Journal of Child Psychology and Psychiatry**, 43/1, 31-63.
- CUMMINGS, E. M.,
DAVIES, P.T.: 2011 **Marital Conflict and Children: An Emotional Security Perspective**, New York: Guilford Publications.

- CUMMINGS, E. M., DAVIES, P. T., SIMPSON, K.: 1994 “Marital conflict, gender and children’s appraisals and coping efficacy as mediators of child adjustment”, **Journal of Family Psychology**, 8, 141-149.
- CUMMINGS, E. M., GEORGE, M. R. W., McCOY, K. P., DAVIES, P. T.: 2012 “Interparental Conflict in Kindergarten and Adolescent Adjustment: Prospective Investigation of Emotional Security as an Explanatory Mechanism”, **Child Development**, 83/5, 1703-1715.
- CUMMINGS, E. M., VOGEL, D., CUMMINGS, J. S., EL-SHEIKH, M.: 1989 “Children’s Responses to Different Forms of Expression of Anger Between Adults”, **Child Development**, 60/6, 1392-1404.
- CUSIMANO, A. M., RIGGS, S. A.: 2013 “Perceptions of Interparental Conflict, Romantic Attachment, And Psychological Distress in College Students”, **Couple and Family Psychology: Research and Practice**, 2/1, 45-59.
- CÜCELOĞLU, D.: 2006 **İnsan ve Davranış**, 15. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1992.
- ÇEÇEN, A. R.: 2002 “Duygular İnsan Yaşamında Neden Vazgeçilmez ve Önemlidir?”, **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 9/9, 164-170.
- DAĞ, İ.: 1991 “Belirti Tarama Listesi (SCL-90R)’nin Üniversite Öğrencileri İçin Güvenirliği ve Geçerliliği”, **Türk Psikoloji Dergisi**, 2/1, 5-12.
- DAVIES, P. T., CICCHETTI, D., “Toward Greater Specificity in Identifying Associations Among Interparental Aggression, Child Emotional

- MARTIN, M. J.: 2012   "Reactivity to Conflict, and Child Problems", **Child Development**, 83/5, 1789-1804.
- DAVIES, P. T.,
CUMMINGS, E. M.: 1994   "Marital Conflict and Child Adjustment: An Emotional Security Hypothesis", **Psychological Bulletin**, 116/3, 387-411.
- DAVIES, P. T., PARRY,
L. Q., BASCOE, S. M.,
MARTIN, M. J.,
CUMMINGS, E. M.: 2018   "Children's Vulnerability to Interparental Conflict: The Protective Role of Sibling Relationship Quality", **Child Development**, <https://doi.org/10.1111/cdev.13078>
- DENİZ, M. E.,
ARSLAN, C.,
HAMARTA, E.: 2002   "Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi", **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**, 31, 374-389.
- DEROGATIS, L. R.: 1977   "SCL-90: Administration, Scoring and Procedure Manuel-I for the Revised Version. Baltimore", **MD: John Hopkins University, School of Medicine, Clinical Psychometrics Unit.**
- DEUTSCH, M., P. T.
COLEMAN. (eds): 2000   **Handbook of conflict resolution: Theory and practice.** San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- DEUTSCH, M.: 1973   **The Resolution of Conflict**, New Haven and London: Yale University Pres.
- DEUTSCH, M.: 1994   "Constructive Conflict Resolution: Principles, Training and Research", **Journal of Social Issues**, 50/1, 13-32.
- DEUTSCH, M.: 2003   **"Cooperation and Conflict: A Personal Perspective on the History of the Social Psychological Study of**

Conflict Resolution", West M. A., Tjosvold, D., Smith, K. G. (Edt.), International Handbook of Organizational Teamwork and Cooperative Working (ss. 9-45), John Wiley & Sons.

DE WIED, M., BRANJE, S. J. T., MEEUS, W. H. J.: 2007 "Empathy and conflict resolution in friendship relations among adolescents", **Aggressive Behavior**, 33, 48-55.

DÖKMEN, Ü.: 2005 **Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati**, 31. Basım, İstanbul: Sistem Yayıncılık.

DUNN, J., MUNN, P.: 1985 "Becoming a Family Member: Family Conflict and the Development of Social Understanding in the Second Year", **Child Development**, 56/2, 480-492.

D'ZURILLA, T. J., SHEEDY, C. F.: 1991 "Relation Between Social Problem-Solving Ability and Subsequent Level of Psychological Stress in College Students", **Journal of Personality and Social Psychology**, 61/5, 841-846.

D'ZURILLA, T. J., CHANG, E. C., SANNA, L. J.: 2003 "Self-Esteem and Social Problem-Solving As Predictors of Aggression in College Students", **Journal of Social and Clinical Psychology**, 22/4, 424-440.

D'ZURILLA, T. J., CHANG, E. C., NOTTINGHAM, E. J., FACCINI, L.: 1998 "Social Problem-Solving Deficits and Hopelessness, Depression and Suicidal Risk in College Students and Psychiatric Inpatients", **Journal of Clinical Psychology**, 54/8, 1091-1107.

EKMAN, P. E., DAVIDSON, R. J.: 1994 **The Nature of Emotion: Fundamental Questions**, New York-Oxford University Press.

- ELLIS, A.: 1957 “Rational Psychotherapy and Individual Psychology”, **Journal of Individual Psychology**, 13, 38-44.
- EL-SHEIKH, M.,
HARGER, J.,
WHITSON, S. M.: 2001 “Exposure to interparental conflict and children's adjustment and physical health: the moderating role of vagal tone”, **Child Development**, 72/6, 1617-1636.
- EL-SHEIKH, M.,
REITER, S. L.: 1996 “Children's responding to live interadult conflict: The role of form of anger expression”, **Journal of Abnormal Child Psychology**, 24/4, 401-415.
- EREL, O., BURMAN,
B.: 1995 “Interrelatedness of Marital Relations and Parent-Child Relations: A Meta-Analytic Review”, **Psychological Bulletin**, 118/1, 108-132.
- ERIKSON, E. H.: 1959 **Identity and life cycle: Psychological issues**, New York: International Universities Press.
- ERIKSON, E.: 1977 **Childhood and Society**, London: Paladin Books.
- ERTÜRK, Y. D.: 2017 **Davranışlarımız ve Biz: Sosyal Psikoloji Bakış Açısıyla Kalabalık İçinde Ben Olmak**, İstanbul: Pozitif Yayınları.
- FAUBER, R.,
FOREHAND, R.,
THOMAS, A. M.,
WIERSON, M.: 1990 “A Mediation Model of the Impact of Marital Conflict on Adolescent Adjustment in Intact and Divorced Families: The Role of Disrupted Parenting”, **Child Development**, 61, 1112-1123.
- FINCHAM, F. D.: 2003 “Marital Conflict: Correlates, Structure, and Context”,

- FORGAS, J. P.,
BURNHAM, D. K.,
TRIMBOLI, C.: 1988
- “Mood, Memory, and Social Judgements in Children”,
Journal of Personality and Social Psychology, 54/4,
697-703.
- FOSCO, G. M.,
FEINBERG, M. E.: 2015
- “Cascading effects of interparental conflict in
adolescence: Linking threat appraisals, self-efficacy, and
adjustment.”, **Development and Psychopathology**, 27,
239-252.
- FREEMAN, D.,
GARETY, P.: 2006
- “Helping Patients with Paranoid and Suspicious
Thoughts: A Cognitive-Behavioural Approach”,
Advances in Psychiatric Treatment, 12, 404-415.
- FREUD, S.: 1905
- “Three Essays on the Theory of Sexuality”, **The
Standard Edition of the Complete Psychological
Works of Sigmund Freud, Volume VII (1901-1905):
A Case of Hysteria, Three Essays on Sexuality and
Other Works**, 123-246.
- FREUD, S.: 2016
- Psikanalize Giriş Dersleri**, S. Budak (çev.). 6. Basım,
Ankara: Öteki yayıncılık (orijinal baskı tarihi 1917).
- GASPER, J. A. F.,
STOLBERG, A. L.,
MACIE, K. M.,
WILLIAMS, L. J.: 2008
- “Coparenting in Intact and Divorced Families: Its Impact
on Young Adult Adjustment”, **Journal of Divorce &
Remarriage**, 49/3-4, 272-290.
- GEÇTAN, E.: 1997
- Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar**,
13. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.

- GERARD, J. M., KRISHNAKUMAR, A.: 2006 “Marital Conflict, Parent-Child Relations, and Youth Maladjustment”, **Journal of Family Issues**, 27/7, 951-975.
- GOEKE-MOREY, M., CUMMINGS, E. M., HAROLD, G. T., SHELTON, K. H.: 2003 “Categories and Continua of Destructive and Constructive Marital Conflict Tactics From the Perspective of U.S. and Welsh Children”, **Journal of Family Psychology**, 17/3, 327-338.
- GOLDBERG, L. R.: 1990 “An alternative description of personality: The big-five factor structure”, **Journal of Personality and Social Psychology**, 59, 1216-1229.
- GOLDSTEIN, S. B.: 1999 “Construction and Validation of Conflict Communication Scale”, **Journal of Applied Social Psychology**, 29/9, 1803-1832.
- GRYCH, J. H., FINCHAM, F. D.: 1990 “Marital Conflict and Children’s Adjustment: A Cognitive Contextual Framework”, **Psychological Bulletin**, 108/2, 267-290.
- GRYCH, J. H., FINCHAM, F. D., JOURILES, E. N., MCDONALD, R.: 2000 “Interparental conflict and child adjustment: Testing the mediational role of appraisals in the cognitive-contextual framework”, **Child Development**, 71, 1648-1661.
- GRYCH, J. H., FINCHAM, F. D., OSBORNE, L. N.: 1994 “Does Marital Conflict Cause Child Maladjustment? Directions and Challenges for Longitudinal Research”, **Journal of Family Psychology**, 8/2, 128-140.
- GRYCH, J. H., HAROLD, G.T., MILES, “A prospective investigation of appraisals as mediators of the link between interparental conflict and child

- C. J.: 2003 adjustment”, **Child Development**, 74, 1176–1193.
- GRYCH, J. H., SEID, M., FINCHAM, F. D.: 1992 “Assessing marital conflict from the child’s perspective: The Children’s Perception of Interparental Conflict Scale”, **Child Development**, 63, 558– 572.
- GUDYKUNST, W. B., TING-TOOMEY, S., CHUA, E.: 1988 **Sage series in interpersonal communication, Vol. 8. Culture and interpersonal communication.** Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications, Inc.
- GÜLTEKİN, A.: 2006 “Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi”, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Erzurum.
- GÜNEŞ, F.: 2011 “Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Problem Çözme Düzeylerinin Sosyal Yetkinlik ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- GÜVEN, S. G.: 2008 “Fen ve Genel Lise Öğrencilerinin Cinsiyet ve Sosyometrik Statülerine Göre Öznel İyi Oluş Düzeyleri, Genel Sağlık Örüntüleri ve Psikolojik Belirti Türleri”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- HAAGA, D. A. F., FINE, J. A., TERRILL, D. R., STEWART, B. L., BECK, A. T.: 1995 “Social problem-solving deficits, dependency, and depressive symptoms”, **Cognitive Therapy and Research**, 19/2, 147-158.

- HALGIN, R. P., WHITBOURNE, S. K.: 2005 **Abnormal Psychology**, 4. Basım, New York: McGraw-Hill.
- HALL, J. A., BERNIERI, F. J.: 2001 **Interpersonal Sensitivity: Theory and Measurement**, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- HAMARTA, E.: 2009 “A Prediction of Self-Esteem and Life Satisfaction by Social Problem Solving”, **Social Behavior and Personality**, 37/1, 73-82.
- HAMARTA, E.: 2010 “Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Kaygı, Sosyal Destek ve Problem Çözme Yaklaşımları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- HATIPOĞLU, Z.: 1993 “The Role of Certain Demographic Variables and Marital Satisfaction of Husbands and Wives”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- HENRY, R. G., MILLER, R. B.: 2004 “Marital Problems Occuring in Midlife: Implications for Couples Therapists”, **The American Journal of Family Therapy**, 32, 405-417.
- HİSLİ ŞAHİN, N., BASIM, N., ÇETİN, F.: 2009 “Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarında Kendilik Algısı ve Kontrol Odağı”, **Türk Psikiyatri Dergisi**, 20/2, 153-163.
- HOLDEN, G. W., RITCHIE, K. L.: 1991 “Linking Extreme Marital Discord, Child Rearing, and Child Behavior Problems: Evidence from Battered

- Women”, **Child Development**, 62, 311-327.
- JOHNSON, H. D.,
LEVOIE, J. C.,
MAHONEY, M.: 2000 “Young Adults’ Peer Conflict Tactics: Associations with Interparental Conflict, Family Cohesion, and Parent-Child Conflict Tactics”, **Journal of Social Behavior and Personality**, 15/4, 459-474.
- JOHNSON, D. W., R. T.
JOHNSON.: 1996 “Conflict resolution and peer mediation programs in elementary schools: A review of the research”, **Review of Educational Research**, 66/4, 459–506.
- JOHNSON, D. W., R. T.
JOHNSON.: 2004 “Implementing the teaching students to be peacemakers program”, **Theory Into Practice**. 43/1, 68-79.
- JONES, T. S., H.
BRINKMAN.: 1994 **Teach your children well: Recommendations for peer mediation programs**, In New directions in mediation, Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- JOSHI, A.: 1997 “Children’s Conflict Resolution Strategies With Friends: Relations to Parent-Child and Interparental Conflict Resolution Strategies, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, ABD, Perdue University.
- KAĞITÇIBAŞI, Ç.,
CEMALCILAR, Z.: 2014 **Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar /Sosyal Psikolojiye Giriş**, 16. Baskı, İstanbul: Evrim Yayınevi, 2014.
- KARTAL, A.,
ÇETİNKAYA, B.,
TURAN, T.: 2009 “Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinde Ruhsal Belirtilerin Taranması”, **TAF Preventive Medicine Bulletin**, 8/2, 161-166.
- KATZ, L. F.,
GOTTMAN, J. M.: 1996 “Spillover Effects of Marital Conflict: In Search of Parenting and Coparenting Mechanisms”, **New**

Directions for Child Development, 74, 57-76.

KEEPORTS, C. R.,
PITTMAN, L. D.: 2015 “I Wish My Parents Would Stop Arguing! The Impact of Interparental Conflict on Young Adults”, **Journal of Family Issues**, 38/6, 1-19.

KELLNER, R.: 1990 “Somatization: Theories and research”, **Journal of Nervous and Mental Disease**, 178/3, 150-160.

KIZILDAĞ, Ö.,
ŞENDİL, G.: 2006 “Evlilik çatışması ile çocuklardaki davranış problemleri arasındaki ilişkinin bilişsel bağlamsal çerçeve açısından incelenmesi”, **Psikoloji Çalışmaları**, 26, 1-20.

KOBAK, R. R., COLE,
H. E., FERENZ-
GILLIES, R., FLEMING,
W. S., GAMBLE, W.:
1993 “Attachment and Emotion Regulation during Mother-Teen Problem Solving: A Control Theory Analysis”, **Child Development**, 231-245.

KOTOV, R., GAMEZ,
W., SCMİDT, F.,
WATSON, D.: 2010 “Linking Big Personality Traits to Anxiety, Depressive, and Substance Use Disorders: A Meta-Analysis”, **Psychological Bulletin**, 136/5, 768-821.

KRING, A. M.,
JOHNSON, S. L.,
DAVISON, G. C.,
NEALE, J. M: 2014 **Abnormal Psychology**, 12. Basım, New Jersey: John Wiley & Sons.

KUNT, H. K.: 2004 “The Impact of Parental Divorce and Interparental Conflict in Intact Families on Heterosexual Functioning of Young Turkish Women”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

- KÜÇÜK-HELVACI, F.: 2012 “Romantik İlişkilerde Sorun Çözme ve Sosyal İlginin Aşka İlişkin Tutumlarla İlişkisi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- LAMERS, S. M. A., WESTERHOF, G. J., KOVACS, V., BOHLMMEIJER, E.: 2012 “Differential Relationships in the Association of the Big Five Personality Traits with Positive Mental Health and Psychopathology”, **Journal of Research in Personality**, 46, 517-524.
- LAZARUS, R. S.: 1993 “Coping Theory and Research: Past, Present, and Future”, **Psychosomatic Medicine**, 55, 234-247.
- LIPOWSKI, Z. J.: 1988 “Somatization: The Concept and Its Clinical Application”, **Am J Psychiatry**, 145/11, 1358-1368.
- LONG, N., FOREHAND, R.: 1987 “The Effects of Parental Divorce and Parental Conflict on Children: An Overview”, **Developmental and Behavioral Pediatrics**, 8/5, 292-296.
- MARCUS, R. F., TELLEEN, S., ROKE, E. J.: 1979 “Relation between cooperation and empathy in young children”, **Developmental Psychology**, 15/3, 346-347.
- MASTEN, W. G., CALDWELL, A. T., WILLIAMS, W., JEROME, W. W., MOSBY, L., BARRIOS, Y., HELTON, J.: 2003 “Gender Differences in Depressive Symptoms Among Mexican Adolescents”, **Anales de Psicologia**, 19/1, 91-95.

- MASTERS, J. C., BARDEN, R. C., FORD, M. E.: 1979 “Affective States, Expressive Behavior and Learning in Children”, **Journal of Personality and Social Psychology**, 37/3, 380-390.
- MCCOY, K., CUMMINGS, E. M., DAVIES, P. T.: 2009 “Constructive and Destructive Marital Conflict, Emotional Security and Children’s Prosocial Behavior”, **The Journal of Child Psychology and Psychiatry**, 50/3, 270-279.
- OFFER, D.: 1973 “A Psychiatrist Examines the Concept of Normality”, **The Counseling Psychologist**, 4/2, 35-38.
- OKUR, Ö.: 2016 “Effects of Percieved Parental Conflict, Percieved Parenting Styles and Attachment Styles on Romantic Relationship Attitudes and Life Satisfaction”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- OSBORNE, L. N., FINCHAM, F. D.: 1996 “Marital Conflict, Parent-Child Relationships, and Child Adjustment: Does Gender Matter?”, **Merrill-Palmer Quarterly**, 42/1, 48-75.
- ÖZ, İ. P.: 1999 “The relationship between children’s adjustment problems and their perceptions of marital conflict”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- ÖZBAY, D.: 2003 “Lise Öğrencilerinin Psikopatolojik Özellikleri ile Kişisel, Sosyal ve Genel Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişki”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

- ÖZEN, A.: 2006 “Evlilik Uyumunun Yordayıcıları Olarak Karı ve Kocaların Değer Uyumları ve Eşlerin Çatışma Çözme Stilleri”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- PEKSAYGILI, M.: 2005 “Annelerin ve Çocukların Eşler Arasındaki Çatışmayı Algılamaları ile Çocukların Uyum Davranışları Arasındaki İlişkiler”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- PEKSAYGILI, M.,
GÜRE, A.: 2008 “Eşler Arasındaki Çatışma ile Erken Ergenlik Dönemindeki Çocukların Uyum Davranışları: Algılanan Çatışmanın Aracı ve Düzenleyici Rolü”, **Türk Psikoloji Dergisi**, 23/61, 43-58.
- PIAGET, J.: 1932 **The moral judgment of the child**, London: Routledge and Kegan Paul.
- PROFETA, Y.: 2002 “Çocuğun Davranış Problemleri ile Ebeveyn Çatışmasını Algılayışı Arasındaki İlişki”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- RACHMAN, S.: 2004 **Anxiety**, Hove: Psychology Press.
- RAHIM, M. A.: 1985 “A Strategy for Managing Conflict in Complex Organizations”, **Human Relations**, 38/1, 81-89.
- RAHIM, M. A.: 2002 “Toward a Theory of Managing Organizational Conflict”, **The International Journal of Conflict Management**, 13/3, 206-235.

- REESE-WEBER, M.: 2000 “Middle and Late Adolescents’ Conflict Resolution Skills with Siblings: Associations with Interparental Conflict and Parent-Adolescent Conflict Resolution”, **Journal of Youth and Adolescence**, 29/6, 697-711.
- ROGERS, C.: 1951 **Client-centered therapy: Its current practice, implications and theory**, London: Constable.
- ROLOFF, M. E.: 1987 **Communication and conflict. In C. R. Berger & S. H. Chaffee (Eds.), Handbook of communication science**, Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications, Inc.
- SAVCI, M.: 2013 “Yatılı Liselerde Öğrenim Gören Gündüzlü ve Yatılı Öğrencilerin Psikolojik Belirtilerinin İncelenmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- SCHRODT, P. ve AFIFI, T. D.: 2007 “Communication Processes that Predict Young Adult’s Feelings of Being Caught and their Associations with Mental Health and Family Satisfaction”, **Communication Monographs**, 74/2, 200-228.
- SCRODT, P., LEDBETTER, A. M.: 2007 “Communication Processes That Mediate Family Communication Patterns and Mental Well-Being: A Mean and Covariance Structures Analysis of Young Adults From Divorced and Nondivorced Families”, **Human Communication Research**, 33, 330-356.
- SHIMKOWSKI, J. R., SCHRODT, P.: 2012 “Coperantal Communication as a Mediator of Interparental Conflict and Young Adult Children’s Mental Well-Being”, **Communication Monographs**, 79/1, 48-71.

- SHIMKOWSKI, J. R., SCRODT, P., WILLER, E. K.: 2017 “Difficulties in Regulating Emotions as Moderators of Interparental Conflict and Young Adult Childrens’ Mental Well-Being”, **Communication Reports**, 30/2, 116-128.
- SMITH, T. W.: 1992 “Hostility and Health: Current Status of a Psychosomatic Hypothesis”, **Health Psychology**, 11/3, 139-150.
- SOLMUŞ, T.: 2014 **İş Yaşamında Duygular ve Kişilerarası İlişkiler**, 1. Basım, İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- SOLSO, R. L., MACLIN, M. K., MACLIN, O. H.: 2011 **Bilişsel Psikoloji**, 4. Baskı, (Çev. Ayşe Ayçiçeği-Dinn) İstanbul: Kitabevi.
- SOYER, M. K., BİLGİN, A.: 2010 “Üniversite Öğrencilerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Problem Çözme Beceri Algıları”, **International Conference on New Trends in Education and Their Implications 11-13 November**, Antalya-Turkey.
- STAATS, S., VAN DER VALK, I. E., MEEUS, W. H., BRANJE, S. J. T.: 2017 “Longitudinal Transmission of Conflict Management Styles Across Inter-Parental and Adolescent Relationships”, **Journal of Research on Adolescence**, 28/1, 169-185.
- STANLEY, S. M., MARKMAN, H. J., WHITTON, S. W.: 2002 “Communication, Conflict, and Commitment: Insights on the Foundations of Relationship. Success from a National Survey”, **Family Process**, 41/4, 659-675.
- ŞENDİL, G.: 2014 **Ebeveyn Çatışmasının Çocuklar Üzerindeki Etkileri**. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

- ŞİRVANLI-ÖZEN, D.: 2004 “Effects of Marital Conflict on Adolescent Children”, **Journal of Divorce and Remarriage**, 41/1-2, 137-157.
- TAN, M.: 2018 “Kişilerarası İlişkilerde Çatışma Stilleri ve Bunların Dil İfadelerinin Davranışsal Sonuçları”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- THOMAS, K. W.: 1992 “Conflict and Conflict Management: Reflections and Update”, **Journal of Organizational Behaviour**, 13, 265-274.
- TING-TOOMEY, S.: 1985 **Toward a theory of conflict and culture.** In W. Gudykunst, L. P. Stewart, & S. Ting-Toomey (Eds.), *Communication, culture and organizational processes* (pp. 71-86). Beverly Hills, CA: Sage.
- TING-TOOMEY, S.: 1988 **Intercultural conflict styles: A face-negotiation theory.** In Y. Y. Kim & W. Gudykunst (Eds.), *Theories in intercultural communication*. Newbury Park, CA: Sage.
- UĞURLU, O.: 2003 “Evli Çiftlerde Cinsiyet Ayrımına İlişkin Tutumlar, Çatışma Yönetimi Biçimleri ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- ULU, P., FIŞILOĞLU, H.: 2002 “The relationship between Turkish children's perceptions of marital conflict and their internalizing and externalizing problems”, **International Journal of Psychology**, 37/6, 369-378.

UNDERWOOD, M. K.,
BERON, K. J.,
GENTSCH, J. K.,
JOANNA, K.,
GALPERIN, M. B.,
RISSER, S. D.: 2008

“Family Correlates of Children’s Social and Physical Agression with Peers: Negative Interparental Conflict Strategies and Parenting Styles”, **International Journal of Behavioral Development**, 32/6, 549-562.

UYSAL, D.: 2002

“Çalışanların kişilerarası adil davranış algıları ile çatışma iletişim tarzları arasındaki ilişki.” **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

ÜNEY, T., 2016

“Ebeveyn Evlilik Çatışma Çözüm Stilleri, Ergenin Duygu Düzenlemesi ve Ergen Çatışma Çözme Davranışları Arasındaki İlişkiler”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

VAN DOORN, M. D.,
BRANJE, S. J. T.,
VANDERVALK, I. E.,
DE GOEDE, I. H. A.,
MEEUS, W. H. J.: 2011

“Longitudinal Spillover Effects of Conflit Resolution Styles Between Adolescent-Parent Relationships and Adolescent Friendships”, **Journal of Family Psychology**, 25/1, 157-161.

WEITEN, W., DUNN, D.
S., HAMMER, E. Y.:
2012

Psychology Applied to Modern Life: Adjustment in the 21st Century, 10. Baskı, Belmont, California: Wadsworth, Cengage Learning.

WORLD HEALTH
ORGANIZATION: 2004

Promoting mental health: concepts, emerging evidence, practice (Summary Report), Geneva: World Health Organization

- WILMOT, W. W.,
HOCKER, J. L.: 1985 **Interpersonal conflict**, Boston: McGraw-Hill.
- YALÇIN, A., YOĞUN
ERÇEN, A. E.: 2004 “Kültür İle Şekillenen Çatışma Tepkileri Üzerine Bir Uygulama”, **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 13/2, 201-218.
- YALÇIN, B., TETİK, S.,
AÇIKGÖZ, A.: 2010 “Yüksekökol Öğrencilerinin Problem Çözme Becerisi Algıları ile Kontrol Odağı Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”, **Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi**, 2/2, 19-27.
- YAVUZER, Y.,
KARATAŞ, Z.,
GÜNDOĞDU, R.: 2013 “Ergenlerin Çatışma Çözme Davranışlarının İncelenmesi: Nicel ve Nitel Bir Çalışma”, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 28/1, 428-440.
- YELSMA, P., BROWN,
C. T.: 1985 “Gender Roles, Biological Sex And Predisposition To Conflict Management”, **Sex Roles**, 12/7-8, 731-747.
- YÜRÜR, S.: 2009 “Yöneticilerin Kişilik Özellikleri ve Çatışma Yönetim Tarzları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”, **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 10/1, 2009, 23-42.
- ZILL, N., MORRISON,
D. R., COIRO, M. J.:
1993 “Long-Term Effects of Parental Divorce on Parent-Child Relationships, Adjustment and Achievement in Young Adulthood”, **Journal of Family Psychology**, 7/1, 91-103.

EKLER

(Veri Toplama Araçlarının Sadece İlk Üç Maddelerine Yer Verilmiştir)

EK-1

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1.1 Cinsiyet: ₀ E ₁ K

1.2 Doğum Tarihi: .....

1.3 Üniversite Adı: ..... 1.4 Fakülte:.....

1.5 Bölüm: ..... 1.6 Sınıf:.....

1.7 Anne Babanızın Evlilik Durumu:

Evli ₀

Eşlerden biri vefat etmiş ₂

Evli ancak ayrı ₁

Boşanmış ₃

1.8 Anne Eğitim Durumu:

Eğitimi yok ( )

Lise ( )

İlkokul ( )

Üniversite ( )

Ortaokul ( )

Lisansüstü ( )

Toplam eğitim yılı:.....

1.9 Baba Eğitim Durumu:

Eğitimi yok ( )

Lise ( )

İlkokul ( )

Üniversite ( )

Ortaokul ( )

Lisansüstü ( )

Toplam Eğitim Yılı:.....

EK-2

ÇATIŞMA İLETİŞİM TARZLARI ÖLÇEĞİ

Bu ölçek, gündelik hayatta çatışma yaşandığında ne tür davranışların tercih edildiğine ilişkindir. Aşağıda bu tür davranışların birkaç örneği vardır. Lütfen her bir ifadenin uygunluk derecesini, yanındaki boşlukta uygun numarayı seçerek belirtin. Lütfen boş bir soru bırakmayın.

0	1	2	3	4
Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum

1- Bir anlaşmazlıkta ne düşündüğümü karsımdaki kişiye belli etmemek için çaba gösteririm.	0	1	2	3	4
2- Ortalık yerde tartışan insanları görmekten rahatsızlık duyarım.	0	1	2	3	4
3- Aynı fikirde olmadığımı rahatlıkla ifade edebildiğim çok az insan vardır.	0	1	2	3	4

EK-3

ÇOCUKLARIN EBEVEYN ÇATIŞMASI ALGISİ ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki soruları anne ve babanızın ilişkisini düşünerek cevaplayınız. Eğer anne ve/veya babanızı kaybetmişseniz ya da anne ve babanız şu anda ayrı yaşıyor/boşanmış ise, soruları onlar beraber iken var olan ilişkilerini düşünerek cevaplayınız. Eğer anne ve babanızın ilişkisini yeterince hatırlamıyorsanız (çok erken boşanma ya da ebeveyn kaybı) bu soruları cevaplamayınız.

Seçenekler:

1	2	3	4
Hiç Doğru Değil	Biraz Doğru	Oldukça Doğru	Kesinlikle Doğru

		DOĞRU	BAZEN/BİRAZ DOĞRU	YANLIŞ
	Her ailede anne-babanın anlaşamadığı, tartıştığı zamanlar olur. Anne-babaları tartıştığı zaman çocukları çok farklı duygular yaşarlar. Biz de sizin anne-babanız tartıştığında neler hissettiğinizi öğrenmek istiyoruz. Eğer anne-babanız birlikte, sizinle aynı evde yaşamıyorlarsa, beraberken anlaşamadıkları zamanları düşünerek, sorulara o şekilde cevap veriniz. Lütfen her soruyu dikkatlice okuyup, doğru, bazen- biraz doğru ve yanlış şıklarından size uygun olanını işaretleyiniz.			
1	Anne-babamın tartışıklarını hiç görmedim			
2	Anne-babam tartışıklarında genellikle sorunu çözerler			
3	Anne-babam sık sık benim okulda yaptıklarım yüzünden tartışılar			

EK-4

SEMPTOM TARAMA ENVANTERİ REVİZE VERSİYONU (SCL90-R)

Aşağıda zaman zaman herkeste olabilecek yakınma ve sorunların bir listesi vardır. Lütfen her birini dikkatlice okuyunuz. Sonra her bir durumun, bugün de dahil olmak üzere son bir ay içinde sizi ne ölçüde huzursuz ve tedirgin ettiğini göz önüne alarak, karşısındaki numaralardan uygun olan tek bir şıkkı işaretleyiniz. Düşüncenizi değiştirirseniz ilk yaptığımız işaretleme yi karalayarak doğru cevabı belirtiniz. Hiçbir soruyu atlamayınız. Başlangıç örneğini dikkatle okuyunuz, anlamadığınız bir şey olursa danışınız.

Lütfen tek bir işaretleme yapınız.

0	1	2	3	4
Hiç	Biraz	Orta Derecede	Fazla	Çok fazla

1. Baş ağrısı	0	1	2	3	4
2. Sinirlilik ya da içinin titremesi	0	1	2	3	4
3. Zihinden atamadığınız tekrarlayan, hoş gitmeyen düşünceler	0	1	2	3	4